

การยกเลิกโทษประหารชีวิตในความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน

นางสาวปนัดดา ปัญเจริญ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2562

Abolition of Capital Punishment in the Offence of the Official's Bribery Demand

Miss Panadda Pancharoen

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

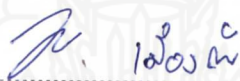
Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การยกเลิกโทษประหารชีวิตในความคิดฐานเจ้าพนักงาน
เรียกรับสินบน
ชื่อและนามสกุล นางสาวปนัดดา ปัญเจริญ
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2562

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตา วิมลคุณารักษ์)

(รองศาสตราจารย์วรุฒิ เทพทอง)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การยกเลิกโทษประหารชีวิตในความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน
ผู้ศึกษา นางสาวปนัดดา ปัญเจริญ รหัสนักศึกษ 2594001477 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ความหมาย ทฤษฎี ในความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน 2) ศึกษาทฤษฎีการลงโทษ มาตรการบังคับทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน 3) ศึกษาถึงมาตรการ ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ และ 4) ศึกษาหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิด ฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยการศึกษา ค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากตัวบทกฎหมาย หนังสือ เอกสารทางวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความทางวิชาการ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คำพิพากษาศาลฎีกา และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียกรับสินบน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ทำให้ทราบแนวความคิด ความหมาย ทฤษฎี ในความผิดเกี่ยวกับการ ทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ 2) ทราบทฤษฎีการลงโทษ มาตรการบังคับทางอาญาในความผิด ต่อหน้าที่ 3) ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ทั้งในกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ และ 4) ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับความผิดการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยผลการศึกษา ผู้ศึกษา เสนอให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตในความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนตามที่กำหนดไว้ ในมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

คำสำคัญ เรียกรับสินบน โทษประหารชีวิต

Independent Study title: Abolition of Capital Punishment in the Offence of the Official's Bribery Demand

Author: Miss Panadda Pancharoen; **ID:** 2594001477; **Degree:** Mater of Laws;

Independent Study advisor: Dr. Wanwipa Muangtham, Assistant Professor;

Academic year: 2019

Abstract

The objective of this independent study is 1) to study the concept, meaning and theory in the offence relating to the offence of the official's bribery demand, 2) to study a theory of punishment and a criminal execution measure for the offence relating to the official's bribery demand, 3) to study a legal measure relating to the malfeasance in Thai laws and foreign laws, and 4) to study and find the conclusions and suggestions for revising laws relating to the offence of the official's bribery demand, for application with Thailand.

This independent study is a qualitative research by documentary research method. The data was studied, searched and collected from the articles of law, books, academic papers both in Thai language and foreign language, academic journals, textbooks, thesis, research reports, electronic media, judgment of the supreme court, and other relevant documents of the bribery demand.

The finding of the study indicated 1) an awareness of the concept, meaning, and theory in the offence relating to malfeasance, 2) an awareness of the punishment theory and criminal execution measure for malfeasance, 3) an awareness of the legal measure relating to malfeasance both in Thai laws and foreign laws, and 4) conclusions and suggestions for revising the laws relating to the offence of malfeasance, for application with Thailand. According to the studying result, the researcher has proposed to abolish the death penalty in the offence of the official's bribery demand as prescribed in Section 149 of the Criminal Code.

Keywords: Bribery Demand, Death Penalty

กิตติกรรมประกาศ

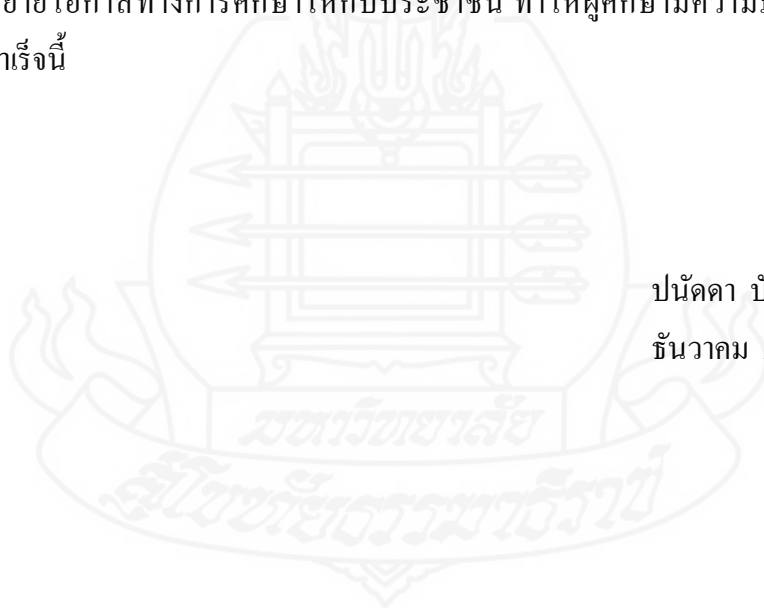
การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตา วัฒนคุณารักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิ่นฉวี ทพภวิมล และรองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเงางาม ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้องของการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ด้วยความเอาใจใส่และให้กำลังใจผู้ศึกษาด้วยดีเสมอมา ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณท่านคณาจารย์ประจำหลักสูตรของสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน ที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทเพิ่มพูนวิชาความรู้ อันเป็นผลทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีความก้าวหน้าและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถาบันอันทรงคุณค่า ด้านการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชน ทำให้ผู้ศึกษามีความภาคภูมิใจเป็นที่สุดในความสำเร็จนี้

ปนัดดา ปัญเจริญ

ธันวาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
3. ขอบเขตของการศึกษา	4
4. รูปแบบและวิธีการศึกษา	4
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี มาตรการทางกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการเรียกรับสินบน	5
1. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่	5
1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	5
1.2 ทฤษฎีการทุจริต	6
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต	10
3. ทฤษฎีการลงโทษ	18
3.1 การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน	18
3.2 การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่	20
3.3 การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข	21
3.4 การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิด	22
4. ข้อดี ข้อเสียของการมีโทษประหารชีวิต	26
4.1 ข้อดีของการมีโทษประหารชีวิต	26
4.2 ข้อเสียของการมีโทษประหารชีวิต	28
5. ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6. หลักเกณฑ์การใช้โทษประหารชีวิตในกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทย ...	33
6.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)	33
6.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights, UNHR)	38
6.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	38
7. มาตรการทางกฎหมายไทยเกี่ยวกับการเรียกรับสินบน	39
7.1 ประมวลกฎหมายอาญา	39
7.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ. 2561	44
บทที่ 3 กฎหมายเกี่ยวกับการเรียกหรือรับสินบนของต่างประเทศ	45
1. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003	45
2. สาธารณรัฐสิงคโปร์	54
3. เขตปกครองพิเศษฮ่องกง	57
4. ประเทศญี่ปุ่น	63
บทที่ 4 วิเคราะห์แนวทางการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย	66
ประเด็นที่ 1 การลงโทษประหารชีวิตขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามหลักสิทธิมนุษยชน	66
ประเด็นที่ 2 ปัญหาความไม่สัมพันธ์ระหว่างการกระทำความผิดและโทษ ที่กำหนดไว้	68
ประเด็นที่ 3 ปัญหาประสิทธิภาพในการบังคับโทษประหารชีวิต	74
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	78
1. บทสรุป	78
2. ข้อเสนอแนะ	79
บรรณานุกรม	80
ประวัติผู้ศึกษา	87

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	
สรุปมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงาน เรียกรับสินบนในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานของรัฐเป็นปัญหาที่สำคัญเป็นการกระทำที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศก่อให้เกิดผลเสียต่อรัฐและประชาชนเป็นอย่างยิ่ง แม้ในปัจจุบันสังคมไทยมีการกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการมากขึ้น แต่ก็เกิดการทุจริตขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบและพฤติกรรมของการทุจริตที่เปลี่ยนแปลงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเหตุที่ก่อให้เกิดการทุจริตขึ้นอาจมาจากปัจจัยแวดล้อมหลายด้านประกอบกัน เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม หรืออาจเกิดจากการถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ หรือปัญหาด้านการผูกขาดอำนาจทำให้เกิดแนวทางในการเรียกรับเงินหรือสินบนต่างๆ ได้ การแข่งขันด้านเศรษฐกิจน่าจะเป็นต้นเหตุหลักๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียกรับสินบน สังคมแห่งการแข่งขัน การดำเนินการหรือการประกอบธุรกิจต้องใช้เวลารวดเร็วและวิธีการที่ทันสมัย การขออนุญาต ขออนุมัติที่ต้องกระทำกับส่วนราชการบางเรื่องมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยาก การติดต่อราชการบางแห่งต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน บุคคลบางกลุ่มยอมเสียเงินเพื่อแลกกับการได้รับความสะดวก และรวดเร็วในการดำเนินการ เจ้าหน้าที่รัฐบางรายอาจขาดคุณธรรม จริยธรรม หรือบางรายอาจเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านการเงิน หรือบางรายไม่มีปัญหาใดเลยแต่เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นบ่อยครั้งมากขึ้นก็อาจกระทำความผิดได้ บางกรณีจะเห็นว่ากระทำกันจนถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น บ่อยครั้งที่มีกระแสวิกฤตเกี่ยวกับการเรียกรับเงินจากผู้สอบเข้ารับราชการหน่วยงานต่างๆ การที่ผู้ปกครองจ่ายเงินให้กับโรงเรียนที่มีชื่อเสียงเพื่อให้ลูกหลานได้เข้าเรียน และแม้กระทั่งวงการพระพุทธศาสนาที่ยังเกิดการทุจริตขึ้น

ความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนนั้น เกิดขึ้นในแทบทุกหน่วยงาน และเป็นการกระทำความผิดที่น่าตัวผู้กระทำมารับโทษได้ยากที่สุด เพราะผู้กระทำความผิดดังกล่าวเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่โดยตรง จึงรู้ช่องทางของการกระทำ รู้ช่องโหว่ของกฎหมายว่าทำอย่างไรจึงจะไม่ถูกดำเนินคดี กระทำการโดยไม่ทิ้งหลักฐานให้สาวไปถึงตนเอง และสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนนี้มีผู้ร่วมกระทำความผิดด้วย ซึ่งทั้งสองฝ่ายนี้สมประโยชน์กันทั้งคู่จึงไม่มีการแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ยกตัวอย่างเช่น โครงการก่อสร้างถนนสายหนึ่ง บริษัทผู้รับจ้าง

ให้สินบนเจ้าพนักงานเพื่อแลกเปลี่ยนกับการตรวจรับการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างที่มีมาตรฐานต่ำกว่าแบบแปลนที่กำหนดไว้ เจ้าพนักงานได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทน ส่วนบริษัทผู้รับจ้างได้ลดต้นทุนในการก่อสร้าง กำไรจากการทำงานเพิ่มขึ้นผู้ร่วมกระทำคามผิด สมประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย จึงไม่เกิดการร้องเรียน

ประเทศไทยมีการกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 ซึ่งโทษสูงสุดที่กำหนดไว้คือ “ประหารชีวิต” จะเห็นได้ว่าแม้กฎหมายกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวไว้สูงถึงขั้น “ประหารชีวิต” และหากข้อเท็จจริงจากการสอบสวนฟังได้ว่าเจ้าพนักงานของรัฐผู้ใดกระทำความผิดจริงจะต้องถูกปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนอีกด้วย แต่ก็ยังปรากฏกระทำความผิดนี้ขึ้นอยู่เรื่อยๆ ผลประโยชน์ที่ได้รับคุ้มค่ากับการเสี่ยงหรือผู้กระทำเชื่อว่าจะไม่ถูกจับกุมดำเนินคดีแน่นอน หรือการบังคับโทษที่กำหนดไว้ไม่เกิดประสิทธิภาพไม่มีการใช้บังคับอย่างจริงจัง หรือกระบวนการตรวจสอบไม่สามารถเข้าถึงการกระทำความผิดได้อย่างแท้จริง

โทษประหารชีวิต ตามมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น เหมาะสมหรือไม่ สำหรับการป้องกันและยับยั้งการกระทำความผิดฐานเรียกรับสินบน โทษสำหรับการกระทำความผิดฐานทุจริตควรมีลักษณะใดที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้บังคับมากที่สุด

กล่าวถึงเรื่อง “โทษประหารชีวิต” ที่มีความเห็นของกลุ่มคน 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกร้องให้ยกเลิก เพราะเห็นว่าเป็นการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมเหยียบย่ำศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีรายงานการวิจัยมากมายที่บอกว่าโทษประหารชีวิตไม่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอาชญากรรม ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งสนับสนุนให้คงไว้ซึ่งโทษประหารชีวิต เพราะเห็นว่าเป็นการลงโทษที่สาสมกับการกระทำของผู้ที่กระทำชั่วแล้ว และเป็นการทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายอย่างเหมาะสม ประเทศไทยบังคับใช้โทษครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2561 จากการก่อคดีฆ่าผู้อื่นเพื่อชิงทรัพย์ โดยเหตุเกิดเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2555 ที่จังหวัดตรัง ถือเป็น การประหารชีวิตนักโทษในประเทศไทยหลังจากว่างไปเกือบ 9 ปี จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดกระแสเรียกร้องจากกลุ่มบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษประหารชีวิต ต่อต้าน และเรียกร้องให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย เช่น กลุ่ม Amnesty International Thailand ได้โพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊กว่า “ด่วน! แอมเนสตี้ เชิญชวนทุกคนที่มีจุดยืนด้านสิทธิมนุษยชน มาร่วมไว้้อาลัยต่อการตัดสินลงโทษประหารชีวิต โดยพร้อมกันในวันอังคารที่ 19 มิ.ย. นี้ เวลา 14.00 - 14.30 น. ณ หน้าเรือนจำกลางบางขวาง กลุ่มแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล คัดค้านโทษประหารชีวิตทุกกรณี โดยไม่มีข้อยกเว้น ไม่ว่าจะเป็ความผิดทางอาญาประเภทใด ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมีบุคลิกลักษณะใด หรือไม่ว่าทางการจะใช้วิธีประหารชีวิตแบบใด เนื่องจาก

มีงานวิจัยมากมายจากนานาชาติได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโทษประหารชีวิตไม่มีความเชื่อมโยงใดๆ กับการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอาชญากรรม”¹ สำหรับการประหารชีวิตครั้งล่าสุดนี้เป็นการประหารผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเจตนาฆ่าผู้อื่น ซึ่งถือว่าอาจทำได้ตามหลักการที่กำหนดไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดว่าการประหารชีวิตในประเทศที่ยังไม่ยกเลิกโทษประหารอาจทำได้ในความคิดที่เข้าลักษณะอุกฉกรรจ์ กล่าวคือ เป็นการกระทำความผิดที่มีเจตนาฆ่าหรือก่อให้เกิดความตายขึ้นเท่านั้น แต่สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทุจริตจะสามารถทำได้หรือไม่ เป็นปัญหาที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าปัญหาการเรียกรับสินบน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานและเกิดขึ้นกับแทบทุกวงการ เป็นการกระทำของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง จึงยากมากที่จะเกิดเป็นคดีความ และสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ทั้งที่กฎหมายกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดนี้ไว้สูงมากถึงขั้นประหารชีวิต แต่เหตุใดผู้กระทำผิดจึงไม่เกิดความเกรงกลัวโทษที่จะได้รับ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาวิจัยถึงแนวคิดทฤษฎี เหตุผล ความเหมาะสมของการกำหนดโทษ และการบังคับโทษทางอาญาในความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนตามมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 ศึกษาแนวคิด ความหมาย ทฤษฎี ในความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน
- 2.2 ศึกษาทฤษฎีการลงโทษ มาตรการบังคับทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน
- 2.3 ศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
- 2.4 ศึกษาหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย

¹ ขาวสด “แอมเนสตี้ ค้านโทษประหาร นักโทษชิงทรัพย์แหง 24 แผลรายล่าสุดในรอบ 9 ปี!” สืบค้น 10 สิงหาคม 2561 จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1234503

3. ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการวิจัยทางนิเวศศาสตร์ โดยการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และองค์ประกอบ ความคิดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับหรือรับสินบน ทบพทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้การค้นคว้าจากเอกสาร บทความ วารสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานทางวิชาการ ตลอดจนการหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ ประหารชีวิตและการยกเลิกโทษประหารชีวิต ในความผิดฐานกระทำการทุจริตของเจ้าพนักงาน ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะปัญหาเจ้าพนักงาน เรียกรับ ขอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ตามมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

4. รูปแบบและวิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากตัวบทกฎหมาย หนังสือ เอกสารทางวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความทางวิชาการ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คำพิพากษาศาลฎีกา และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทราบแนวคิด ความหมาย ทฤษฎี ในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่
- 5.2 ทราบทฤษฎีการลงโทษ มาตรการบังคับทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่
- 5.3 ทราบถึงมาตรการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ทั้งในกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ
- 5.4 ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี มาตรการทางกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการเรียกรับสินบน

การลงโทษ² (Punishment) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่มีผลบังคับปฏิบัติต่อผู้ที่ได้รับการพิจารณาแล้วว่ากระทำความผิดจริงตามคำพิพากษาของศาล การลงโทษนั้นถือเป็นวัฒนธรรมทางนิติธรรม อันมีความแตกต่างทางด้านวิถีปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ตลอดจนความเชื่อ หลักศาสนา และกฎระเบียบของสังคม

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ³

ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs Theory)⁴

ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) นี้ นับเป็นทฤษฎีดั้งเดิม เกี่ยวกับการจูงใจที่ อับราฮัม เอช. มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ได้เสนอไว้ว่าสาระสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ การเน้นย้ำในเรื่องของความต้องการของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนนั้นมีความต้องการอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่สิ้นสุดและเป็นความต้องการที่เป็นกลุ่มเป็นชุดที่มีการจัดลำดับไว้หลั่นชั้นกัน ความต้องการระดับขั้นที่ต่ำที่สุดก็คือความต้องการพื้นฐานทางกายภาพและชีวภาพ (Basic Physiological and Biological Needs) และระดับสูงที่สุดก็คือความต้องการที่จะประสบความสำเร็จหรือความต้องการประจักษ์ตน (Self-Fulfillment หรือ Self-Actualization Needs) ความต้องการต่างๆ จัดตามลำดับชั้นจากสูงไปต่ำได้ ดังนี้ ลำดับชั้นความต้องการตามทฤษฎีของอับราฮัม เอช. มาสโลว์ (Abraham H. Maslow)

² อนันต์ ลิขิตชนสมบัติ, มาตรการการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม ผลงานส่วนบุคคล เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 13 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2557 หน้า 10

³ ณวต เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559, หน้า 31

⁴ Abraham H. Maslow, Motivation and Personality, New York: Harper and Row, 1954, pp. 80 -106.

1.1.1 ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสูงสุดหรือความต้องการประจักษ์ตน (Self-Fulfillment, Self-Actualization Needs)

1.1.2 ความต้องการที่จะได้รับความยกย่องและเป็นที่ยอมรับ (Esteem, Recognition Needs)

1.1.3 ความต้องการในทางสังคมความรักใคร่และความเป็น (Social, Affictive, and Belonging Needs)

1.1.4 ความต้องการในความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety, Security Needs)

1.1.5 ความต้องการพื้นฐานทางกายภาพและชีวภาพ (Basic Physiological and Biological Needs) แต่ละความต้องการตามลำดับชั้นจะมีบทบาทหรืออิทธิพลก็ต่อเมื่อมีสภาพ 2 ประการ คือ

- 1) เมื่อความต้องการนั้นได้เกิดขึ้นเพียงพอถึงระดับความอยาก (wanting) และ
- 2) เมื่อความต้องการในระดับที่ต่ำกว่าได้รับการสนองตอบแล้วและคงมีอยู่ในระดับหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับได้และทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งนี้ ยกเว้นความต้องการพื้นฐานเริ่มแรก คือ ความต้องการทางกายภาพและชีวภาพ

จากความต้องการของมนุษย์นี้เองที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการทุจริตขึ้น เนื่องจากมนุษย์ต้องการสนองความต้องการของตนและการจะสนองความต้องการได้นั้นจะต้องอาศัยทรัพย์สินเงินทองมาเป็นส่วนประกอบซึ่งเป็นการนำไปสู่การทุจริตและประพฤติมิชอบ⁵

1.2 ทฤษฎีการทุจริต⁶

การพัฒนามูลเหตุการณ์ทุจริตจนกลายเป็นทฤษฎีนั้น ก็เพราะว่าเราสามารถนำเอาเหตุปัจจัยมาผูกเป็นความสัมพันธ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ หรือพิสูจน์เห็นได้ด้วยหลักของเหตุผล ทฤษฎีการทุจริต สรุปได้ว่า การทุจริตจะเกิดขึ้นเมื่อเหตุปัจจัยทั้งสามประการมีอยู่อย่างพร้อมมูล จะขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ได้ ปัจจัยทั้งสามประการ คือ ความไม่ซื่อสัตย์ โอกาสที่เอื้ออำนวย และสิ่งเร้าหรือ ปัจจัยเร้า

⁵ ผนวช เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน, หน้า 31

⁶ “เรื่องเดียวกัน”

ทฤษฎีการทุจริต⁷ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการทุจริต มีอยู่ 3 ประการและองค์ประกอบ ทั้งสามประการนี้มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าขาด องค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งจะไม่ทำให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้น

1.2.1 ความไม่ซื่อสัตย์ (Dishonesty)⁸ トラบใดที่มนุษย์ยังไม่บรรลุนิยามขั้นสูงสุด ต้องมีความ โลกอยู่ในระดับหนึ่งและถูกสะกดโดยจริยธรรมคุณธรรมและบทลงโทษทางกฎหมาย ดังนั้นคำกล่าวที่ว่า “บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกระทั่งสามารถพิสูจน์ได้ว่าเขากระทำความผิด” จะนำมาใช้เป็นเกาะหรือเครื่องบ่งชี้ว่า “เขายังบริสุทธิ์” นั้น เห็นจะได้เฉพาะในแง่ของกฎหมายเท่านั้น แต่จะนำมาอ้างถึงความซื่อสัตย์นั้นยังไม่น่าจะสมเหตุสมผลนัก เพราะว่าความไม่ซื่อสัตย์ เป็นสภาวะ ทางใจหรือเป็นคุณสมบัติหรือทัศนคติที่ยัง ไม่ได้ลงมือกระทำ ดังนั้น แม้ว่าจะยังไม่ลงมือกระทำ เพียงแต่คิดและแสดงอาการก็เข้าข่ายแห่งปัจจัยความไม่ซื่อสัตย์แล้ว สภาวะแวดล้อมที่มีบุคคลนั้นๆ ประสบอยู่ในระยะที่พัฒนาความคิดย่อมมีส่วนกระทบต่อทัศนคติส่วนบุคคลให้เกิดความเคยชิน กับสิ่งที่ผิดมองเห็นการกระทำผิดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามปกติวิสัย ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ มีส่วนผลักดันให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิดเพื่อให้อยู่รอด เมื่อกระทำได้อย่างง่ายดายก็ย่อม เป็นโอกาสให้บุคคลนั้นได้สร้างทัศนคติใหม่แก่ตัวเองว่าการกระทำการทุจริตก็ไม่ น่าจะเป็นสิ่งที่ ร้ายแรงอะไรความไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลเป็นสิ่งที่อยู่ในสังคม อย่างน้อยก็เป็นจำนวนหนึ่ง ที่พอจะสร้างความเสียหายแก่องค์กร ได้ดังที่เคยปรากฏหลักฐานทั้งในอดีตและปัจจุบัน ความไม่ซื่อสัตย์ เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้บุคคลกระทำการทุจริตได้ การทุจริต ทุกกรณีต้องได้รับการเริ่มต้นที่บุคคลที่หวังประโยชน์อาจจะเป็นตัวเงินทรัพย์สินและการบริการ

1.2.2 โอกาส (Opportunity)⁹ ผู้ที่พยายามจะทำการทุจริตย่อมจะหาโอกาสที่เอื้ออำนวย ต่อการทุจริต โอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต ย่อมจะกระตุ้นให้เกิดการทุจริตได้ง่ายยิ่งขึ้น กว่าที่โอกาส ไม่เปิดช่องให้จาก โครงสร้างขององค์กรและกระบวนการ การบริหารงานและระบบการควบคุม ภายในย่อมมีความสัมพันธ์กับ โอกาสที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่กำลังตกลงใจกระทำการทุจริตนโยบาย ของฝ่ายจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผล ไปสู่ขวัญกำลังใจของพนักงานในองค์กร ผู้ที่กำลังจ้องหา โอกาสจะพยายามเฝ้าสังเกตจุดอ่อนที่เกิดจากนโยบายทางการบริหารเมื่อพนักงานเกิดความท้อแท้ เนื่องจากขวัญกำลังใจ ก็จะทำให้เกิดจุดอ่อนขึ้น ในองค์กร ซึ่งเป็น โอกาสที่เอื้ออำนวยต่อผู้ต้องหา

⁷ เกียรติศักดิ์ จีระเชียรนาถ, การทุจริตในองค์กรและอาชญากรรมธุรกิจ, กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2539, หน้า 13-18

⁸ ณวฒ เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน, หน้า 32

⁹ “เรื่องเดียวกัน”

มาตรฐานหรือนโยบายของฝ่ายจัดการบางอย่างมีจุดอ่อน หรือมีข้อผิดพลาดจะทำให้พนักงานเกิดทัศนคติว่าถ้าสามารถทำได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้แล้วก็จะไม่ถูกเพ่งเล็ง แม้ว่าจะได้กระทำการบางอย่างผิดพลาดไปจากแนวทางที่กำหนดไว้ในนโยบายการบริหารงานบุคคลที่ไม่มีความสมบูรณ์เพียงพอ ย่อมทำให้การรับคนเข้าปฏิบัติงานได้ผลไม่ดี เช่น กระบวนการคัดเลือกไม่สามารถคัดบุคคลที่เหมาะสมได้อย่างแท้จริง การตรวจสอบภูมิหลังกระทำอย่างไม่เพียงพอ บุคคลที่มีภูมิหลังไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ หากได้มีโอกาสเข้าไปปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ล่อแหลม ก็จะเป็นเสมือนหนึ่ง “ฝากปลาอย่างไว้กับแมว” นอกจากนี้ การบริหารบุคคลที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ถ้าไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นไม่สุจริตอีกทางหนึ่ง การควบคุมภายในซึ่งเป็นกลไกสำคัญยิ่งอันหนึ่ง ครอบคลุมในระบบการควบคุมภายในยังดำเนิน ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นการลดโอกาสของผู้ที่พยายามกระทำผิดได้อย่างมาก

1.2.3 การจูงใจ (Motivty)¹⁰ องค์ประกอบสุดท้ายของทฤษฎีการทุจริตเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งการทำความเข้าใจถึงมูลเหตุจูงใจให้บุคคลตัดสินใจกระทำการทุจริต จะนำไปสู่การหามาตรการการขจัดหรือป้องกันได้เป็นอย่างดี มูลเหตุจูงใจนี้อาจจะเพิ่งกระทบมโนธรรมของบุคคลนั้นหรือฝังอยู่ในจิตสำนึกอยู่แล้ว เป็นเวลาที่เนิ่นนานเพียงพอแต่รอจังหวะที่เหมาะสมก่อนลงมือกระทำก็เป็นไปได้ มูลเหตุจูงใจที่จะกระทบบุคคลให้กระทำความผิดย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ เพราะบุคคลที่มีความหนักแน่นในศีลธรรมย่อมต้องอาศัยสิ่งจูงใจที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากจึงจะสามารถสั่นคลอนความรู้สึกให้หันไปประพฤติชั่วได้ ประเภทการจูงใจให้บุคคลกระทำการทุจริตพอจะจำแนกได้โดยสังเขป ดังนี้

- 1) มีความทะเยอทะยานอย่างไม่มีวันสิ้นสุด
- 2) บรรณานจะยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นหรือเพื่อให้ทัดเทียมกับบุคคลในสังคมที่ตนเกี่ยวข้อง
- 3) ปัญหาทางการเงิน ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการใช้จ่ายเกินฐานะ เล่นการพนัน การเจ็บป่วยทางครอบครัวที่ต้องใช้เงินมาก เป็นต้น
- 4) การกระทำเพื่ออยากเด่น หรือเป็นการแสดงปมแข็งให้คนรู้จัก
- 5) ทำการแก้เผ็ดซึ่งอาจจะได้รับความข่มขืนจากผู้บังคับบัญชา หรือจากนโยบายขององค์กรนั้น จึงหาโอกาสที่จะทำการแก้เผ็ดโดยการทุจริตต่อองค์กร

¹⁰ “เรื่องเดียวกัน”

6) ทำเพื่ออุดมคติของตนเอง เช่นมีความรู้สึกต่อองค์กรว่าเอาเปรียบสังคม เลยกะทำการทุจริตต่อองค์กรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจุนเจือผู้ยากไร้ เช่น ขโมยสินค้าไปขาย เพื่อเอาไปแจกผู้ยากไร้ในสลัมหรือเอาความลับขององค์กรไปขายให้คู่แข่งจนทำให้เกิดสภาพ การแข่งขันมากขึ้นในที่สุดผลประโยชน์จะตกแก่ผู้บริโภค

โดยปกติแล้วการจูงใจจะเป็นผลสำเร็จมักจะมียอดประกอบรวมกัน คือ

(1) บุคคลนั้นเชื่อว่าเมื่อตนลงมือกระทำแล้วจะสามารถได้รางวัลหรือสิ่งที่หวังไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อลงแรงไปแล้วไม่ควรจะสูญเปล่า

(2) รางวัลหรือสิ่งตอบแทนนั้นมีมูลค่าสูงพอที่จะจูงใจให้บุคคลนั้นตัดสินใจกระทำ การทุจริต จากปัจจัยทั้งสองประการดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าต้องประจวบเหมาะในเวลาเดียวกัน จึงจะสามารถจูงใจให้บุคคลประพฤติในสิ่งที่ต้องการได้ หากบุคคลนั้นมีความระลึกว่าความสามารถ ของตนไม่เพียงพอที่จะกระทำนั้น หรือเกิดความไม่มั่นใจขึ้นมาจะทำให้เลิกสมการกระทำได้ หรือแม้ว่าจะมั่นใจว่าสามารถกระทำสำเร็จ แต่มูลค่าจูงใจไม่สูงพอให้เสี่ยงทำในสิ่งนั้นมูลค่า จูงใจเหล่านั้นก็ไร้ผลไม่สามารถทำให้บุคคลนั้นกระทำการตามที่คิดไว้แต่ต้น

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่ามนุษย์เรามีความต้องการหลายระดับแตกต่างกันไปเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ เพราะมนุษย์เรามีความเป็นเอกลักษณ์ คือไม่มีมนุษย์ที่เหมือนกัน 100 เปอร์เซ็นต์ ความต้องการ ที่มีอยู่ในระดับต่างๆ กัน อาจเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน ก็ได้ เช่น มีความต้องการยกฐานะให้ทัดเทียม กับบุคคลที่ไปสมาคมด้วย ในขณะที่เดียวกันก็อยากมีชื่อเสียงเป็นที่นับถือของสังคม หรืออาจจะต้องการ ให้เกิดความสำเร็จตามที่ตนปรารถนา มีข้อที่น่าสังเกตว่าเงินเป็นสิ่งที่สามารถบันดาลให้ความต้องการ ในระดับต่างๆ เป็นจริงขึ้นมาได้ง่ายกว่าสิ่งอื่นใด ดังนั้นบุคคลที่มีความต้องการแต่ยังไม่สามารถ แสวงหาเงินมาใช้จ่ายเพื่อสนองความต้องการนั้นได้ ก็ต้องพยายามหาจากที่มีชอบ ถ้าคนตระหนักว่า ความต้องการมีระดับที่สูงมากพอที่จะเสี่ยงกับชื่อเสียงหรืออิสรภาพที่ตัดสินใจกระทำทุจริตนั้น

สรุป ทฤษฎีการทุจริตที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็นแนวทางแก่ผู้รับผิดชอบได้เพิ่มความระมัดระวัง หรือวางมาตรการเพิ่มขึ้นมิใช่เพื่อใช้เป็นข้อยุติที่บ่งชี้ถึงการทุจริตแต่เป็นเพียงความน่าจะเป็นไปได้ เท่านั้น ส่วนมาตรฐานที่จะชี้ว่าค่าความน่าจะเป็นจะต้องเป็นเท่าใดจะถือว่าเป็นระดับที่ควรจะได้รับ การเอาใจใส่ ประเด็นนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติความเสี่ยงของแต่ละบุคคลที่จะเปรียบเทียบค่าความเสี่ยง กับมูลค่านั้นว่าควรจะเป็นเท่าใด องค์ประกอบของความทุจริตทั้งสามประการนั้นมีความสัมพันธ์ และเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน จากแนวความคิดนี้จึงกำหนดให้แต่ละปัจจัยมีค่าทัดเทียมกัน¹¹

¹¹ “เรื่องเดียวกัน”

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต

ที่มาและความหมายของโทษประหารชีวิต¹²

โทษ ถือว่าเป็นมาตรการการบังคับในทางอาญาอย่างหนึ่ง เป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่ดั้งเดิมที่สุด และจนบัดนี้ยังไม่มีสิ่งอื่นใดมาทดแทน โทษถูกกำหนดขึ้นโดยผู้ที่มีอำนาจในการลงโทษ และทำให้ได้รับผลร้ายในทางกฎหมายอาญานั้น เนื้อความของกฎหมายจะกำหนดว่าอะไรบ้างที่เป็นโทษซึ่งนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติขึ้นแล้ว รัฐเท่านั้นที่จะเป็นผู้ลงโทษตามกฎหมาย และต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดด้วย ตามกฎหมายไทยมีกำหนดโทษไว้ ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติโทษไว้ 5 ประการ

มาตรา 18¹³ โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด มีดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน

การลงโทษด้วยวิธีอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นย่อมแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม แต่ละสมัยโทษจะลงแก่ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดร้ายแรง เช่น ฆ่าผู้อื่น หรือโทษที่เบาที่สุดคือริบทรัพย์สิน เช่น การไม่เสียภาษีให้รัฐและการกระทำความผิดอาญาเล็กน้อย เป็นต้น กล่าวได้ว่าการลงโทษเป็นการที่รัฐกำหนดภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นผลร้ายหรือไม่พึงปรารถนาต่อผู้กระทำผิด โดยมีสาเหตุจากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นและได้กำหนดโทษไว้ จะเห็นได้ว่าแม้จะเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจในรัฐจักต้องกระทำเพื่อรักษาความสงบ

¹² ศิริกัลยา ธงชัย, *การใช้โทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต*, สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553, หน้า 6 - 25

¹³ ประมวลกฎหมายอาญา

คำว่า “ประหารชีวิต” หมายความว่า การลงโทษฆ่า โทษทางอาญาขั้นสูงสุดที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ตามกฎหมายอาญา การลงโทษประหารชีวิตบัญญัติไว้ในมาตรา 19 กล่าวคือ¹⁴

“มาตรา 19 ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้ดำเนินการด้วยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย” ในต่างประเทศยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่ และมีวิธีการประหารชีวิตในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การยิงเป้าแขวนคอ ขวางด้วยก้อนหิน ฉีดสารเคมี ตัดศีรษะ แก้อิไฟฟ้า ตรึงกางเขน รมแก๊สพิษ และอื่นๆ

การลงโทษประหารชีวิตในอดีต มีวิธีการประหารชีวิตหลายวิธีด้วยกัน วิธีที่นิยมทำกัน ได้แก่ การกดให้ผู้กระทำความผิดจมน้ำตาย การเอาก้อนหินขว้างผู้กระทำความผิดให้ตาย การประหารด้วยไฟ การตัดศีรษะ เป็นต้น สำหรับการประหารชีวิตผู้กระทำความผิดในประเทศไทย ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเริ่มตั้งแต่ยุคสมัยใด พบหลักฐานในสมัยอยุธยาลงมาคือ ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ราว พ.ศ. 1978¹⁵

ลักษณะที่สำคัญของโทษประหารชีวิต มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ¹⁶

ประการที่หนึ่ง โทษนั้นจะถูกกำหนดขึ้นโดยผู้ที่มีอำนาจในการลงโทษ และอำนาจในการลงโทษนี้ก็มีอยู่เฉพาะกับบุคคลบางคนเท่านั้น เช่น บิดามารดา เป็นผู้ที่มีอำนาจลงโทษบุตรได้แต่บุตรไม่มีอำนาจที่จะลงโทษบิดามารดา เป็นต้น

ประการที่สอง โทษนั้นจะต้องได้แก่ การกระทำที่ก่อให้เกิดผู้ได้รับโทษนั้นได้รับผลร้าย ซึ่งอาจจะได้แก่ ความเจ็บปวดทรมานทางร่างกาย หรือการจำกัดอิสรภาพ เป็นต้น

ประการที่สาม โทษนั้นจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้กับผู้ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติที่สังคมนั้นยอมรับเพื่อเป็นการทดแทนกับการกระทำความผิดดังกล่าว

ตามความหมายโดยทั่วไปแล้ว การลงโทษก็คือการกระทำที่เป็นเหตุให้ผู้ที่ถูกลงโทษได้รับผลร้าย เพราะเหตุที่เขาได้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็ความทุกข์ทรมานทางเนื้อตัวร่างกาย หรือจิตใจ หรือแม้แต่ในทางทรัพย์สิน ดังนั้นการที่บิดามารดาลงโทษบุตรหรือการที่ครูลงโทษนักเรียนจึงเป็นการลงโทษไปตามความหมายโดยทั่วไป

¹⁴ ศิริกัลยา ธงชัย, การใช้โทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต, หน้า 7

¹⁵ “เรื่องเดียวกัน”

¹⁶ “เรื่องเดียวกัน”

แนวความคิดเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต¹⁷ มีนักปราชญ์มีชื่อเสียงหลายท่านที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตไว้ ซึ่งมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษนี้ ซึ่งจะยกเอาความคิดเห็นบางท่านมาแสดงไว้ ดังนี้ คือ¹⁸

1. เซนต์ โทมัส อะควินาส (Saint Thomas Aquinas)¹⁹ ท่านผู้นี้เป็นนักบวชในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก (เกิดเมื่อ ค.ศ. 1225 ตายเมื่อ ค.ศ. 1274) ท่านได้ให้ความเห็นไว้ว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้ทำความผิดอุกฉกรรจ์ เพราะพระเจ้าได้มอบอำนาจให้กับรัฐเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้เฉพาะในเหตุสำคัญ 2 ประการด้วยกัน คือ ประการที่หนึ่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระบัญชาของพระเจ้าเพื่อความยุติธรรม เพราะเมื่อผู้ใดทำให้ผู้อื่นต้องตายไปเขาก็ควรถูกลงโทษถึงตายเช่นเดียวกัน และประการที่สอง ก็คือเพื่อรักษาและปกป้องสังคมให้พ้นจากการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. ฌัก กาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau)²⁰ ท่านผู้นี้มีความเห็นว่าควรมีโทษประหารชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อใช้กับผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ โดยเฉพาะกับผู้กระทำความผิดที่ได้รับสมญานามว่า “Social monster” เพราะบุคคลประเภทนี้เป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงต่อสังคม ดังนั้น สังคมจึงควรปฏิบัติต่อเขาได้เสมือนหนึ่งว่าเขาเป็นสัตว์ร้าย

3. ซีซาร์ ลอมโบรโซ (Cesare Lombroso)²¹ ท่านผู้นี้เป็นนายแพทย์ทหารชาวอิตาลีซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1835-1909 และเนื่องจากท่านได้คลุกคลีอยู่กับทหารเป็นเวลานาน ท่านจึงได้ตั้งเป็นข้อสังเกตว่าทหารที่ชอบกระทำความผิดอยู่เสมอเวลานั้นมักเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางร่างกาย เช่น มีความสูงของม้านมมองน้อย ช่วงแขนยาวผิดปกติ ผมหด ตาเหล่ ถนัดซ้าย มีความรู้สึกด้านและอดทนมากกว่าบุคคลธรรมดา ซึ่ง Lombroso ได้แบ่งแยกอาชญากรไว้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ อาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminal) อาชญากรจิตไม่ปกติ (Insane Criminal) และอาชญากรที่สุดแล้วแต่สิ่งแวดล้อมจะบันดาลให้ผันแปรไป (Occasional Criminal)

¹⁷ เยาวลักษณ์ ศรีเผด็จ, *ควรรยกเลิกโทษประหารชีวิตหรือไม่*, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523, หน้า 16 - 26

¹⁸ กิตติพงษ์ ศุภพงศกร, *การยกเลิกโทษประหารชีวิต*, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551, หน้า 9 - 11

¹⁹ ศิริกัลยา ธงชัย, *การใช้โทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต*, สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553, หน้า 8 -9

²⁰ “เรื่องเดียวกัน”

²¹ “เรื่องเดียวกัน”

Lombroso เชื่อว่าพวกอาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminal) นี้เป็นพวกที่ได้รับความชั่วร้ายมาทางสายโลหิต โดยกลับไปสู่สายพันธุ์เดิมของตน พอมีความรู้สึกนึกถึงก็มักจะเข้าไปในทางก่อกรรมชั่วร้ายเป็นประจำ สันดานทางที่จะปรับปรุงหรือแก้ไขอาชญากรโดยกำเนิดให้กลับตัวเป็นคนดีนั้นมียุ่่น้อยมาก ฉะนั้น ถ้าพวกนี้กระทำตนเป็นภัยอันร้ายแรงต่อสังคมขึ้นเมื่อใด ก็ต้องลงโทษอย่างเด็ดขาดด้วยการประหารชีวิต

4. ราฟาเอล กาโรฟาโล (Raffaele Garofalo)²² เป็นนักปราชญ์ชาวอิตาลี (เกิดเมื่อ ค.ศ. 1852 ตายเมื่อ ค.ศ. 1934) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ในเมื่อสังคมกำลังตกอยู่ในภาวะอันตรายก็จำเป็นต้องตั้งคนขึ้นจะต้องป้องกันตนเองอย่างเข้มแข็ง ฉะนั้น ถ้าผู้ใดกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ขึ้น สมาชิกของสังคมนั้นจึงไม่ควรเห็นอกเห็นใจผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือผู้ที่เป็นผู้พิพากษา หรือคณะลูกขุน บุคคลเหล่านี้ต้องมีความหนักแน่นต้องไม่แสดงความกรุณาต่อจำเลยซึ่งเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดแต่ประการใด และการลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์นั้นก็ เป็นวิธีหนึ่งที่สังคมใช้ป้องกันตนเอง เพราะนอกจากจะเป็นการตัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ยังเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นมีโอกาสได้ถ่ายทอดความชั่วร้ายทางสายโลหิตไปยังลูกหลาน เท่ากับสังคมได้ทำการคัดเลือกสมาชิกในอนาคตไว้โดยทางอ้อมนั่นเอง

แนวความคิดของนักปรัชญา 4 ท่านนี้ เป็นแนวคิดสนับสนุนให้มีโทษประหารชีวิต อยู่ต่อไป ส่วนแนวความคิดของนักปรัชญาอีก 3 ท่านต่อไปนี้ เป็นแนวการคัดค้านการมีโทษประหารชีวิต โดยให้เหตุผลไว้ คือ²³

1. ซีซาร์ เบคาเรีย (Cesare Beccaria)²⁴ เป็นนักปราชญ์ชาวอิตาลีซึ่งมีชีวิตอยู่ในตอนปลายศตวรรษที่ 18 ท่านผู้นี้ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะที่สงบนั้น การลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ก็เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ถ้าประเทศอยู่ในภาวะที่สงบภายใต้การปกครองของรัฐบาลที่ให้ความคุ้มครองอย่างเข้มแข็งแก่ประชาชนอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมีโทษประหารชีวิต ถึงแม้ประชาชนคนนั้นจะเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดจริง Beccaria เห็นว่าในภาวะที่บ้านเมืองสงบสุขนั้น รัฐจะลงโทษประหารชีวิตได้ก็ต่อเมื่อการลงโทษประหารชีวิตนั้น เป็นเพียงวิธีเดียวที่จะยับยั้งการกระทำความผิดของประชาชนคนอื่นๆ ได้เท่านั้น

²² “เรื่องเดียวกัน”

²³ “เรื่องเดียวกัน”

²⁴ “เรื่องเดียวกัน”

2. เบนจามิน รัช (Benjamin Rush)²⁵ ท่านผู้นี้เป็นผู้ที่เริ่มคัดค้านการลงโทษประหารชีวิตในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างจริงจังเป็นคนแรก (ท่านเกิดเมื่อ ค.ศ. 1745 ตายเมื่อ ค.ศ. 1813) ท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตเอาไว้ว่า การลงโทษประหารชีวิตนั้นนอกจากจะไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้แล้ว ยังมีผลเป็นการเพิ่มอาชญากรรมที่ร้ายแรงขึ้นไปอีก เพราะการที่รัฐลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์นั้น ก็เท่ากับรัฐนั่นเองเป็นผู้ก่อให้เกิดอาชญากรรมที่อุกฉกรรจ์เพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งเสมอไป

3. ฮูโก อะดัม เบดัว (Hugo Adam Bedau)²⁶ ท่านได้ให้ความเห็นไว้ว่า แม้ข้ออ้างของฝ่ายที่นิยมโทษประหารชีวิตที่ว่ารัฐมีอำนาจลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้ที่เป็นอันตรายต่อสังคมนั้นจะเป็นความจริง แต่ในขณะที่รัฐจะลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดนั้น คนผู้นั้นไม่มีความเป็นภัยต่อไปอีกแล้ว เพราะเขาคงอยู่ในสภาพของนักโทษที่ถูกควบคุมตัวอย่างเข้มแข็งอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นที่จะต้องลงโทษเขาจนถึงขั้นประหารชีวิต เพียงเพราะเหตุว่าเขาผู้นั้นเคยกระทำความผิดเป็นภัยต่อสังคมมาก่อน

อนึ่งท่าน Bedau ยังมีความเห็นอีกว่า ถ้าเกิดความผิดพลาดจนถึงกับต้องลงโทษผู้บริสุทธิ์แล้ว อย่างไรก็ตามการลงโทษจำคุกก็ยังดีกว่าการลงโทษประหารชีวิต เพราะการลงโทษจำคุกนั้นยังให้ออกาสนักโทษได้มีชีวิตอยู่ในขณะที่โทษประหารชีวิตตัดโอกาสดังกล่าวอย่างสิ้นเชิง ซึ่ง Bedau เองก็ยอมรับว่าอาจเกิดความผิดพลาดจนถึงกับต้องลงโทษผู้บริสุทธิ์ได้เหมือนกัน ดังนั้นจึงควรยกเลิกโทษประหารชีวิตนี้เสีย เพื่อป้องกันผู้บริสุทธิ์มิให้ต้องได้รับโทษอันร้ายแรงโดยไม่มีทางแก้ไขได้อีกต่อไป²⁷

จุดมุ่งหมายของการลงโทษ²⁸ จากทฤษฎีการลงโทษต่างๆ มีความประสงค์ในการลงโทษแตกต่างกันออกไป โดยพิจารณาจากความหนักเบาของการกระทำของผู้กระทำความผิด โดยการลงโทษทางอาญานั้นอาจได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ซึ่งการลงโทษแต่ละแบบนั้นจะพิจารณาจากการหนักเบาของการกระทำซึ่งจะกำหนดไว้ในมาตราต่างๆ ของกฎหมายอาญา ดังนั้น วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ อาจแบ่งได้ 4 ประการ ดังนี้²⁹

²⁵ “เรื่องเดียวกัน”

²⁶ “เรื่องเดียวกัน”

²⁷ “เรื่องเดียวกัน”

²⁸ นคร วัลลิภากร, *โทษประหารชีวิตในประเทศไทย: ศึกษาแนวคิดในการยกเลิก*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551, หน้า 10 - 11

²⁹ อุททิศ แสนโกสิก, “วัตถุประสงค์ของการลงโทษ”, *บทบัณฑิตย*, 27, 2 (2513), หน้า 271

1) การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน มีความคิดจากหลักที่ว่าสังคมมีสิทธิที่จะแก้แค้นต่อผู้ฝ่าฝืนกฎหมายได้ ความคิดนี้ ค้านท์ ได้ให้เหตุผลว่าการลงโทษเป็นของคู่กับการกระทำความผิด เป็นวัตถุประสงค์ของโทษ สมัยโบราณที่เรียกว่า “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” เป็นการลงโทษที่สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดก่อขึ้น เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดก่อขึ้น เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนให้เป็นที่ไปตามแนวความคิดที่ว่าผู้ใดกระทำการโดยชอบได้รับผลตอบแทนการกระทำนั้นโดยรวดเร็วและรุนแรงซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ³⁰

2) การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้ง มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษเช่นนี้ ทั้งนี้ จะได้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดบ้างหรือเพื่อเป็นการข่มขู่ให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเจ็บปวดไม่กล้ากระทำความผิดนั้นซ้ำอีกและเพื่อเป็นตัวอย่างให้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันนั้น

3) การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้มีการกระทำความผิดอีก มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษมีโอกาสกระทำซ้ำอีก การประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษกักขังถือว่าเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นหลักประกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก แต่รัฐจะต้องควบคุมไม่ให้มีโอกาสออกไปกระทำความผิดอีกโดยการใช้วิถีการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดด้วย

4) การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขตัวผู้กระทำความผิด เป็นแนวความคิดที่มีวัตถุประสงค์เปลี่ยนพฤติกรรมจากความชั่วเป็นการประพฤติดีด้วยวิธีการต่างๆ หรือมีความประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นพลเมืองดี สามารถกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยอาจใช้วิธีต่างๆ เช่น การให้การศึกษาแก่ผู้ต้องโทษ การฝึกหัดอาชีพ การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม การแก้ไขสภาพแวดล้อม เป็นต้น

³⁰ ธาณี วรภัทร์, การบังคับโทษประหารชีวิตในประเทศไทย, 2546, หน้า 9

การประหารชีวิตเป็นการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง เป็นโทษตามกฎหมายอาญาที่รุนแรงที่สุด โดยมีความมุ่งหมายของการลงโทษประหารชีวิตที่พอจะสรุปกว้างๆ อยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ 1. เพื่อป้องกันแก่แผ่นดินแทน 2. เพื่อให้เกิดความหวาดหวั่นและไม่กล้ากระทำความผิด และ 3. เพื่อเป็นการป้องกันสังคมและเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคมอย่างถาวร วิธีการประหารชีวิต ในสมัยโบราณก็มีอยู่มากหลายวิธีแต่ละวิธีก็มีการทารุณ หวาดเสียวน่าสยดสยอง วิธีที่นิยมในสมัยก่อนๆ นี้ เช่น ตัดศีรษะ เผาไฟแขวนคอ กดให้จมน้ำตาย³¹

ผู้ที่มีอำนาจลงโทษประหารชีวิต คือ รัฐ เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายของรัฐนั้นๆ ประชาชนจะลงโทษประหารชีวิตตนเองไม่ได้ นอกจากนั้นหน่วยงานที่จะลงโทษประหารชีวิตได้ต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายที่สามารถลงโทษประหารชีวิตได้เท่านั้น หน่วยงานอื่นที่ไม่มีอำนาจจะลงโทษประหารชีวิตไม่ได้³²

จุดมุ่งหมายของการลงโทษประหารชีวิต มีดังต่อไปนี้³³

1) เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนกับความผิดที่ได้กระทำให้ขึ้น (Retribution and Expiration) คำว่า “แก้แค้น” หมายถึง การกระทำตอบแทนเพื่อให้สาสมกับความรู้สึกเคียดแค้นของฝ่ายผู้เสียหาย คำว่า “ทดแทน” หมายถึง มิใช่การกระทำเพื่อระงับอารมณ์ของฝ่ายผู้เสียหาย แต่เป็นไปเพื่อความเป็นธรรม การแก้แค้นทดแทนมีลักษณะที่ว่า ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษที่ได้สัดส่วนกับความผิด โทษตามกฎหมายอาญามักจะมีรากฐานมาจากการแก้แค้นทดแทนรวมอยู่ด้วยการลงโทษจะต้องมีอยู่คู่กับการกระทำความผิดเพื่อความยุติธรรม ถ้าสังคมไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนให้กระทำความผิด แต่การลงโทษนั้นต้องได้สัดส่วนที่เหมาะสมหรือพอดีกับความหนักเบาของความผิดที่กระทำ

2) เพื่อเป็นการข่มขู่มิให้ผู้ใดกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrent) กล่าวได้ว่าโทษประหารชีวิตสร้างความหวาดกลัวให้บุคคลทั่วไปในรัฐนั้นๆ ได้ รวมทั้งผู้กระทำความผิดในอดีตให้ความสำคัญกับการข่มขู่มาก การประหารชีวิตมักจะทำต่อหน้าสาธารณชนด้วยวิธีการที่ทารุณ โหดร้าย จนผู้ต้องโทษถึงแก่ความตาย ประชาชนในรัฐที่พบเห็นจะเกิดความเกรงกลัว แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป การประหารชีวิตจะกระทำในที่มืดชิดและวิธีการประหารชีวิตจะต้องทำให้ผู้ได้รับโทษเสียชีวิตอย่างรวดเร็วที่สุดไม่ต้องทรมาน

³¹ ศิริกัลยา ชงชัย, การใช้โทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต, สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553, หน้า 11-12

³² “เรื่องเดียวกัน”

³³ อุทิศ แสนโกศิก, หลักกฎหมายอาญา, 2515, หน้า 20 อ้างใน นคร วัลลิภากร, “โทษประหารชีวิตในประเทศไทย: ศึกษาแนวคิดในการยกเลิก”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551, หน้า 12 - 13

3) เพื่อเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก (Incapacitation) เพราะโดยผลของการลงโทษเป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคมอย่างถาวร เป็นการกำจัดต้นเหตุแห่งภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อยกเว้นในการลงโทษประหารชีวิต³⁴

1) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี
2) บุคคลวิกลจริต จิตบกพร่อง โรควิต หรือจิตฟั่นเฟือน หรือ บุคคลที่โรคเขลาบาปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส

3) หญิงมีครรภ์

กระบวนการบังคับโทษประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 245 วรรคสอง บัญญัติว่า “ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตไปยังศาลอุทธรณ์ ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น และพิพากษาเช่นว่านี้จะไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน”

กรณีถ้าหญิงใดต้องโทษประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์อยู่ให้รอไว้จนคลอดบุตรเสียก่อนแล้วจึงให้ประหารชีวิต³⁵ ถ้าบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตเกิดวิกลจริตก่อนถูกประหารชีวิต ให้รอการประหารชีวิตไว้ก่อนจนกว่าผู้นั้นจะหาย³⁶

การขอพระราชทานอภัยโทษคดีที่จำเลยต้องประหารชีวิตห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษา จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอภัยโทษ³⁷ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในมาตรา 262 ความว่า “เมื่อคดีถึงที่สุด ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่ฟังคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่มีการถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขอให้พระราชทานอภัยโทษตามมาตรา 261 ก็ให้ทุเลาการประหารชีวิตไว้จนกว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขึ้นไปนั้น แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวขึ้นเสีย ก็ให้จัดการประหารชีวิตก่อนกำหนดนี้ได้”³⁸

³⁴ นคร วัลลิภากร, โทษประหารชีวิตในประเทศไทย : ศึกษาแนวคิดในการยกเลิก, วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2551, หน้า 24

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 วรรคสอง

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 248

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 วรรคแรก

³⁸ ศิริกัลยา ธงชัย, การใช้โทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต, สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553, หน้า 13

มาตรา 261 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าการพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นเป็นการสมควร จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้³⁹

3. ทฤษฎีการลงโทษ

ทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับการลงโทษมี 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (Retributive Theory) ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitative Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม (Social Protection Theory)

ตามทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับการลงโทษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์ ได้เขียนไว้ในหนังสือ “หลักกฎหมาย มาตรการบังคับทางอาญา” เรื่อง การใช้มาตรการบังคับทางอาญาในอดีตมีรายละเอียดดังนี้

ในทางทฤษฎีวัตถุประสงค์หรือปรัชญาการลงโทษที่ผ่านมามีได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่สำคัญมีดังนี้⁴⁰

1. การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน
2. การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่
3. การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข
4. การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิด

3.1 การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน⁴¹ (Retribution) มีพื้นฐานความคิดว่าใครทำความผิดทำไม่ดี ต้องได้รับการตอบสนองที่สาสมกับการกระทำนั้นการลงโทษเพื่อการทดแทนจึงเป็นการกำหนดสมดุลของการกระทำชั่วกับสิ่งที่ผู้กระทำจะได้รับ เหตุจากการกระทำความผิด ผลที่ได้รับคือต้องรับโทษ ผู้ใดกระทำความผิดก็จะต้องได้รับโทษเป็นการทดแทน

³⁹ “เรื่องเดียวกัน”

⁴⁰ ณวต เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559, หน้า 35 - 42

⁴¹ ธาณี วรภัทร์, หลักกฎหมาย มาตรการบังคับโทษทางอาญา, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2557, หน้า 56

อาจารย์อุททิส แสน โกศิก อธิบายได้ว่า ตามทฤษฎีนี้การลงโทษก็เพื่อความยุติธรรม “ผู้ใดกระทำความผิดก็จะต้องได้รับ โทษเป็นการทดแทนหรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือการกระทำ ความผิดเป็นกรรมชั่ว เมื่อผู้ใดกระทำความผิดก็ต้องชดใช้กรรมของตนโดยการรับโทษ”

รัฐเข้ามาทำหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดก็เพื่อป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง ทำให้ สังคมวุ่นวายโดยไม่สิ้นสุดซึ่งแสดงถึงความไร้ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการลงโทษผู้กระทำผิด ให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม วัตถุประสงค์ในการลงโทษข้อนี้ เป็นวัตถุประสงค์ ที่สอดคล้องกับความรู้สึกร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ในทุกสังคม แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ปัจจุบัน เริ่มที่จะลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะใช้ลงโทษผู้กระทำผิด มากขึ้น

อาจารย์นันทิ จิตสว่าง ได้ให้ความเห็นไว้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ เพื่อแก้แค้นทดแทนคือ⁴²

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้พิจารณาถึงประโยชน์ในอนาคต คือ ไม่ได้พิจารณาว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อการทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมาในเชิงความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในอนาคต

2) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคมแต่ คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้น เมื่อได้ลงโทษผู้กระทำตามอัตรา โทษแล้วก็ต้องปล่อยตัวออกมาต่างๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือ ผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าว นอกจากคนพิการที่ให้ สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

3) เป็นการยากมากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกัน จริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วน กับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่นกรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสมหากจะใช้โทษ จำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้ เป็นเรื่องของความรู้สึกร่วมที่สังคมยังไม่มีความชัดเจนใดๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการทดแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

⁴² ณวต เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน, หน้า 36

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบันแต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน

3.2 การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่⁴³ (Deterrence) มีหลักการว่าการลงโทษจะคำนึงถึงแต่เพียงผลของการลงโทษต่อตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้นไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงผลต่อประชาชนทั่วไปด้วย วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดก็เพื่อประโยชน์ 2 ประการ คือ

3.2.1 มีผลแก่ตัวผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำอีก

3.2.2 เป็นตัวอย่างให้กับคนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษเพื่อคนทั่วไปจะได้ทราบจะได้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นบ้าง ทำให้เกิดความยับยั้งชั่งใจไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้นอีก

การข่มขู่ดังกล่าวทำให้เกิดความกลัวที่จะถูกลงโทษ จะทำให้หลายคนไม่กล้ากระทำความผิดแล้ว ยังมีผลทำให้คนทั่วไปคิดว่าการกระทำความผิดเป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยง

การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขู่และยับยั้งจะต้องทำให้การลงโทษนั้นเรย์ เจฟฟอรีย์ กล่าวไว้ว่าจะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ⁴⁴

1) การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขู่และยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำความผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

2) การลงโทษจะต้องสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก 3 ปีต่อมาจึงสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมาศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขู่และยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำความผิด

⁴³ ธานี วรภัทร, *หลักกฎหมาย มาตรการบังคับโทษทางอาญา*, หน้า 58

⁴⁴ ณวต เจริญหลาย, *การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน*, หน้า 37 - 38

ในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินใจโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญยิ่งขึ้น

3) การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยที่ผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยง หรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขวัญยิ่งขึ้น หากเมื่อมีการกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหนีหรือข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษ ทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

4) การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและทัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปไม่เกิดความเกรงกลัว และคุ้มค่าที่จะเลี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไปก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิด การกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้ฆาเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากันในขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยิ่งต้องการพิสูจน์ หรือมีพยานหลักฐานที่ขัดแย้ง ศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและทัดเทียมกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการข่มขวัญยิ่งขึ้น

3.3 การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข⁴⁵ (Rehabilitation) การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขนั้น มีแนวคิดว่าการลงโทษตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขประสงค์เพียงเพื่อจะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้วกลับมากระทำผิดซ้ำอีก พยายามหาทางให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้วเกิดความยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีก แนวคิดทฤษฎีนี้เห็นว่าการทำให้ผู้กระทำผิดได้รับความยากลำบาก หรือได้รับผลร้ายจากการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวไม่น่าจะทำให้คนประพฤติตัวดีขึ้น หรือสำนึกในการกระทำที่ไม่ดีของตัวเอง กอปรกับเห็นว่าการลงโทษเพื่อการข่มขู่ ไม่มีผลเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับแล้วกลับใจไม่กระทำผิดซ้ำอีก ไม่เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้กระทำความผิดมีความสามารถที่จะกลับตัวเป็นคนดีได้เลย ซึ่งในวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษในข้อนี้จะไปสัมพันธ์ หรือไปขยายผลในวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษในหัวข้อต่อไป⁴⁶

⁴⁵ ธานี วรภัทร, *หลักกฎหมาย มาตรการบังคับโทษทางอาญา*, หน้า 59

⁴⁶ ณวต เจริญหลาย, *การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน*, หน้า 38

3.4 การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิด⁴⁷ (Incapacitation) เป็นวัตถุประสงค์หรือแนวคิดที่ทำให้ผู้กระทำความผิดหมดโอกาสกระทำความผิดอาจได้แก่ การจำคุกผู้กระทำความผิดไว้ตลอดชีวิต จำคุกมีกำหนดระยะเวลา การประหารชีวิต เป็นต้น โดยประสงค์จะกำจัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมอย่างถาวรหรือชั่วคราวก็ตาม อันเป็นการป้องกันให้คนในสังคมอยู่ได้อย่างปลอดภัยไม่ต้องหวาดระแวงภัยจากบุคคลนั้นๆ อีกต่อไป⁴⁸

วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามที่กล่าวมาแล้วเป็นพื้นฐานสำคัญในการลงโทษทางอาญา โดยในการนำไปใช้นั้นจะเน้นหนักไปในทางใดก็จะเป็นไปตามลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา และแนวนโยบายแห่งรัฐในบางช่วงเวลาแนวคิดของทฤษฎีต่าง เหล่านี้อาจเป็นเครื่องมือของรัฐในการคุ้มครองป้องกันสังคมในสถานการณ์ที่วิกฤติได้ หากเราพิจารณาประวัติการลงโทษทางอาญาตั้งแต่อดีตของประเทศไทย ในยุคสุโขทัย อยุธยา เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันจะพบว่ามี การนำทฤษฎีต่างๆ มาใช้อย่างเห็นได้อย่างชัดเจน การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้นั้นจะผสมกลมกลืนกันอยู่หลายแนวคิดทฤษฎีปรากฏในโทษและวิธีการบังคับโทษในทางอาญา

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกันผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมได้เป็นการชั่วคราว ผู้กระทำความผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งต่อมาก็จะมีการลดโทษด้วยวิธีการต่างๆ จนที่สุดแล้ว ก็สามารถออกจากเรือนจำกลับเข้ามาสู่สังคมได้อีก และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำความผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับหรือการอยู่ในเรือนจำนานๆ ทำให้บุคคลนั้นปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น กอปรกับโดยทั่วไปสังคมไม่ยอมรับบุคคลที่ผ่านการรับโทษจำคุกมาแล้ว คนเหล่านี้จึงมีตราบาปเป็นคนที่ถูกไม่มีใครยอมรับ

แต่ในปัจจุบันการลงโทษมีการพัฒนาจากอดีต โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้น โดยปัจจุบันการใช้มาตรการบังคับในทางอาญา เป็นดังจะกล่าวต่อไปนี้

การใช้มาตรการบังคับในทางอาญาปัจจุบัน⁴⁹ วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตในการลงโทษเข้ามาสู่แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น ยกฐานะผู้ต้องมาตรการบังคับ

⁴⁷ ชานี วรภัทร, *หลักกฎหมาย มาตรการบังคับโทษทางอาญา*, หน้า 59

⁴⁸ ณวต เจริญหลาย, *การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน*, หน้า 38

⁴⁹ ชานี วรภัทร, *หลักกฎหมาย มาตรการบังคับโทษทางอาญา*, หน้า 60

ที่เป็น “กรรม” ของการถูกบังคับมาเป็น “ประธาน” ของการบังคับโทษมุ่งที่จะปรับเปลี่ยนบำบัดฟื้นฟู หรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่างๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมายอาญา อันเป็นกติกาสังคม ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้และก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือสังคมโดยรวม จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำคนลักษณะดังกล่าวนี้ ไปปรับปรุงแก้ไข ยกกระดับความเจริญทางจิตใจและพฤติกรรมให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติในสังคมนั้นๆ ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้⁵⁰

1) เพื่อให้การดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำ ความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งเน้นการดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำ ความผิดและให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดและตรงกับความเป็นจริงในการ บังคับโทษ ทัศนสถานที่ว่า “เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดครบระยะเวลาแล้วผู้นั้นก็จะออกมา ดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมนอกอีกครั้ง ดังนั้นในหลายประเทศในโลก เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อังกฤษ เป็นต้น ต่างก็มีกฎหมายและหรือแนวนโยบายในการลงโทษ จำคุกที่จะต้องหลีกเลี่ยงผลเสียหายกับบุคคลในการบังคับโทษจำคุก กล่าวคือ ต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพ ของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐาน ของการบังคับโทษ หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ เพราะนักโทษ ทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งหากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของคนให้เสียไป การฟื้นฟูก็จะทำไม่ได้ ผลสุดท้ายสังคมก็จะได้รับความเสียหายอีกต่อไป

การลงโทษอย่างมีเหตุผลที่เป็นภาวะวิสัย ย่อมไม่ลงโทษเพียงเนื่องจาก ว่าได้ มีการกระทำผิดขึ้นเท่านั้น เพราะสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วไม่อาจแก้ไขให้กลับเป็นดังเดิมได้ แต่การลงโทษ โดยคำนึงถึงอนาคตหรือการมองไปข้างหน้าเพื่อให้ทั้งผู้ที่กระทำความผิดเองและผู้ที่รู้เห็น ว่า ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษไม่กระทำความผิดขึ้นอีกเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยสรุปมีหลักเกณฑ์พื้นฐาน การบังคับโทษที่ต้องนำมาใช้ดังนี้⁵¹

(1) หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ กล่าวคือ รัฐจะต้องพยายามบริหารจัดการต่างๆ ให้การดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ มีความใกล้เคียง กับการใช้ชีวิตของบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งภายนอกคุก และภายในคุกต้องใกล้เคียงกัน มิฉะนั้นจะทำให้ผู้ได้รับโทษจำคุกเสียบุคลิกภาพ หรือวัฒนธรรม

⁵⁰ อนุช เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน, หน้า 39 - 42

⁵¹ “เรื่องเดียวกัน”

การดำเนินชีวิตของตนในการอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอกไปทำให้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ เป็นการทำลายวัฒนธรรมการใช้ชีวิตปกติของมนุษย์

(2) หลักการหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษ หมายความว่า มาตรการหรือกลไกต่างๆ ในการลงโทษและบังคับโทษต้องหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษอันเป็นการทำลายบุคลิกลักษณะของความเป็นมนุษย์ไป เช่น การไม่ให้เกิดวัฒนธรรมคุกโดยไม่จำเป็นที่จะเป็นผลมาลายพฤติกรรมของผู้ต้องขัง การตัดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภายนอกจากการลงโทษด้วยวิธีทรมานโหดร้ายภายในเรือนจำ เป็นต้น เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองต่ำกว่าหรือตกต่ำกว่าคนอื่นทั่วไป เช่น การเรียกชื่อหรือการใช้สรรพนามต่างๆ ในการเรียกผู้ต้องขัง เป็นต้น

(3) พยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้ประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของคนๆ นั้น กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกคุมขังในเรือนจำ ย่อมเสื่อมเสียฐานะและชื่อเสียงในสายตาของคนทั่วไปทำให้โอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีลดน้อยลง กอปรกับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุกครั้งแรกหรือความผิดเล็กๆ น้อยๆ ผู้กระทำความผิดจะต้องมาอยู่ปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรอาชีพ ซึ่งมีอิทธิพลที่สามารถครอบงำบุคคลอื่นได้ง่าย เพราะคนเราย่อมซึมซับความเลวได้ง่ายกว่าสิ่งที่ดีๆ ทำให้ผู้ที่พอจะกลับตัวได้หมด โอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วเป็นพฤติกรรมที่ดี อันเป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนใหญ่พึงประสงค์

(4) การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ลงโทษจำคุก โดยพยายามใช้บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ หรือพยายามใช้โทษปรับเป็นหลักในการเลี่ยงไม่ใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะโทษจำคุกกระยะสั้น

(5) การปล่อยตัวก่อนรับโทษจำคุกครบกำหนด ซึ่งเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานในส่วนราชทัณฑ์ที่จะพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องโทษก่อนครบกำหนด หากเห็นว่าความเหมาะสมในอันที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมของผู้นั้นจะเสื่อมทรามลงหากจำคุกอยู่ในเรือนจำต่อไปและการปล่อยตัวผู้นั้นออกมาจะไม่เป็นอันตรายต่อสังคม

(6) การแยกประเภทนักโทษ เช่น แยกนักโทษโดยพิจารณาจากอายุ แยกผู้ที่กระทำความผิดครั้งแรกออกจากพวกที่กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้ง เป็นต้น

(7) หลักการคืนคนดีสู่สังคม การบังคับโทษมุ่งผลสำเร็จในการสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ผิดชอบชั่วดีให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ต้องโทษให้ได้

การบังคับโทษต้องพยายามมุ่งยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดให้ขึ้นมาสู่ระดับคนปกติ โดยหลักการที่ว่ามนุษย์เป็นประติษฐกรรมที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นพิเศษให้สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้และสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยและพฤติกรรมได้ จึงต้องการมีส่งเสริมคุณค่าในตัวบุคคล ส่งเสริมความสามารถ

ของบุคคลต้องแสดง ผลลัพธ์ของความคิดและกระทำรวมทั้งผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสำหรับความเป็นไปได้ที่จะหาเลี้ยงชีพ เพื่อชดเชยจุดอ่อนหรือสิ่งบกพร่องของแต่ละคน ซึ่งการบำบัดปรับปรุงแก้ไขนี้นักโทษแต่ละคน จะไม่เหมือนกัน แต่จะต้องมีวิธีการวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนการบังคับโทษเป็นรายๆ ไป อันจะยังผลสุดท้ายให้เกิด คือ เมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วไม่กระทำความผิดซ้ำอีก⁵²

2) เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม การบังคับโทษมุ่งที่จะคุ้มครองสังคม อันเป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา ดังนั้น เมื่อปรากฏเป็นที่แน่ชัดแล้วโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดและศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว ส่วนของการบังคับโทษก็จะจำกัดเสรีภาพของนักโทษผู้นั้น เพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขในรูปแบบต่างๆ ตามระยะเวลาที่สมควรโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษเป็นรายๆ ไป ให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษ เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติดีแล้ว จึงปล่อยบุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคม วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคมได้อย่างแท้จริง ถ้าหากได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภารกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กลั่นกรองเอาคนที่กระทำผิดกฎหมายเข้ารับโทษจำคุก ภารกิจของกฎหมายบังคับโทษจะทำการแก้ไขพฤติกรรมชั่วของคนที่ได้กระทำผิดกฎหมายอาญาให้เป็นคนดีของสังคม

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่ยังสงสัยว่าจะได้รับผลตามวัตถุประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

(1) ผู้กระทำความผิดได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้ว โดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน ในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนจิตสำนึกที่ดีกลับมา และปรับตัวเข้ากับคน โดยทั่วไปในสังคมนั้นทำได้ยาก

(2) การลงโทษเพื่อการแก้ไขนั้นจะขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนปกติทั่วไป ซึ่งเป็นไปตามหลักของเบนทิม (Bentham) ที่ว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้ เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป เช่น ผู้กระทำความผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา

⁵² “เรื่องเดียวกัน”

การหางานในขณะที่คนทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

(3) การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้กระทำผิดซ้ำขึ้น อีกข้อมมีทางสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกเขาอาชญากรอาชีพหรือพวกเขากระทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะยอมเป็นไปได้น้อย ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

4. ข้อดี ข้อเสียของการมีโทษประหารชีวิต⁵³

แม้โทษประหารชีวิตจะมีข้อเสียอยู่บ้าง แต่ในขณะที่เดียวกันโทษนี้ก็มิมีข้อดีอยู่หลายประการด้วยกัน จึงไม่สมควรที่จะยกเลิกโทษนี้ โดยดูจากข้อเสียเพียงด้านเดียว ควรที่จะพิจารณาให้รอบครอบเสียก่อนว่ามีทางอื่นที่จะป้องกันผลร้ายอันเกิดจากการมีโทษประหารชีวิตบ้างหรือไม่ แล้วจึงค่อยมาตัดสินใจว่าสังคมไทยเราพร้อมหรือยังที่จะยกเลิกโทษนี้

4.1 ข้อดีของการมีโทษประหารชีวิต⁵⁴

4.1.1 โทษประหารชีวิตเป็นวิธีเดียวที่จะจำกัดผู้ที่มีแต่ความเป็นภัยให้ออกไปจากสังคมได้อย่างเด็ดขาด การที่เพียงแต่เอาตัวผู้นั้นมาจำคุกไว้ เขายังมีโอกาสไปก่อความเสียหายได้ อีกอาจจะเป็นโดยวิธีการหลบหนี ได้รับอภัยโทษ หรือได้รับโทษจนครบแล้ว เป็นต้น

ข้อดีของโทษประหารชีวิตนี้ ตรงกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการตัดมิให้มีโอกาสกระทำความผิดได้อีก (Incapacitation) ซึ่งทฤษฎีนี้มีความมุ่งหมายคล้ายกันกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrent) แต่แตกต่างกันตรงที่ว่าทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งนั้น มุ่งจะให้ผู้กระทำความผิดนั้นเกิดความหวาดกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก แต่ทฤษฎีการตัดโอกาสในการกระทำความผิดนี้ มุ่งจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดมีโอกากระทำความผิดได้อีก ซึ่งการป้องกันตามทฤษฎีนี้มีอยู่ด้วยกันหลายวิธี แต่วิธีที่ให้ผลสมบูรณ์ตามทฤษฎีนี้มากที่สุดก็คือการลงโทษประหารชีวิต

⁵³ กิตติพงษ์ ศุภพงศกร, *การยกเลิกโทษประหารชีวิต*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2551, หน้า 15 - 18

⁵⁴ “เรื่องเดียวกัน”

4.1.2 เป็นการทดแทนความผิดที่เกิดขึ้น เพราะในความผิดอุกฉกรรจ์นั้นจะไม่มีโทษใดเหมาะสมเท่ากับโทษประหารชีวิต

ข้อนี้ตรงกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน (Retribution) ที่ว่าผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษเป็นการตอบแทน เพื่อความยุติธรรม และในขณะเดียวกันนั้น ก็เป็นการช่วยบรรเทาความโกรธแค้นของฝ่ายผู้เสียหายไปด้วย

4.1.3 คนกลัวโทษประหารชีวิตมากกว่าโทษประการอื่น ฉะนั้นการที่ยังคงโทษประหารชีวิตอยู่ จึงทำให้คนไม่กล้ากระทำความผิด เท่ากับเป็นการช่วยป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมไปด้วยในตัว และมีเชื่อว่าจะมีผลเป็นการป้องกันอันตรายที่เกิดกับชีวิตของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังมีผลเป็นการป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับทรัพย์สินและความมั่นคงของประเทศชาติอีกด้วย

ข้อดีนี้ตรงกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrent) คือ มีผลเป็นการข่มขู่ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดมิให้กระทำความผิดนั้นๆ ขึ้นมาเท่านั้น แต่ความรุนแรงของโทษประหารชีวิตนี้ไม่อาจข่มขู่ผู้ที่ได้รับโทษนี้ไปแล้วให้หวาดกลัวได้อีกต่อไป แต่ก็ยังต้องถือว่าเป็นผลดีอยู่ เพราะอย่างน้อยก็มีผลเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ขึ้นในอนาคต

4.1.4 ข้ออ้างที่ว่าโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่โหดร้ายนั้นก็ไม่เป็นความจริง เพราะในปัจจุบันนี้ในประเทศที่ยังคงมีโทษประหารชีวิตทุกประเทศ ต่างก็ใช้วิธีการประหารที่ทำให้นักโทษตายอย่างรวดเร็วและไม่ทรมาน การลงโทษจำคุกตลอดชีวิตยังจะทรมานต่อนักโทษมากกว่าการประหารชีวิตเสียอีก เพราะเป็นการจับนักโทษไปขังไว้จนกว่าจะตายไปเอง

4.1.5 การลงโทษประหารชีวิตเป็นการจำกัดการสืบพันธุ์จากคนร้ายมิให้ถ่ายทอดไปยังประชาชนในอนาคต

ข้อดีนี้ตรงกับที่ ซีซาร์ รอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) บิดาแห่งวิชาอาชญาวิทยาในสมัยศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎีอาชญากร โดยกำเนิด (Born Criminal) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า พวกที่เป็นอาชญากรนี้ก็เพราะได้รับการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ในลักษณะย้อนกลับหรือถอยหลังกลับไปเหมือนบรรพบุรุษต่างยุคต่างสมัย คือ มีจิตใจกลับไปเหมือนคนในสมัยโบราณ จึงมักฝ่าฝืนกฎของสังคมในปัจจุบัน Lombroso เชื่อว่าผู้ที่เป็นอาชญากรโดยกำเนิดนี้ไม่อาจกลับตัวเป็นคนดีได้ ทั้งยังมีส่วนถ่ายทอดความชั่วร้ายไปยังลูกหลานโดยทางกรรมพันธุ์อีกด้วย

แต่นักอาชญาวิทยาคนอื่นๆ เห็นว่า ความชั่วร้ายหรือความเป็นอาชญากรมิใช่สิ่งที่ถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ ความจริงลักษณะทางร่างกายเท่านั้นที่เห็นได้ชัดว่าเป็นการถ่ายทอดของยีน โดยทางกรรมพันธุ์ ส่วนไรการที่พ่อแม่เป็นอาชญากรแล้วลูกก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นอาชญากรไปด้วยเพราะการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์มีอิทธิพลก็แต่ในชั้นแรก โดยเป็นทุนเดิมที่มีมาแต่กำเนิด

เท่านั้น ต่อมาเมื่อบุคคลเจริญวัยขึ้นเขาก็จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนไปเรื่อยๆ กรรมพันธุ์หรือทุนเดิมก็ยังคงมีจำกัดอยู่เช่นเดิม จึงเป็นเพียงบางส่วนที่จะช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้น จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากรรมพันธุ์ไม่มีอิทธิพลต่อการกระทำความคิด

จากความเห็นของนักอาชญาวิทยานี้เท่ากับยอมรับได้ว่า ความชั่วร้ายจากบรรพบุรุษก็มีส่วนที่จะถ่ายทอดไปยังลูกหลานได้เหมือนกัน ดังนั้น การที่รีบกำจัดผู้ที่มีแต่ความชั่วร้ายให้พ้นไปจากสังคมอย่างเด็ดขาด เพื่อมิให้เขาได้มีโอกาสถ่ายทอดความชั่วร้ายไปยังลูกหลาน จึงน่าจะถือได้ว่าเป็นผลดีอีกประการหนึ่ง

4.1.6 การลงโทษประหารชีวิตทำให้รัฐไม่ต้องแบกภาระในการเลี้ยงดูคนชั่วร้ายอีกต่อไป เพราะการเลี้ยงดูคนประเภทนี้เป็นเรื่องที่ต้องสิ้นเปลืองเป็นอย่างมากและไม่เกิดประโยชน์ใดต่อสังคม ทั้งรัฐเองก็ไม่อาจเรียกค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเพราะการเลี้ยงดูนี้คืนจากนักโทษได้คุ้มค่ากับที่ต้องเสียไป

จากข้อดีของโทษประหารชีวิตทั้ง 6 ประการนั้น ก็พอจะทำให้เห็นกันได้ว่าโทษประหารชีวิตนั้นยังเป็นโทษที่มีประโยชน์ต่อสังคมมากอยู่ จึงเป็นเหตุผลสำหรับผู้สนับสนุนให้มีโทษประหารชีวิตต่อไป แต่ฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตก็มักยกเอาผลเสียของโทษนี้ขึ้นมาเป็นข้อโต้แย้ง

4.2 ข้อเสียของการมีโทษประหารชีวิต⁵⁵

4.2.1 โทษประหารชีวิตไม่สามารถยับยั้งการกระทำความคิดได้ แม้จะมีโทษนี้อยู่ก็ยังมีผู้กระทำความผิดออกจกรรจ์อยู่เสมอ

4.2.2 โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เพราะวิธีการใช้โทษนี้ไม่เป็นธรรมและการใช้กฎหมายเกี่ยวกับโทษนี้มีได้เป็นไปอย่างสม่าเสมอ เนื่องจากศาลเข้มงวดต่างกัน ผู้พิพากษามักไม่เต็มใจที่จะใช้โทษนี้ เพราะโดยสำนักแห่งจิตใจแล้วต่างก็ยอมรับว่าโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ร้ายแรงที่สุดที่มนุษย์จะพึงได้รับ หรือบางครั้งความไม่เป็นธรรมนี้อาจเกี่ยวกับการต่อสู้คดีซึ่งต้องอาศัยการเงิน ดังนั้น จำเลยที่ยากจนจึงไม่สามารถต่อสู้คดีได้เต็มที่ จึงมักถูกลงโทษมากกว่าจำเลยที่ร่ำรวย

4.2.3 แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังอย่างที่สุดแล้วก็ตาม ก็อาจเป็นไปได้ว่าคำพิพากษาที่ให้ประหารชีวิตจำเลยนั้นเกิดขึ้น โดยความผิดพลาด และถ้าเกิดผิดพลาดดังนี้ขึ้นเมื่อใดก็ไม่มีความที่จะแก้ไขได้

⁵⁵ “เรื่องเดียวกัน”

4.2.4 โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ปฏิเสธการปรับปรุงแก้ไขความประพฤติของนักโทษ อันเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการลงโทษ

4.2.5 การที่อ้างว่าโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ช่วยป้องกันสั่งให้ปลอดภัยนั้น โทษจำคุกตลอดชีวิตก็ให้ความคุ้มครองแก่สังคมได้เช่นเดียวกัน จึงไม่จำเป็นต้องลงโทษผู้กระทำความผิดถึงขั้นประหารชีวิต

4.2.6 ถึงแม้จะมีโทษประหารชีวิตอยู่ก็ไม่ค่อยได้ใช้บ่อยนัก จึงเป็นการยากที่จะให้ได้รับสมรรถนะตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน จากเหตุผลที่อ้างถึงข้อเสียที่สำคัญของโทษประหารชีวิตทั้ง 6 ประการนี้เอง ทำให้มีบางประเทศได้ยกเลิกโทษประหารไปแล้วและบางประเทศก็กำลังอยู่ระหว่างการตัดสินใจว่าควรยกเลิกหรือไม่ แต่เนื่องจากโทษประหารชีวิตนั้นมีทั้งข้อดีข้อเสีย ดังนั้น จึงยังมีบางประเทศที่ยังคงมีโทษนี้อยู่ และแม้แต่ในประเทศที่ได้ยกเลิกโทษนี้ไปแล้ว บางประเทศก็มีแนวโน้มที่จะนำเอาโทษประหารชีวิตกลับมาใช้อีกก็มี

5. ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต

เมื่อคนในสังคมเกิดความขัดแย้งทางด้านความคิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงอยู่ของชีวิต ทุกฝ่ายต้องยึดเหตุผลเป็นที่ตั้ง ดังต่อไปนี้⁵⁶

ข้อโต้แย้งประการแรก ฝ่ายที่นิยมโทษประหารชีวิตมักอ้างว่า โทษประหารชีวิตสามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้ ถ้ายกเลิกโทษนี้แล้วก็จะเกิดการกระทำความผิดออกนอกรรั้งมากขึ้น เพราะผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่คิดจะกระทำความผิดจะนอนใจว่า แม้ตนจะกระทำความผิดออกนอกรรั้งเพียงใดก็ตาม โทษที่ตนได้รับก็ไม่ถึงประหารชีวิต ยังมีโอกาสออกไปสู่โลกภายนอกได้อีก เช่น การรับการอภัยโทษ พักการลงโทษ หรือแม้แต่การหลบหนี

ฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตโต้แย้งว่า ข้ออ้างข้างต้นนี้ไม่เป็นความจริง เพราะเป็นการคาดคะเนเอาไว้ล่วงหน้า และเพื่อจะให้เห็นจริงตามข้อโต้แย้งของฝ่ายตน ฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตจึงยกเอาสถิติอาชญากรรมของรัฐที่ยังมีโทษประหารชีวิตอยู่นำมาเปรียบเทียบกับสถิติอาชญากรรมของรัฐที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว และสรุปว่า รัฐที่ยังมีโทษประหารชีวิตอยู่นั้นกลับมีสถิติอาชญากรรมสูงกว่ารัฐที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้วเสียอีก

⁵⁶ กิตติพงษ์ สุภพงศกร, *การยกเลิกโทษประหารชีวิต*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551, หน้า 23

ฝ่ายที่นิยมโทษประหารชีวิตก็ได้กลับไปว่า เป็นความจริงที่มีบางรัฐเห็นชอบกับฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต จนถึงกับออกกฎหมายยกเลิกโทษนี้เสีย แต่เพราะเหตุใดรัฐเหล่านั้นบางรัฐจึงต้องหวนกลับมาใช้โทษนี้อีก ถ้าไม่ใช่เพราะเมื่อได้ยกเลิกโทษนี้ไปแล้ว สถิติอาชญากรรมสูงขึ้นหรือ และตามที่ฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตยกเอาสถิติอาชญากรรมขึ้นมาอ้างนี้ก็เป็นการเปรียบเทียบกันเพียงไม่กี่รัฐ จึงเป็นการสุ่มตัวอย่างเท่านั้น ไม่อาจนำมาสรุปเป็นผลโดยเด็ดขาดได้ว่าเมื่อยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้วสถิติอาชญากรรมจะลดน้อยลง

จากข้ออ้างและข้อโต้แย้งของทั้งสองฝ่ายนี้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นว่า ถ้าเช่นนั้นการยกเลิกโทษประหารชีวิตจะมีผลต่ออาชญากรรมหรือไม่ การเอาสถิติอาชญากรรมระหว่างรัฐที่ยังมีโทษประหารชีวิต และรัฐที่ไม่มีโทษประหารชีวิตมาเปรียบเทียบกัน แล้วสรุปว่าสถิติอาชญากรรมของรัฐที่มีโทษประหารชีวิตนั้นสูงกว่ารัฐที่ไม่มีโทษประหารชีวิต คงนี้เป็นการสรุปที่ง่ายเกินไป เพราะมิได้มีการพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งมีส่วนทำให้สถิติอาชญากรรมของแต่ละรัฐแตกต่างกันออกไป เช่น ศีลธรรมของพลเมือง สภาพสังคมเศรษฐกิจของประเทศ และฐานะทางการเมืองเป็นต้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ต่างหากที่ทำให้สถิติอาชญากรรมในรัฐต่างๆ แตกต่างกัน หากใช้เรื่องการมีหรือไม่มีโทษประหารชีวิตแต่อย่างใด

ข้อโต้แย้งประการที่สอง โทษประหารชีวิตจะทำให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคยและชินชากับความรุนแรง จนกลายเป็นคนต่อต้านต่อการลงโทษ

ข้อโต้แย้งประการที่สาม โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่โหดร้ายและทารุณ ฝ่ายที่ต้องการให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตมักอ้างว่า จริงอยู่ว่าการที่มนุษย์ฆ่ากันเองนั้นเป็นเรื่องที่โหดร้ายและไม่เห็นคุณค่าของมนุษย์ด้วยกัน แต่นั่นหมายถึง การที่ประชาชนฆ่ากันเองเท่านั้น มิได้หมายความว่ารวมถึงการลงโทษด้วย เพราะโทษนั้นเป็นมาตรการที่รัฐตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านการกระทำของประชาชน ดังนั้น การที่ยอมให้เกิดอาชญากรรมที่ร้ายแรงขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า โดยไม่มีการกำหนดโทษที่เหมาะสมนั้น เป็นการสมควรดีแล้วหรือ การไม่ลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ เช่น การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา นั้น แต่ให้มีการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแทน เป็นการใช้สิทธิและเหตุผลในการลงโทษตามสัดส่วน จึงไม่ใช่เรื่องโหดร้ายแต่ประการใด

ข้อโต้แย้งประการที่สี่ โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ไม่เป็นธรรม เพื่อชี้ให้เห็นว่าโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ไม่เป็นธรรมจริงหรือไม่ ซึ่งมีเหตุผลดังนี้ คือ โทษประหารชีวิตนั้นได้ตัดสิทธิบางประการของมนุษย์อย่างสิ้นเชิง เช่น สิทธิในการนับถือศาสนา หรือความสัมพันธ์ในระหว่างครอบครัวก็ถูกตัดไปด้วย ในขณะที่ผู้ถูกลงโทษด้วยวิธีการอื่นยังคงมีสิทธิดังกล่าวอยู่ โดยบริบูรณ์อีกทั้งการลงโทษประหารชีวิตก็ไม่ได้ให้ประโยชน์แก่สังคมมากไปกว่าการจำคุกตลอดชีวิต

ข้อโต้แย้งประการที่ห้า การลงโทษประหารชีวิตนั้นไม่ชอบด้วยวัตถุประสงค์ในการลงโทษ เพราะเป็นการลงโทษในแบบของการแก้แค้นและทดแทน ซึ่งเป็นการปฏิเสธการปรับปรุงและแก้ไขความประพฤติของนักโทษ

จากข้ออ้างถึงผลเสียของโทษประหารชีวิตในประการนี้ ทำให้ต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการลงโทษโดยทั่วไปนั้นก็เพื่อแก้แค้นและทดแทนกับความผิดที่ได้กระทำขึ้น (Retribution) เพื่อยับยั้งการกระทำความผิดในครั้งต่อไป (Deterrent) เพื่อแก้ไขความประพฤติของนักโทษ (Reformation) และเพื่อป้องกันสังคม (Protection of Society) ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษทุกข้อนี้มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเลย

สำหรับโทษประหารชีวิตนั้น แน่แน่นอนว่าจะต้องเป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นและทดแทนกับความผิดที่เกิดขึ้น เพราะความผิดที่อุกฉกรรจ์นั้นไม่มีโทษใดเหมาะสมเท่ากับโทษประหารชีวิต และในขณะเดียวกันนั้นโทษนี้ยังได้ตัดผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคมได้อย่างเด็ดขาด

ข้อโต้แย้งประการที่หก เนื่องจากโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงที่สุด ดังนั้นถ้าพยานหลักฐานของโจทก์ไม่หนักแน่นพอแล้ว ศาลก็ต้องปล่อยจำเลยไป ซึ่งในกรณีเช่นนี้ จำเลยนั้น ก็อาจจะออกไปกระทำความผิดเป็นภัยกับสังคมได้อีก

สำหรับข้ออ้างข้อนี้เป็นข้ออ้างที่เกิดจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะในกรณีที่พยานหลักฐานของโจทก์ไม่หนักแน่นพอที่จะลงโทษจำเลยได้ ศาลก็ต้องปล่อยตัวจำเลยเสมอไปในทุกๆ คดีอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความผิดที่โจทก์ฟ้องนั้นมีอัตราโทษถึงประหารชีวิตหรือไม่ ซึ่งศาลได้ถือเป็นหลักปฏิบัติตั้งมาช้านานแล้ว และหลักดังกล่าวนี้ยังเป็นหลักสากลที่ใช้กันอยู่ในหลายๆ ประเทศ ดังจะเห็นได้จากหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 11(1) ที่ว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี” ซึ่งหลักเช่นนี้ก็มีอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเราเช่นกัน ดังปรากฏอยู่ในมาตรา 227 ที่ว่า ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกผลประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

ซึ่งหลักแห่งการยกผลประโยชน์ให้จำเลยในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่นี้ เป็นหลักที่กฎหมายตั้งขึ้นเพื่อความยุติธรรม เพราะการจะเอาผิดเอาโทษแก่ผู้ใดก็ตามจะต้องมีหลักฐานที่แน่ชัดเสียก่อนว่าคนผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง ดังนั้น โจทก์จึงต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าจำเลยคือผู้กระทำความผิดที่โจทก์กล่าวหา ถ้าโจทก์สืบไม่ได้ดังนี้แล้ว ศาลก็ต้องยกฟ้อง

และปล่อยจำเลยไป ซึ่งอาจจะเกิดข้อเสียที่ว่า ถ้าจำเลยนั้นคือผู้ที่ได้กระทำความผิดจริง เขาก็อาจจะออกไปก่ออันตรายแก่สังคมอีก แต่ผลเสียข้อนี้ยังพอจะแก้ไขได้ โดยไม่ต้องยกเลิกหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยทิ้งไป เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีด้านนิติวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ได้จริงอยู่ว่าในขณะที่กระทำความผิดนั้นอาจจะไม่มีประจักษ์พยานอยู่เลย แต่ศาลอาจพิพากษาลงโทษจำเลยได้ โดยอาศัยหลักแห่งการฟังพยานพหุเหตุแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ ได้มาจากการใช้วิทยาการแผนใหม่ในการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การพิสูจน์ลายนิ้วมือที่ปรากฏอยู่บนสิ่งของที่พบในบริเวณที่เกิดเหตุ การพิสูจน์คราบโลหิตที่ติดอยู่ตามร่างกายผู้ต้องหา การพิสูจน์เส้นผมหรือเส้นขนที่พบที่ศพผู้ตาย การแถลงข่าวอาชญากรรมเพื่อใช้จิตวิทยากับผู้ที่กระทำความผิดซึ่งยังจับตัวไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้จากวิทยาการในการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนี้ สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานที่ศาลจะรับฟังไว้เพื่อวินิจฉัยลงโทษจำเลยได้ ดังนั้นจึงไม่ควรวิตกกังวลปราศจากประจักษ์พยานแล้ว ศาลจะลงโทษจำเลยไม่ได้อีกต่อไป

ข้อโต้แย้งประการที่เจ็ด เป็นผลเสียที่เกิดทางด้านจิตใจ เพราะโดยมากนั้นนักโทษที่รู้ตัวว่าจะถูกประหารชีวิตมักจะแสดงอาการที่น่าเวทนา ทำให้ผู้ที่ได้รู้เห็นเกิดความไม่สบายใจ เพราะสงสารผลเสียข้อนี้เป็นความจริง เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ สังคมชาวพุทธมีความสงสารและให้อภัยเสมอ

ข้อโต้แย้งประการที่แปด เป็นผลเสียที่สำคัญคือ แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังที่สุดแล้วก็ตาม ก็อาจจะเกิดความผิดพลาดโดยประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์ขึ้นได้ และความผิดพลาดเช่นนี้ไม่มีทางที่จะแก้ไขได้เลย

เรื่องความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตนี้เป็นที่วิตกมาก เพราะถ้าผิดพลาดไปแล้วก็ไม่มีทางที่จะแก้ไขได้ เนื่องจากผู้ถูกลงโทษตายไปแล้ว ซึ่งผลเสียข้อนี้แม้ฝ่ายที่นิยมโทษประหารชีวิตเองก็ตระหนักดีอยู่ ดังนั้นกลุ่มประเทศที่ยังคงมีโทษประหารชีวิตจึงได้ออกกฎหมายกำหนดขั้นตอนขึ้นเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดดังกล่าว แต่ถึงกระนั้นก็ยังอาจจะเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ เช่น ใต้ลงโทษประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์ไปแล้ว ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งแม้ตัวอย่างนี้จะเพียงเรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ก็ตามก็ควรหาทางป้องกันเสียก่อนจะดีกว่า และวิธีป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดเช่นนี้ขึ้นนั้น จะต้องกระทำพร้อมกันหลายทางด้วยกันคือ ต้องเริ่มเสนอแก้ไขกฎหมายเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตแทน

6. หลักเกณฑ์การใช้โทษประหารชีวิตในกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทย

6.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)

โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดและสอดคล้องกับการลงโทษหลายข้อ แต่ก็มีปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนสูงสุดเช่นกัน แม้จะไม่สอดคล้องกับการฟื้นฟูแก้ไข หรือนำผู้กระทำความผิดสู่สังคม โทษประหารชีวิตสำหรับฆาตกรที่ฆ่าคนโดยเจตนาที่ยังคงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษแบบแก้แค้นทดแทน ช่มชู้ยับยั้ง และตัดความสามารถของผู้กระทำความผิด ในขณะที่โทษประหารชีวิตในคดีอื่นๆ เช่น คดียาเสพติดกลับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพียงการช่มชู้ยับยั้งและตัดความสามารถผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยไม่ได้แก้แค้นทดแทนผู้ใด

ในมุมมองประเทศต่างๆ ของโลก ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตในมุมมองที่แตกต่างกัน บางประเทศยกเลิกโทษประหาร บางประเทศคงไว้ในกฎหมายแต่ไม่ได้มีการประหารจริง บางประเทศมีอยู่ในกฎหมายและยังคงประหารชีวิตจริง ขึ้นอยู่กับนโยบายในแต่ละประเทศว่าจะเคารพสิทธิมนุษยชนมากน้อยเพียงใด⁵⁷

⁵⁷ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559, หน้า 179

1) โทษประหารชีวิตกับสิทธิมนุษยชน

แม้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (ICCPR) จะถึงเวลาที่ห้ามการประหารชีวิตในรัฐภาคี ด้วยความเห็นต่างในรัฐภาคี ICCPR จึงได้กำหนดเป็นกลางๆ ว่าการประหารชีวิตจะใช้ได้ในกรณีพิเศษเท่านั้น โดยในข้อ 6 ของ ICCPR บัญญัติว่า⁵⁸

“1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธินี้จะได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ไม่มีผู้ใดถูกพรากจากสิทธิในการมีชีวิตอย่างอำเภอใจ

2. ในประเทศที่ไม่ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การประหารชีวิตอาจถูกกำหนดเพียงสำหรับความผิดที่ร้ายแรงที่สุด (most serious crimes) ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในเวลากระทำความผิดและซึ่งไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศฉบับนี้และไม่ขัดต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ การลงโทษดำเนินการตามคำพิพากษาถึงที่สุดที่ออกโดยศาลที่มีอำนาจ

⁵⁸ ICCPR, Article 6

“1. Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life.

2. In countries which have not abolished the death penalty, sentence of death may be imposed only for the most serious crimes in accordance with the law in force at the time of the commission of the crime and not contrary to the provisions of the present Covenant and to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. This penalty can only be carried out pursuant to a final judgement rendered by a competent court.

3. When deprivation of life constitutes the crime of genocide, it is understood that nothing in this article shall authorize any State Party to the present Covenant to derogate in any way from any obligation assumed under the provisions of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.

4. Anyone sentenced to death shall have the right to seek pardon or commutation of the sentence. Amnesty, pardon or commutation of the sentence of death may be granted in all cases.

5. Sentence of death shall not be imposed for crimes committed by persons below eighteen years of age and shall not be carried out on pregnant women.

6. Nothing in this article shall be invoked to delay or to prevent the abolition of capital punishment by any State Party to the present Covenant.

3. เมื่อการลิดรอนชีวิตเป็นการกระทำความผิดอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ เป็นที่เข้าใจได้ว่าไม่มีบทบัญญัติใดในข้อนี้จะให้อำนาจรัฐภาคีในกติการะบบนี้ที่จะยกเว้นไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาป้องกันและลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์

4. บุคคลที่ถูกลงโทษประหารชีวิตมีสิทธิที่จะร้องขอการอภัยโทษหรือการเปลี่ยนโทษ การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตอาชญากรรมใดก็ได้ในทุกกรณี

5. โทษประหารชีวิตจะไม่ถูกลงโทษกับผู้กระทำความผิดที่อายุต่ำกว่า 18 ปี และไม่ถูกใช้กับหญิงตั้งครรภ์

6. ไม่มีบทบัญญัติใดในข้อนี้ที่จะถูกนำมาอ้างเพื่อเลื่อนเวลาหรือระงับการยกเลิกโทษประหารชีวิตของรัฐภาคี”⁵⁹

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าการประหารชีวิตที่ต้องห้ามเด็ดขาดคือการประหารชีวิตหญิงตั้งครรภ์และเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยในประเด็นนี้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247⁶⁰ และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 มาตรา 74 และมาตรา 75 โดยเฉพาะมาตรา 75 ที่ศาลจำต้องลดโทษให้จำเลยที่เป็นเด็กกึ่งหนึ่งหากจะพิจารณาลงโทษจำเลย อย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีทั่วไป การประหารชีวิตที่อาจทำได้ตาม ICCPR ก็คือการประหารชีวิตโรคจิตความร้ายแรงสูงสุด (most serious crimes)⁶¹

⁵⁹ แปลโดย ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง*, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559, หน้า 180

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 บัญญัติว่า “คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิตห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษาจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ด้วยอภัยโทษแล้ว

หญิงใดจะต้องประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์อยู่ ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตรแล้วให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต เว้นแต่เมื่อบุตรถึงแก่ความตายก่อนพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ในระหว่างสามปีนับแต่คลอดบุตร ให้หญิงนั้นเลี้ยงบุตรตามความเหมาะสมในสถานที่ที่สมควรแก่การเลี้ยงดูบุตรภายในเรือนจำ การประหารชีวิตให้ประหาร ณ ตำบลและเวลาที่เจ้าหน้าที่ในการนั้นจะเห็นสมควร”

⁶¹ ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง*, หน้า 179-181

2) การลงโทษโดยการประหารชีวิตในกรณีอาชญากรรมที่ร้ายแรงมากที่สุด (most serious crime)

ตามบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) รัฐภาคีของ ICCPR ยังสามารถใช้โทษประหารชีวิตได้กับความผิดที่ร้ายแรงสูงสุด (most serious crimes) ซึ่งการตีความผิดที่ร้ายแรงที่สุด มีวิวัฒนาการภายใต้บริบทกฎหมายระหว่างประเทศ⁶² ดังนี้

(1) ความผิดร้ายแรงที่สุดจะต้องถูกตีความอย่างเคร่งครัด โดยถือว่าเป็นมาตรการที่เป็นข้อยกเว้นอย่างยิ่ง⁶³

(2) การพิพากษาประหารชีวิตจะต้องดำเนินการภายใต้หลักประกันเรื่องการดำเนินคดีอาญา เช่น หลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรม (fair trial) หลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หลักการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลสูงกว่า⁶⁴

(3) โทษประหารชีวิตไม่ควรจะเกินความผิดที่ให้ถึงแก่ความตายโดยเจตนา หรือความผิดที่ผลเสียหายรุนแรง⁶⁵

(4) โทษประหารชีวิตควรตีความว่าใช้ได้กับ “การประทุษร้ายต่อชีวิต”⁶⁶

(5) โทษประหารชีวิตควรใช้กับความผิดที่มีเจตนาฆ่าผู้อื่นถึงแก่ความตาย⁶⁷

⁶² “เรื่องเดียวกัน”

⁶³ HUMAN RIGHTS COMMITTEE Sixteenth session, General Comment, HRI/GEN/1/Rev.9 (Vol. 1) 30 April 1982

The Committee is of the opinion that the expression “most serious crimes” must be read restrictively to mean that the death penalty should be a quite exceptional measure. It also follows from the express terms of article 6 that it can only be imposed in accordance with the law in force at the time of the commission of the crime and not contrary to the Covenant. The procedural guarantees therein prescribed must be observed, including the right to a fair hearing by an independent tribunal, the presumption of innocence, the minimum guarantees for the defence, and the right to review by a higher tribunal. These rights are applicable in addition to the particular right to seek pardon or commutation of the sentence.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Safeguards Guaranteeing Protection of the Rights of those Facing Execution of 1984 (ECOSOC Resolution 1984/50) “the scope of the death penalty” should not go beyond intentional crimes with lethal or other extremely grave consequences”

⁶⁶ UN Secretary-General, sixth quinquennial report, “the scope of the death penalty is intended to imply that the offences should be life threatening, in the sense that is a very likely consequence of the action”

⁶⁷ UN Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary execution, 2006 ““most serious crimes” are cases where it can be shown that was an intention to kill, which resulted in the loss of life”

(6) ความผิดต่อไปนี้อาจถือว่าเป็น “ความผิดที่ร้ายแรงที่สุด” (most serious crimes) คือ ความผิดต่อความมั่นคงหรือต่อกฎหมายทหาร ความผิดที่ก่อให้เกิดความตายโดยไม่มีเจตนาฆ่า และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด⁶⁸

จากแนวทางดังกล่าวจะเห็นว่าโทษประหารชีวิตจะใช้ได้กับ “ความผิดที่ร้ายแรงที่สุด” (most serious crimes) ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเหลือเพียงความผิดที่เป็นการฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาฆ่าเท่านั้น ส่วนความผิดที่ไม่เข้าลักษณะที่เป็นความผิดที่ร้ายแรงที่สุดมีดังต่อไปนี้ ความต่อรัฐและความผิดตามกฎหมายทหาร (Crimes against the State and military code) ความผิดที่ส่งผลให้เกิดความตาย (Crimes resulting in death) เช่น การปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย วางเพลิงเผาทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Drug offences)⁶⁹

3) ข้อนิยามเกี่ยวกับ อาชญากรรมที่ร้ายแรงมากที่สุด⁷⁰

มาตรา 6(2) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองระบุว่าในประเทศที่ยังไม่ได้ยกเลิกการลงโทษโดยการประหาร การลงโทษโดยการประหารชีวิตอาจกำหนดเฉพาะสำหรับ อาชญากรรมที่ร้ายแรงมากที่สุด

(1) คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ⁷¹ ได้มีมติที่เกี่ยวกับความหมายของอาชญากรรมที่ร้ายแรงมากที่สุด ต้องเป็นอาชญากรรมที่มีเจตนาและส่งผลให้เกิดความตายหรือก่อให้เกิดผลอย่างรุนแรง

⁶⁸ International Commission against the Death Penalty, The death penalty and the “most serious crimes” A country-by-country overview of the death penalty in law and practice in retentionist states, http://www.icomdp.org/cms/wp-content/uploads/2013/02/2/Most-serious-crimes_final_6Feb2013.pdf, pp 6-7, retrieved on 1 July 2015.

⁶⁹ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, หน้า 181-182

⁷⁰ International Standards on the death penalty. Amnesty international January 2006. อ้างใน บัณฑิต ไชยวงศ์, “ความเหมาะสมของโทษประหารชีวิตในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : กรณีศึกษาการค้าเมทแอมเฟตามีน”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2558, หน้า 18

⁷¹ Economic and Social Council resolution 1984/50 of 25 May 1984 “In countries which have not abolished the death penalty, capital punishment may be imposed only for the most serious crimes, it being understood that their scope should not go beyond international crimes with lethal or other extremely grave consequences” อ้างใน บัณฑิต ไชยวงศ์, “ความเหมาะสมของโทษประหารชีวิตในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : กรณีศึกษาการค้าเมทแอมเฟตามีน”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2558, หน้า 18

(2) ผู้เสนอรายงานพิเศษของสหประชาชาติ⁷² ได้เสนอความเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงมากที่สุดให้ตีความอย่างเคร่งครัดจากต้องเป็นอาชญากรรมที่มีเจตนาและส่งผลให้เกิดความตายหรือก่อให้เกิดผลอย่างรุนแรงให้พัฒนาเป็น “เจตนาฆ่าและก่อให้เกิดความตายเท่านั้น”

6.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948⁷³ (Universal Declaration of Human Rights, UNHR)

ข้อ 3 กำหนดว่า “บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในเสรีภาพ ในความมั่นคงแห่งร่างกาย และความมั่นคงแห่งบุคคล”

ข้อ 5 กำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้”

ข้อ 8 กำหนดว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิผลจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

6.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560⁷⁴

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

มาตรา 28 วรรคสี่ บัญญัติว่า “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้”

เป็นการกำหนดการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลไว้ในมาตรา 4 ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁷⁵ (human dignity) คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน

⁷² Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston (UN Doc. A/HRC/4/20 29 January 2007 para 39 – 53 and 65) อ้างใน บัณฑิต ไชยวงศ์, “ความเหมาะสมของโทษประหารชีวิตในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : กรณีศึกษาการค้าเมทแอมเฟตามีน”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2558, หน้า 19

⁷³ กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) หน้า 21-22

⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอน 40 ก หน้า 4, 9

⁷⁵ มานิตย์ จุมปา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2553 หน้า 81 – 82 อ้างใน บัณฑิต ไชยวงศ์, “ความเหมาะสมของโทษประหารชีวิตในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : กรณีศึกษาการค้าเมทแอมเฟตามีน”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2558, หน้า 19

รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมหาความว่า รัฐจะต้องปฏิบัติต่อประชาชน โดยถือว่าประชาชนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง รัฐจะปฏิบัติต่อประชาชนเสมือนหนึ่งประชาชนไม่ใช่มนุษย์ไม่ได้ เพราะการปฏิบัติเช่นนี้ถือเป็นการไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

หลักสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

รัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ตามมาตรา 28วรรคสี่ การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ การลงโทษที่ถือว่าเป็นการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม⁷⁶ อาจแยกได้ดังนี้

1. การลงโทษที่เป็นการโหดร้ายโดยสภาพ ได้แก่ การลงโทษต่อร่างกาย เช่น การตัดอวัยวะบางส่วน การเผาทั้งเป็น ตลอดจนการลงโทษที่มุ่งหมายให้ผู้ลงโทษได้รับการเจ็บปวดทรมานทุกชนิด หรือการลงโทษที่มีผลกระทบต่อสภาพจิตใจอย่างรุนแรง เช่น การขังห้องมืด เป็นต้น

2. การลงโทษที่เป็นการผิดมนุษยธรรมโดยสภาพ เช่น การประจานเพื่อให้อับอาย การบังคับให้ทำงานหนัก เป็นต้น

7. มาตรการทางกฎหมายไทยเกี่ยวกับการเรียกปรับสินบน

7.1 ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 34⁷⁷ บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

ให้รับเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด

⁷⁶ คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, หน้า 331 – 334 อ้างใน บัณฑิต ไชยวงศ์, “ความเหมาะสมของโทษประหารชีวิตในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : กรณีศึกษาการค้าเมทแอมเฟตามีน”, *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง*, 2558, หน้า 19 - 20

⁷⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34

มาตรา 149⁷⁸ ผู้ใดเป็นเจ้าของงาน สมาชิกสถานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบ หรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต

การกระทำความผิดตามมาตรา 149 นี้ มีองค์ประกอบ⁷⁹ ดังนี้

1) ผู้กระทำ คือ “เจ้าพนักงาน” รวมถึง สมาชิกสถานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล

ถ้าราษฎรร่วมกระทำกับเจ้าพนักงาน ถือว่าเป็นผู้สนับสนุนเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 367/2529, 2159/2518) หรือเจ้าพนักงานซึ่งไม่มีหน้าที่ในเรื่องที่เรียกได้ร่วมกระทำกับเจ้าพนักงาน ถือเป็นผู้สนับสนุนเช่นเดียวกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6263/2531)

2) การกระทำ คือ “เรียก รับ หรือยอมจะรับ”

(1) “เรียก” หมายถึง แสดงเจตนาให้บุคคลอื่นส่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดให้ อาจเรียกโดยมีพฤติการณ์ให้เข้าใจว่าเป็นการเรียกก็ได้ เช่น จับกุมผู้กระทำความผิดแล้วไม่นำส่งสถานีตำรวจแต่พาตระเวนไปที่อื่นและให้โทรศัพท์หาญาติเพื่อให้มาตกลงกัน ถือเป็นการเรียกทรัพย์สินแล้วเพียงแต่ยังไม่ได้กำหนดจำนวนเงิน ผิดมาตรา 149 เป็นความผิดสำเร็จ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3154/2531) และไม่จำเป็นต้องเรียกจากผู้กระทำผิดก็ได้ เช่น เจ้าพนักงานเรียกเงินจากผู้เสียหายเพื่อติดตามจับกุมผู้กระทำผิด เจ้าพนักงานผิดมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1338/2538) เมื่อเรียกแล้วก็มีความผิดแม้ผู้ถูกเรียกจะไม่ยอมให้ก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 382/2496) จำเลยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ออกคำสั่งยกเลิกราคากลางของยาเพื่อให้บริษัทแห่งหนึ่งขายยาได้แพงกว่าราคาปกติ แล้วจำเลยเรียกเงินตอบแทน เป็นความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกสินบนตามมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ อม. 2/2546) แม้ให้บางส่วนก็ผิดสำเร็จแล้ว ไม่ใช่พยายาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1246/2510) เมื่อเรียกก็ผิดสำเร็จแล้ว แม้ยังไม่ได้ทรัพย์สินที่เรียกไปก็ตาม หรือแม้จะมีการกลับมาก่อการ โดยชอบด้วยหน้าที่ในภายหลังก็ตาม ก็ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จตั้งแต่ขณะเรียกแล้ว ไม่ใช่พยายาม

⁷⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149

⁷⁹ สหรัฐ กิติ ศุภการ, หลักและคำพิพากษา: กฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์, 2561, หน้า 294 - 299

แต่หากไม่มีการเรียก เช่น ตำรวจจับผู้นำพลอยหนีภาษีไม่ดำเนินคดีเอาพลอยไว้แล้วปล่อยตัวผู้ต้องหาไปไม่มีการเรียกประโยชน์ ไม่ผิดมาตรา 149 แต่ผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 157 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3677/2525) ถ้าจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าแล้วเรียกเงินเพื่อปล่อยตัวไปถ้าไม่ให้ก็ไม่ปล่อย ผิดมาตรา 147, มาตรา 337 ถ้าแก้งจับกุมโดยไม่มีการกระทำความผิดแล้วเรียกเงินเพื่อปล่อยตัวไป ผิดมาตรา 148, มาตรา 337 เป็นกรรมเดียวหลายบท

(2) “รับ” มีความหมายตรงข้ามกับการให้ หมายถึง เมื่อมีบุคคลอื่นให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานและเจ้าพนักงานรับไว้ ถ้าบุคคลอื่นให้ทรัพย์สินเพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำการตามหน้าที่ ผู้ให้ ไม่ผิดมาตรา 144 แต่เจ้าพนักงานผู้รับผิดมาตรา 149 แม้จะรับไปแค่บางส่วนก็ตาม หากให้เพื่อให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ เช่น ให้เงินเพื่อให้ปล่อยตัวผู้ที่กระทำความผิด ผู้ให้ผิดมาตรา 144 เจ้าพนักงานผู้รับผิดมาตรา 149 แต่ผู้ให้จะไม่ผิดฐานสนับสนุนตามมาตรา 149 อีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 435/2520)

(3) “ยอมจะรับ” หมายถึง การที่บุคคลอื่นเสนอจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน และเจ้าพนักงานตกลงยอมจะรับ แม้ยังไม่ได้รับจริงๆ ก็เป็นความผิดสำเร็จและบุคคลอื่นที่รับว่าจะให้ ผิดมาตรา 144 แม้จะยังไม่ให้ก็ตาม

3) วัตถุประสงค์การกระทำ คือ “ทรัพย์สิน” หมายความว่ารวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 138

ส่วน “ประโยชน์อื่นใด” หมายถึง สิ่งใดๆ ก็ได้ ไม่จำกัดเฉพาะประโยชน์ทางทรัพย์สิน เช่น ให้ใช้บริการฟรี ให้ตำแหน่งสูงขึ้น ให้เป็นสมาชิกวิโอฟิตลอคซีฟ หลีกทางให้ลงสมัครเลือกตั้งในครั้งต่อไป

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา⁸⁰

(1) จำเลย และ บ. เป็นสมาชิกสภาเทศบาล จำเลยได้มีจดหมายถึง บ. ให้ช่วยเหลือปลดเปลื้องหนี้สินของจำเลยเพื่อที่จำเลยจะได้สนับสนุนให้ บ. กับคณะดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี และรองนายกเทศมนตรี จำเลยผิดมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1425/2510)

(2) จำเลยยึดอาวุธปืนมีทะเบียนของผู้เสียหายที่พกพาไปโดยมิได้รับอนุญาตแล้วจำเลยคืนให้ผู้เสียหายไปโดยเรียกให้ผู้เสียหายชำระค่าอาหารที่จำเลยรับประทานเป็นการตอบแทน จำเลยมีความผิดมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2524)

⁸⁰ “เรื่องเดียวกัน”

“สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ” แม้ทรัพย์สินที่เรียกจะนำไปใช้ประโยชน์ในทางราชการ ก็ถือเป็นการเรียกสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เช่น ปลัดอำเภอเรียกเงินเกินกว่าค่าธรรมเนียมออกใบอนุญาตอาวุธปืน แม้เงินที่ได้จะนำไปใช้ในราชการ ก็เป็นความผิดตามมาตรา 1 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 406/2498) การที่จำเลยรับเงินแล้วสั่งการให้เจ้าพนักงานตำรวจกองตำรวจน้ำเดินทางไปกันเรือบรรทุกน้ำมันเพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว แม้จะนำเงินมาจ่ายเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงพิเศษให้แก่เจ้าพนักงานตำรวจกองตำรวจน้ำที่เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในเรือบรรทุกน้ำมันก็ตาม การกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามมาตรา 1 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2488/2558)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2292/2560 ขณะเกิดเหตุ กรุงเทพมหานครมีนโยบายให้ทำการสำรวจผู้ค้าในจุดผ่อนผันให้ทำการค้า ซึ่งจำเลยที่ 1 ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง 3 ฝ่าย เทศกิจ ได้รับคำสั่งจากหัวหน้างานให้ไปทำหน้าที่ชุดปฏิบัติการรับผิดชอบพื้นที่ตลาดดังกล่าวให้ทำการสำรวจ จำเลยที่ 1 ได้ทำการสำรวจและจัดทำบัญชีผู้ค้าเสนอต่อผู้บังคับบัญชา จึงเป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นเจ้าพนักงาน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อจำเลยที่ 1 เรียกทรัพย์สินสำหรับตนเองและผู้อื่นเพื่อเสนอชื่อผู้จ่ายเงินให้ได้รับบัตรประจำตัวผู้ค้า จำเลยที่ 1 จึงมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียกและรับทรัพย์สินโดยมิชอบเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 (ฎีกาเนติบัณฑิต ตอน 2 หน้า 351)

ความผิดตามมาตรา 149 มาตรา 201 แม้ทรัพย์สินที่เรียกจะนำไปใช้ประโยชน์ในทางราชการ ก็ถือเป็นการเรียกสำหรับตนเองและผู้อื่นโดยมิชอบย่อมเป็นความผิดต่างจากความผิดตามมาตรา 147 ฐานเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์ หากเจ้าพนักงานกระทำไปแล้วทางราชการได้ประโยชน์ไม่ถือว่ามีเจตนาทุจริต ไม่ผิดมาตรา 147 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1522/2536) หมายเหตุ การกระทำที่เป็นความผิดตามมาตรา 147 ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาทุจริต ส่วนการกระทำตามมาตรา 149 มาตรา 201 ผู้กระทำมีเจตนาเพื่อกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าจะกระทำนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ก็เป็นความผิด

“เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง...” นอกจากเจตนาธรรมดาแล้ว ผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาพิเศษ “เพื่อกระทำการ” เช่น จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจเรียกเงินจากผู้เสียหายเพื่อช่วยติดตามคนร้าย ผิดมาตรา 1 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1338/2538) “เพื่อไม่กระทำการ” เช่น ตำรวจพบผู้กระทำผิดเรียกเงินเพื่อไม่ให้จับกุม ผิดมาตรา 1 เพราะเรียกเพื่อไม่กระทำการในตำแหน่ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1524/2551) จับกุมผู้กระทำผิดแล้วเรียกเงินเพื่อปล่อยตัวไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3470/2543) จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่สืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดอาญา ได้พบเห็น ส. กับพวกเล่นการพนัน ไก่ชนอันเป็นความผิดอาญา จำเลยมีหน้าที่ต้องทำการจับกุมผู้กระทำความผิด แต่กลับไม่ทำการจับกุมและเรียกเงิน

จำนวน 1,500 บาท จาก ส. เพื่อจะไม่จับกุมตามหน้าที่ การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดตามมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1524/2551) จำเลยจับกุมผู้เสียหายในข้อหาลักทรัพย์ของ ส. แล้วเรียกร้อยเอาเงินจากผู้เสียหายเพื่อแลกเปลี่ยนกับการปล่อยตัว ต่อมาเมื่อจำเลยได้รับเงิน 3,000 บาท จากผู้เสียหายแล้ว จึงปล่อยผู้เสียหายไปนั้น เป็นกรณีไม่กระทำการในตำแหน่งโดยมิชอบด้วยหน้าที่ จำเลยมีความผิดตามมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1749/2545)

ถ้าเจ้าพนักงานกระทำไปจนลุล่วงแล้ว ก็ไม่เหลืออะไรให้กระทำการหรือไม่กระทำอีก เช่น จำเลยตรวจรับงานฯ และวางฎีกาเบิกจ่ายเงินให้แก่ห้างหุ้นส่วนจำกัด น. ไปแล้วก่อนจะเรียกเงินจากผู้เสียหาย จำเลยไม่ผิดมาตรา 149 แต่การหลอกลวงว่ายังไม่ได้ตรวจรับงานดังกล่าวเพื่อเรียกเงินดังกล่าวเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามมาตรา 157 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 359/2557) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2645/2527 วินิจฉัยทำนองเดียวกันว่า เจ้าพนักงานหลอกลวงเอาเงินประชาชน ไม่ผิดมาตรา 148 แต่ผิดมาตรา 257 และผิดมาตรา 341 ด้วย) และเจตนาพิเศษนั้นจะต้องเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างไร “ในตำแหน่ง” ถ้านอกตำแหน่งก็ไม่เป็นความผิด เช่น สหกรณ์อำเภอเป็นกรรมการออกข้อสอบมิใช่เป็นกระทำการในตำแหน่ง ไม่ผิดมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 514/2536) หากหมดหน้าที่ไปแล้วถือว่ากระทำการนอกตำแหน่ง เช่น จำเลยนำหนังสือมอบอำนาจของผู้ช่วยหัวหน้าเขตซึ่งมีถึงสารวัตรใหญ่ขอให้ดำเนินคดีแก่ ม. จำเลยมอบหนังสือมอบอำนาจให้แก่พนักงานสอบสวนแล้ว จำเลยยอมหมดหน้าที่ การที่จำเลยเรียกและรับเงินจาก ม. และแก้ไขเอกสารดังกล่าวในภายหลังเป็นการกระทำนอกตำแหน่งหน้าที่ราชการ มิใช่ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ จำเลยจึงไม่มีความผิดตามมาตรา 149 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1651/2532)

ถ้าเรียกทรัพย์สินโดยที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียกนั้น ถือเป็นการเรียกเพื่อกระทำการในเรื่องนอกตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เช่น จำเลยที่ 2 เป็นตำรวจ ได้จับกุมผู้เสียหายในข้อหาเล่นการพนันสลากกินรวบ จำเลยที่ 1 เป็นตำรวจประจำสถานีเดียวกันแต่ไม่ได้ร่วมจับกุม และมีใช้พนักงานสอบสวนได้เรียกเงินจากผู้เสียหายกับพวก นำไปให้จำเลยที่ 2 เพื่อให้ปล่อยผู้เสียหายไปและจำเลยที่ 2 ได้รับเงินจากฝ่ายผู้เสียหายแล้วได้ปล่อยตัวผู้เสียหายไปไม่ดำเนินคดีตามกฎหมายอันเป็นการกระทำโดยมิชอบต่อหน้าที่ แต่จำเลยที่ 1 ไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดีที่จำเลยที่ 2 จับกุมผู้เสียหายมาโดยตรง จึงเป็นเรื่องปฏิบัตินอกหน้าที่ ถือได้ว่าเป็นเพียงการสนับสนุนการกระทำความผิดตามมาตรา 149 ของจำเลยที่ 2 เท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6263/2531)

ทั้งนี้ เจตนาพิเศษเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งดังกล่าว ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ก็เป็นความผิด เช่น ตำรวจมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด อยู่แล้วไม่ว่าจับกุมตามหมายจับหรือจับกุมความผิดซึ่งหน้า หากเรียกรับทรัพย์สินเพื่อติดตามจับกุม ผู้กระทำความผิด แม้การที่ไปจับกุมนั้นจะชอบด้วยหน้าที่ก็เป็นความผิด

7.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ. 2561

มาตรา 173⁸¹ เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ ขององค์การระหว่างประเทศ ผู้ใด เรียกรับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

⁸¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับการเรียกหรือรับสินบนของต่างประเทศ

ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานเรียกรับสินบนของต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ โดยได้ศึกษาอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 สาธารณรัฐสิงคโปร์ เขตปกครองพิเศษฮ่องกง และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตได้อย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องของบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทุจริต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003⁸²

“อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003”⁸³ เป็นความพยายามของสังคมโลกในการส่งเสริมและเสริมสร้างมาตรการในการป้องกันและต่อต้านการทุจริตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพราะตระหนักดีว่าปัญหาการทุจริตนั้นเป็นบ่อเกิดของปัญหาสำคัญในสังคมมนุษย์หลายประการ และการทำให้ปัญหาการทุจริตหมดไปจากประเทศใดประเทศหนึ่ง จะกระทำมิได้โดยปราศจากความร่วมมือกันในระดับสากล อนุสัญญานี้ได้กำหนดความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญาบทนิยาม ขอบเขตการใช้บังคับของอนุสัญญาไว้ซึ่งอยู่ภายใต้หลักการเคารพอธิปไตยแห่งรัฐและการไม่แทรกแซงกิจการภายในอันเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่รัฐสมาชิกขององค์การสหประชาชาติต่างจะต้องยึดถือเป็นพันธกรณีซึ่งอนุสัญญาฯ ได้กำหนดพันธกรณีของรัฐบาลที่จะต้องจัดทำนโยบายป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ

⁸² ฌวงม เจริญหลาย, *การบังคับโทษอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559, หน้า 68 - 77

⁸³ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, *สรุปสาระสำคัญของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 United Nations Convention against Corruption UNCAC ฉบับผู้บริหาร*, 2551, กรุงเทพมหานคร, หน้า 20 อ้างใน ฌวงม เจริญหลาย, “การบังคับโทษอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559, หน้า 69

และกำหนดมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการป้องกันการทุจริตอันถือเป็นวาระแห่งชาติของทุกรัฐในโลก และเป็นวาระแห่งโลกของมนุษยชาติ⁸⁴

ในส่วนนี้ศึกษาศึกษาเฉพาะที่เกี่ยวกับโทษสำหรับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งเป็นข้อกฎหมายระหว่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายของไทย ซึ่งกฎหมายของไทยจำเป็นต้องอนุวัติให้สอดคล้องตามหลักการที่กำหนดไว้

อนุสัญญาฯ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003

หมวด 1 บทบัญญัติทั่วไป

ข้อ 1 ความมุ่งประสงค์⁸⁵

ความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ คือ

(ก) ส่งเสริมและเสริมสร้างมาตรการในการป้องกันและต่อต้านการทุจริตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

(ข) ส่งเสริมอำนวยความสะดวก และสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ และความช่วยเหลือทางวิชาการในการป้องกันและต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการติดตามทรัพย์สินจากการกระทำผิดกลับคืน

(ค) ส่งเสริมความมีคุณธรรม ตรวจสอบได้ และการบริหารกิจการบ้านเมืองและทรัพย์สินของรัฐอย่างเหมาะสม

ข้อ 2 บทนิยาม⁸⁶

เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญานี้

(ก) “เจ้าหน้าที่ของรัฐ”⁸⁷ หมายถึง (1) บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งด้านนิติบัญญัติ บริหารปกครอง ตุลาการ ของรัฐภาคี ไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้ง จะถาวรหรือชั่วคราว และได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ ไม่ต้องคำนึงถึงระดับอาวุโส (2) บุคคลใดปฏิบัติงานหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หรือให้บริการสาธารณะตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายภายในของรัฐภาคีนั้น ตามที่ใช้บังคับในกฎหมายที่เกี่ยวข้องของรัฐภาคี (3) บุคคลใด ตามกฎหมายภายใน

⁸⁴ ณวต เจริญหลาย, การบังคับโทษอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน, หน้า 69

⁸⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 69

⁸⁶ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 69

⁸⁷ อนุสรณ์ พัฒนพงศ์, การห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556, หน้า 94-95

ของรัฐภาคี กำหนดว่าเป็น “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” อย่างไรก็ตาม เพื่อความประสงค์แห่งมาตรการพิเศษ บางประการในหมวด 2 แห่งอนุสัญญานี้ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งปฏิบัติงานราชการหรือการให้บริการสาธารณะตามกฎหมายภายในของรัฐภาคี และตามที่ใช้บังคับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องของรัฐภาคี

(ข) “เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ” หมายถึง บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่ง ด้านงานนิติบัญญัติ บริหาร ปกครอง ตุลาการ ของรัฐต่างประเทศ โดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง และบุคคลซึ่งปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการให้แก่รัฐต่างประเทศ รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

(ค) “เจ้าหน้าที่ขององค์การภาคีรัฐระหว่างประเทศ” หมายถึง ข้าราชการพลเรือนระหว่างประเทศ หรือบุคคลใดซึ่งได้รับมอบอำนาจจากองค์การภาคีรัฐระหว่างประเทศนั้น ให้ปฏิบัติหน้าที่ในนามขององค์การระหว่างประเทศดังกล่าว

(ง) “ทรัพย์สิน”⁸⁸ หมายถึง สินทรัพย์ทุกประเภท ไม่ว่ามีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง เคลื่อนที่ได้หรือเคลื่อนที่ไม่ได้ จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ และเอกสารหรือตราสารทางกฎหมายที่เป็นหลักฐานทางกรรมสิทธิ์หรือผลประโยชน์ในสินทรัพย์เช่นนั้น⁸⁹

(จ) “ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดทางอาญา” หมายถึง ทรัพย์สินที่ได้มาจากหรือเกิดการกระทำความผิด ทั้งโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

(ฉ) “การอายัด” “การยึด” หมายความถึง การกำหนดห้ามโอน เปลี่ยนสภาพ จำหน่าย จ่าย โอน หรือเคลื่อนย้ายชั่วคราว หรือเก็บรักษา หรือควบคุมทรัพย์สินชั่วคราวตามคำสั่งศาล หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

(ช) “การริบทรัพย์สิน” หมายความรวมถึง การริบทรัพย์สินโดยเฉพาะเจาะจงในกรณีที่ใช้บังคับได้ หมายถึงการบังคับเอาทรัพย์สินไปอย่างถาวรตามคำสั่งศาล หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

(ซ) “ความผิดมูลฐาน” หมายถึง ความผิดใดๆ ซึ่งเป็นเหตุก่อให้เกิดทรัพย์สินที่อาจกลายเป็นมูลฐานของความผิดตามที่กำหนดไว้ในข้อ 23 ของอนุสัญญานี้

⁸⁸ ฌูร์ฌ วัฒนพงศ์, การห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542, วิทยานพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556, หน้า 94

⁸⁹ คณะกรรมการพิจารณาพันธกรณีตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 กระทรวงยุติธรรม คำแปลอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (ม.ป.ป.), หน้า 5 อ้างใน ฌูร์ฌ วัฒนพงศ์, “การห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542”, วิทยานพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556, หน้า 94

(ณ) “การจัดส่งภายใต้การควบคุม” หมายถึง วิธีการที่อนุญาตให้นำของผิดกฎหมาย หรือต้องสงสัยออกไป ผ่านหรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐหนึ่งรัฐใดหรือหลายรัฐ โดยการรับรู้ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิด และเพื่อการระบุชี้ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

ข้อ 3 ขอบเขตการใช้บังคับ⁹⁰

1. โดยเป็นไปตามบทนิยามของอนุสัญญานี้ อนุสัญญานี้ให้ใช้บังคับกับการป้องกันการสืบสวนสอบสวน และการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับการทุจริต และการอายัด การยึด การริบทรัพย์สินและการส่งคืนซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่กำหนดในอนุสัญญานี้

2. เพื่อความมุ่งประสงค์ในการปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ ความผิดซึ่งระบุไว้ในอนุสัญญานี้ ไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นภัยแก่ทรัพย์สินของรัฐ เว้นแต่อนุสัญญานี้จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

หมวด 2 มาตรการป้องกัน

ข้อ 5 นโยบายและแนวปฏิบัติเชิงป้องกันเพื่อต่อต้านการทุจริต⁹¹

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องพัฒนาและปฏิบัติตาม หรือคงไว้ซึ่งนโยบายการประสานงานในการต่อต้านการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคมและสะท้อนหลักการของหลักนิติธรรม การบริหารจัดการกิจการบ้านเมือง ทรัพย์สินของรัฐอย่างเหมาะสมความซื่อสัตย์ สุจริตความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ตามหลักพื้นฐานของระบบกฎหมายภายใน

2. รัฐภาคี ต้องพยายามที่จะจัดให้มี ส่งเสริมให้เกิดแนวปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ที่มุ่งให้เกิดการป้องกันการทุจริต

3. รัฐภาคี ต้องประเมินเครื่องมือด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหาร การปกครอง เป็นระยะๆ ว่าเพียงพอต่อการป้องกันการทุจริตหรือไม่

4. รัฐภาคีต้องให้ความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งกับองค์กรซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนามาตรการที่กำหนดในข้อนี้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมในหลักการขั้นพื้นฐานในระบบกฎหมายภายใน ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและ โครงการระหว่าง ประเทศ ซึ่งมุ่งป้องกันการกระทำการทุจริต

⁹⁰ ณวต เจริญหลาย, การบังคับโทษอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน” หน้า 70

⁹¹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 71

ข้อ 6 องค์การต่อต้านการทุจริตเชิงป้องกัน⁹²

1. รัฐภาคี จะต้องประกันการมีอยู่ขององค์กรหนึ่งหรือหลายองค์กรเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการป้องกันการทุจริต ทั้งนี้ ตามหลักพื้นฐานของกฎหมายภายในของตน โดยวิธีการต่างๆ เช่น

(ก) ปฏิบัติตามแนวนโยบายที่ได้กำหนดไว้ตามข้อ 5 ของอนุสัญญาฯ โดยจะต้องควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายเหล่านั้นตามความเหมาะสม

(ข) เพิ่มพูน เผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต

2. รัฐภาคี ต้องอนุญาตให้องค์กรที่กล่าวถึงในวรรค 1 ของข้อนี้มีอิสระตามความจำเป็น โดยเป็นไปตามหลักการขั้นพื้นฐานในกฎหมายภายในของตน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลใดๆ โดยรัฐภาคีควรจัดให้มีทรัพยากร วัสดุที่จำเป็น และเจ้าพนักงานผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้ง ควรจัดให้มีการอบรมให้แก่พนักงานที่อาจจำเป็นในการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน

3. รัฐภาคี จะต้องแจ้งชื่อหน่วยงาน ที่ตั้งหน่วยงาน ที่สามารถช่วยให้รัฐภาคีอื่นๆ ติดต่อประสานการพัฒนาและการปฏิบัติในมาตรการพิเศษ สำหรับการป้องกันการทุจริตให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบ

ข้อ 7 ภาครัฐ⁹³

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องพยายามที่จะรับเอา คงไว้ และเสริมสร้างระบบการสรรหาการจ้าง การรักษาไว้ การเลื่อนระดับ การเกษียณอายุราชการของข้าราชการพลเรือน ตามความเหมาะสมตามหลักขั้นพื้นฐานของระบบกฎหมายภายใน ทั้งนี้ รวมเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นๆ ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งตามความเหมาะสม ดังนี้

(ก) ระบบดังกล่าว ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักความมีประสิทธิภาพ ความโปร่งใส หลักเกณฑ์ที่วัดได้ เช่น คุณธรรม ความถนัด ความเที่ยงธรรม เป็นต้น

(ข) ระบบดังกล่าว รวมถึงการมีกระบวนการที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับการคัดเลือก การฝึกอบรมบุคคลเพื่อเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ราชการที่เห็นว่ามีควมอ่อนไหวต่อการเกิดกระทำทุจริต และในกรณีที่เหมาะสมสำหรับการสับเปลี่ยนหมุนเวียนบุคคลไปดำรงตำแหน่งอื่น

(ค) ระบบดังกล่าว เป็นการส่งเสริมการให้ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของรัฐภาคีนั้น

⁹² “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 71

⁹³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 72

(ง) ระบบดังกล่าว ส่งเสริมแผนงานด้านการศึกษา การฝึกอบรมช่วยให้ข้าราชการพลเรือนสามารถบรรลุข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างถูกต้อง ควรแก่การนำเคารพและเหมาะสม และให้การฝึกอบรมเฉพาะด้านและอย่างเหมาะสมแก่ข้าราชการพลเรือน เพื่อเพิ่มพูนให้มีความตระหนักถึงความเสี่ยงด้านต่างๆ ต่อการเกิดทุจริตซึ่งอาจมีอยู่เป็นปกติวิสัยในการปฏิบัติหน้าที่ แผนงานดังกล่าวอาจอ้างอิงถึงจรรยาบรรณหรือมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมในสาขาที่บังคับใช้

2. รัฐภาคีแต่ละรัฐ จะต้องพิจารณาการรับเอามาตรการทางนิติบัญญัติ การบริหารปกครองที่เหมาะสมในการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเลือกตั้งบุคคลเข้ารับตำแหน่งราชการ ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในอนุสัญญาฯ โดยเป็นไปตามหลักขั้นพื้นฐานของกฎหมายภายใน

3. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องพิจารณาดำเนินการตามมาตรการทางนิติบัญญัติ การบริหารปกครองอันเหมาะสม เพื่อความโปร่งใสในการสนับสนุนทางการเงินสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้ารับตำแหน่งราชการ การสนับสนุนทางการเงินของพรรคการเมือง ในกรณีที่ใช้บังคับได้ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ โดยเป็นไปตามหลักขั้นพื้นฐานของกฎหมายภายใน

4. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องพยายามรับเอา คงไว้ เสริมสร้างระบบที่ส่งเสริมความโปร่งใส เพื่อป้องกันการเกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับหลักขั้นพื้นฐานของกฎหมายภายใน

หมวด 3 การกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา และการบังคับใช้

ข้อ 15 การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ⁹⁴

รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องรับเอามาตรการทางนิติบัญญัติและมาตรการอื่นๆ ที่อาจจำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำดังต่อไปนี้ เป็นความผิดทางอาญาเมื่อกระทำการโดยเจตนา

(ก) การให้คำมั่นสัญญา การเสนอ การให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งประโยชน์ที่สมควรได้สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้นั้นเอง หรือสำหรับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่นใด เพื่อกระทำการหรือละเว้นกระทำการใดๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(ข) การเรียกรับ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งประโยชน์ที่สมควรได้สำหรับตัวเจ้าหน้าที่เอง หรือบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่นใด เพื่อให้เจ้าหน้าที่กระทำการหรือละเว้นกระทำการใดๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

⁹⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 73

ข้อ 18 การใช้สิทธิพลเพื่อที่ให้ได้มาซึ่งประโยชน์อันมิชอบ⁹⁵

รัฐภาคีแต่ละรัฐ จะต้องพิจารณารับเอามาตรการทางนิติบัญญัติ มาตรการอื่นๆ ที่อาจจำเป็นในการกำหนดให้การกระทำดังต่อไปนี้เป็นความผิดทางอาญา เมื่อได้กระทำการโดยเจตนา

(ก) การให้คำมั่นสัญญา การเสนอ หรือการให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใด โดยทางตรงหรือทางอ้อมซึ่งประโยชน์ที่มิควรได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลนั้นใช้สิทธิพล ซึ่งมีอยู่ หรือแอบอ้างว่ามีอยู่ไปในทางที่มิชอบ โดยมุ่งหมายให้ตนเอง หรือบุคคลอื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้จากหน่วยงานบริหารปกครอง หรือหน่วยงานรัฐของรัฐภาคีนั้น

(ข) การเรียก รับ โดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลอื่นใด ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อม ซึ่งประโยชน์ที่มิควรได้สำหรับตนเองหรือบุคคลอื่น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลนั้นใช้สิทธิพล ซึ่งมีอยู่จริงหรือแอบอ้างว่ามีไปไปในทางที่มิชอบ โดยมุ่งหมายให้ตนเอง หรือบุคคลอื่นได้รับจากหน่วยงานบริหารปกครอง หรือหน่วยงานรัฐของรัฐภาคีนั้น

ข้อ 19 การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ⁹⁶

รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องพิจารณารับเอามาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นๆ ที่อาจจำเป็นในการกำหนดให้เป็นความผิดอาญาเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งหมายถึงการกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อความมุ่งประสงค์ให้ได้มาซึ่งประโยชน์ที่มิควรได้สำหรับตนเองหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น

ข้อ 25 การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม⁹⁷

รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องรับเอามาตรการทางนิติบัญญัติ รวมถึงมาตรการอื่นที่จำเป็นในการกำหนดให้การกระทำดังต่อไปนี้ เป็นความผิดอาญาเมื่อกระทำโดยเจตนา

(ก) การใช้กำลังบังคับ การคุกคาม หรือการข่มขู่ หรือการให้คำมั่นสัญญาการเสนอ หรือการให้ประโยชน์อันมิควรได้เพื่อจูงใจให้มีการเบิกความอันเป็นเท็จหรือรบกวนการให้คำเบิกความ หรือการนำพยานหลักฐานมาสืบในกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญาฉบับนี้

⁹⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 73

⁹⁶ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 73 - 74

⁹⁷ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 75

(ข) การใช้กำลังบังคับ คุกคามหรือข่มขู่เพื่อรบกวนการปฏิบัติหน้าที่ราชการของผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่กำหนดไว้ตามอนุสัญญานี้ ทั้งนี้ ตามที่ไม่ว่างกระทบต่อสิทธิของรัฐภาคีสำหรับการออกกฎหมายที่คุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐประเภทอื่นด้วย

ข้อ 30 การฟ้องคดี การพิจารณาพิพากษา การลงโทษ⁹⁸

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องดำเนินการให้การกระทำความผิดอันกำหนดไว้ตามอนุสัญญานี้ มีความรับผิดชอบบทลงโทษที่คำนึงถึงความร้ายแรงของความผิดนั้นๆ

2. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องดำเนินการกำหนดมาตรการที่จำเป็นในการกำหนดหรือคงไว้ซึ่งความสมดุลอย่างเหมาะสมระหว่างความคุ้มกันหรือเอกสิทธิทางเขตอำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน หากจำเป็นความเป็นไปได้ของประสิทธิผลในการสืบสวนสอบสวนการฟ้องคดี และการพิจารณาพิพากษาคดีในความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญานี้ ทั้งนี้ โดยให้เป็นไปตามระบบกฎหมาย หลักการในกฎหมายรัฐธรรมนูญของตน

3. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องมีการประกันว่าอำนาจหน้าที่ในทางกฎหมายในการใช้ดุลพินิจ ภายใต้หลักกฎหมายภายใน เกี่ยวกับการฟ้องคดีบุคคลสำหรับในการกระทำความผิดที่กำหนดตามหลักอนุสัญญานี้ จะนำไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่มาตรการบังคับในทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำผิดเหล่านั้น โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการยับยั้งการกระทำความผิด เช่นว่านั้น

4. ในคดีของความผิดที่กำหนดตามอนุสัญญานี้ รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องจัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมโดย เป็นไปตามกฎหมายภายในของตนและ โดยคำนึงถึงสิทธิในการต่อสู้คดี เพื่อหาแนวทางประกันว่าการพิจารณา การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับคำวินิจฉัยปล่อยตัวจำเลย ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา หรืออยู่ระหว่างอุทธรณ์นั้น ได้คำนึงถึงความจำเป็นในการรับประกันการปรากฏตัวของจำเลยในคดีนั้น ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาครั้งต่อไปแล้ว

5. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องคำนึงถึงความร้ายแรงในความผิดที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณาถึงผลที่อาจเกิดขึ้นของการปล่อยตัวก่อนกำหนดหรือการพักการลงโทษ โดยการคุมประพฤติบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดเช่นนั้น

⁹⁸ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 74 - 75

6. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องพิจารณากำหนดกระบวนการในกรณีที่เหมาะสมในการถอดถอนพนักงาน หรือเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการกระทำผิดตามอนุสัญญานี้ โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ภายในขอบเขตที่สอดคล้องกับหลักพื้นฐานของระบบกฎหมายภายใน โดยคำนึงถึงการให้ความเคารพต่อหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์

7. ในกรณีที่มีเหตุผลเพียงพอจากความร้ายแรงของความผิด รัฐภาคีแต่ละรัฐ โดยสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของตน ต้องพิจารณากำหนดแนวปฏิบัติในการตัดสิทธิบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดที่กำหนดไว้ตามอนุสัญญานี้ โดยคำสั่งของศาล หรือวิธีการอื่นที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไปนี้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยกฎหมายภายในของตน

(ก) การดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการ

(ข) การดำรงตำแหน่งในวิชาชีพ ซึ่งเป็นของรัฐทั้งหมด หรือบางส่วน

8. วรรคหนึ่งของข้อนี้ จะไม่กระทบต่อการใช้อำนาจทางวินัยต่อข้าราชการพลเรือนโดยผู้มีอำนาจ

9. ไม่มีความใดในอนุสัญญานี้ที่กระทบต่อหลักการว่ารายละเอียดของความผิดที่กระทำที่กำหนดตามอนุสัญญานี้ และของข้อต่อสู้ทางกฎหมายหรือหลักการทางกฎหมายอื่นใด ซึ่งควบคุมความถูกต้องตามข้อกำหนดของกฎหมาย การกระทำย่อมเป็นไปเพียงที่กฎหมายภายในของรัฐภาคีได้บัญญัติไว้ การฟ้องร้องดำเนินคดี การลงโทษในความผิดเช่นว่า ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายภายใน

10. รัฐภาคีแต่ละรัฐ ต้องส่งเสริมการกลับคืนสู่ผู้กระทำผิดสู่สังคม ซึ่งเป็นผู้ต้องคำพิพากษาตามที่กำหนดในอนุสัญญานี้

2. สาธารณรัฐสิงคโปร์⁹⁹

สาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นประเทศที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตได้อย่างเคร่งครัด ซึ่งก่อนหน้านี้สาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศที่เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการสูง เมื่อสาธารณรัฐสิงคโปร์มีการพัฒนาประเทศ ก็ได้มีการพัฒนากฎหมายในด้านนี้ อย่างเคร่งครัด ทำให้สาธารณรัฐสิงคโปร์สามารถบังคับใช้กฎหมายการลงโทษผู้ที่ทุจริตประพฤติมิชอบได้อย่างจริงจังและเด็ดขาด การทุจริตลดลงอย่างรวดเร็วเพราะสิงคโปร์มีบทกฎหมายที่ดี และการบังคับใช้กฎหมายเด็ดขาดรวดเร็วในการศึกษากฎหมายของ สาธารณรัฐสิงคโปร์นั้น จะศึกษาในส่วนของ

1. รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต (Prevention of Corruption Act) และ
2. ประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code)

กฎหมายสองฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่สาธารณรัฐสิงคโปร์นำมาบังคับใช้สำหรับการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

2.1 รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต (Prevention of Corruption Act)¹⁰⁰ สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีบทกฎหมายเฉพาะ คือ รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริตที่เกี่ยวกับการเรียกหรือรับ โดยทุจริตทั้งที่เป็นผลประโยชน์แก่บุคคลนั้นหรือผู้อื่น

รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต (Prevention of Corruption Act)

มาตรา 5 (การลงโทษในความผิดฐานทุจริต) ผู้ใดก็ตาม ไม่ว่าจะโดยลำพังหรือร่วมกับผู้อื่น

- (a) เรียกหรือรับโดยทุจริต หรือเห็นด้วยที่จะรับ เพื่อตนเอง หรือผู้อื่น หรือ
 - (b) ให้สัญญา หรือเสนอให้โดยทุจริตแก่บุคคลใดก็ตาม ทั้งที่เป็นผลประโยชน์แก่ตัวบุคคลนั้นหรือผู้อื่น ลงคะแนนเสียงหรือได้มาซึ่งการลงคะแนนในการประชุมของภาครัฐ เพื่อสนับสนุน หรือขัดขวางโดยมาตรการใดก็ตาม ที่นำเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐ
- (i) ผู้ใดก็ตามที่กระทำหรือละเว้นที่จะกระทำบางสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดก็ตาม หรือการเปลี่ยนแปลงใดไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามที่เป็นจริงหรือเสนอให้หรือ

⁹⁹ ณวต เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน, หน้า 79 – 82

¹⁰⁰ “เรื่องเดียวกัน”

(j) สมาชิก เจ้าหน้าที่ หรือผู้ให้บริการภาครัฐ กระทำหรือละเว้นกระทำการบางอย่างบางอย่างเกี่ยวข้องหรือการติดต่อธุรกิจใดก็ตาม ทั้งเป็นจริงหรือเสนอให้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐนั้นมีความผิดทางอาญาและต้องรับโทษปรับ ไม่เกินหนึ่งแสนดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกินห้าปี หรือทั้งจำคุกทั้งปรับ

2.2 ประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code)¹⁰¹ เป็นบทกฎหมายที่กำหนดโดยทั่วไปเกี่ยวกับข้าราชการเรียกรับหรือรับผลประโยชน์ส่วนตัวอื่นใดนอกเหนือจากค่าตอบแทนตามกฎหมาย อันเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่

ประมวลกฎหมายอาญา (Penal Code)

มาตรา 161 (ข้าราชการรับผลประโยชน์ส่วนตัวอื่นใดนอกเหนือจากค่าตอบแทนตามกฎหมาย อันเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่)

ผู้ใดก็ตาม ที่เป็นหรือคาดว่าจะเป็นการข้าราชการ รับหรือได้มา หรือยินยอมที่จะรับหรือพยายามให้ได้มาจากบุคคลใดก็ตาม สำหรับตนเองหรือสำหรับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ใดที่นอกเหนือไปจากค่าตอบแทนตามกฎหมาย โดยเป็นสิ่งที่จงใจหรือรางวัลสำหรับการกระทำหรือละเว้นการกระทำหน้าที่ หรือการแสดงหรือไม่แสดงการใดเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนบุคคลใด หรือขัดขวางหรือพยายามขัดขวางการบริการหรือไม่ให้บริการต่อบุคคลใด ต่อรัฐบาล ต่อสมาชิกวุฒิสภาหรือวุฒิสภา หรือต่อข้าราชการรัฐใด มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับหรือทั้งจำคุกและปรับ

องค์ประกอบความผิดฐานติดสินบน ทั้งผู้ให้สินบน และผู้รับสินบนในประเทศ¹⁰²

ความผิดอาญาเกี่ยวกับสินบนในสาธารณรัฐสิงคโปร์ กำหนดไว้ชัดเจนในมาตรา 5 มาตรา 6 ของรัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต (the Prevention of Corruption Act – รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต) มาตรา 10 เกี่ยวกับการทุจริตผู้เสนอให้ มาตรา 11 และมาตรา 12 เกี่ยวกับสินบนของสมาชิกวุฒิสภา และเจ้าหน้าที่รัฐในองค์กรภาครัฐตามลำดับ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 161 - 165 เกี่ยวกับความผิดฐานรับสินบน ส่วนพระราชบัญญัติภาษีศุลกากร (The Customs Act) มาตรา 138 ครอบคลุมทั้งการให้และการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ศุลกากร อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้เน้นการกระทำผิดด้านสินบนในประเทศตามพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต มาตรา 5 มาตรา 6 และมาตรา 12 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 161 และ 165 เป็นหลัก ซึ่งกฎหมาย พระราชบัญญัติป้องกันการทุจริตนั้น ครอบคลุมการกระทำ

¹⁰¹ “เรื่องเดียวกัน”

¹⁰² “เรื่องเดียวกัน”

ความผิดทางอาญาด้านเป็นผู้เกี่ยวข้องกับสินบนทั้งการให้ สัญญาว่าจะให้ และเสนอที่จะให้สินบนตามมาตรฐานสากล¹⁰³

กรณีความผิดฐานรับสินบนนี้ มีระบุไว้ในรัฐบัญญัติการป้องกันการทุจริต มาตรา 5(a) และจะต้องใช้ร่วมกับกฎหมายอื่นๆ ในบางกรณี เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 161 ที่ครอบคลุมการกระทำผิดด้านสินบนของข้าราชการ แม้ว่าจะยังไม่ได้รับ แต่หากกระทำเป็นไปในลักษณะที่บ่งชี้ชัดว่าจะเป็นกระทำความผิดที่มีความผิดเช่นกัน หรือกรณีมาตรา 165 ที่กำหนดให้เป็นความผิดกรณีเจ้าหน้าที่รัฐ รับ หรือได้มาซึ่งสิ่งของมีมูลค่าโดยปราศจากการคิดพิจารณาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการทำงานหรือความผิดต่อผู้ให้สินบนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินงาน หรือการทำธุรกรรมของเจ้าหน้าที่ที่รับสินบนหรือเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการเท่านั้น

ตามมาตรฐานสากล การกระทำความผิดฐานรับสินบน จะต้องมีการรับ และการเรียกรับ ซึ่งมีการระบุไว้ในกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ทั้งรัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต และประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่ชัดเจนในส่วนของกรณีเรียกรับมากนัก อย่างไรก็ตาม มาตรา 165 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ระบุถึงความผิดฐานพยายามให้ ได้มาซึ่งสินบนก็จะมีผลเทียบเท่ากับนี้รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต มาตรา 11 และมาตรา 12(b) ก็ยังระบุถึง “การเรียกรับหรือรับ” อยู่ มาตรา 5 ครอบคลุมความผิดเกี่ยวกับการให้ และรับสินบนผ่านคนกลาง ซึ่งคนกลางสามารถถูกฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 และรัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต มาตรา 29 กรณีให้ประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลที่สามนั้น รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต มาตรา 5 และ 6(a) และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 161 และ 165 ระบุถึงการรับ หรือได้รับสินบนเพื่อตนเองหรือผู้อื่น แม้รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต มาตรา 6(b) มาตรา 11 และ 12 ไม่ได้มีการระบุถึงบุคคลที่สามก็ตาม

ด้านการนิยามเจ้าหน้าที่รัฐให้ครอบคลุมตามมาตรฐานสากลนั้น รัฐบัญญัติป้องกันการทุจริต มาตรา 5 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ก็ครอบคลุมการให้ สัญญา หรือเสนอให้ผลประโยชน์ส่วนตนแก่ใครก็ตาม ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น

สำหรับในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 ให้ความหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ กินความหมายกว้างขวางมาก ซึ่งรวมถึงผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม¹⁰⁴

¹⁰³ “เรื่องเดียวกัน”

¹⁰⁴ อุดม รัฐอมฤต และคณะ, รายงานผลการวิจัย โครงการศึกษาความเหมาะสมในการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157, กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2555, หน้า 86

3. เขตปกครองพิเศษฮ่องกง¹⁰⁵

ปัจจุบันเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ถือได้ว่าเป็นเมืองที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือราษฎรบังหลวง แต่เดิมในช่วง ค.ศ. 1960 – 1970 เขตปกครองพิเศษฮ่องกงเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน สาเหตุอาจเนื่องมาจากประเทศอังกฤษได้ใช้เขตปกครองพิเศษฮ่องกงในฐานะอาณานิคมของประเทศอังกฤษ เป็นสถานที่ในการทำธุรกรรมต่างๆ อีกทั้งลักษณะภูมิประเทศของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงยังเป็นประเทศทางผ่านของหลายๆ ประเทศ ทำให้เขตปกครองพิเศษฮ่องกงกลายเป็นสถานที่ที่มีการตกลงทำธุรกรรมต่างๆ ได้ทุกเรื่อง

ปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงนั้น สืบเนื่องมาจากคดีของนายพลปีเตอร์ ก็อคเบอร์ หัวหน้าตำรวจฮ่องกง ซึ่งเป็นคนอังกฤษ ถูกสอบสวนว่ากระทำความผิดในข้อหาหรือราษฎรบังหลวงในคดีใหญ่ๆ หลายคดีและติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องหลายคน¹⁰⁶ รวมทั้งมีพฤติการณ์ร้ายชัดปกปิด เนื่องจากตรวจสอบพบว่า มีเงินฝากธนาคาร ประมาณ 800,000 ดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น 6 เท่าของเงินเดือนที่เขาได้รับช่วงเวลาประมาณ 21 ปี โดยนายพลปีเตอร์ ก็อคเบอร์ ได้ถูกแจ้งข้อหาว่าร้ายชัดปกปิดภายใต้กฎหมายต่อต้านการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ซึ่งกำหนดว่าการฟ้องร้องว่าร้ายชัดปกปิดนั้น พนักงานอัยการจะต้องแจ้งผู้ถูกกล่าวหาว่าร้ายชัดปกปิดให้ทราบว่าเขากำลังจะถูกดำเนินการทางกฎหมาย และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาแก้ต่างตัวเองได้ ช่องโหว่ของกฎหมายนี้ทำให้นายพลปีเตอร์ก็อคเบอร์ ได้รับแจ้งว่าจะถูกกล่าวหาล่วงหน้าและถือโอกาสหลบหนีออกนอกประเทศไประหว่างถูกสอบสวน การหลบหนีของนายพลปีเตอร์ ก็อคเบอร์ ถือเป็นความล้มเหลวของมาตรการปราบทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาล ประชาชนชาวฮ่องกงส่วนใหญ่แสดงความไม่พอใจต่อระบบการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศ จึงได้ออกมาชุมนุมประท้วงเพื่อกดดันรัฐบาลให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเรียกร้องให้ลงโทษนายพลปีเตอร์ ก็อคเบอร์ จากแรงกดดันดังกล่าว

¹⁰⁵ พุทธภูมิ รัตนเกตุ, ปัญหาการดำเนินการทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือร้ายชัดปกปิด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2559, หน้า 65 - 76

¹⁰⁶ วีระพงษ์ บุญโยภาส และคณะ, รายงานการวิจัย โครงการศึกษาวิจัยการเสริมสร้างมาตรการเพื่อสัมฤทธิ์ผลในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการ ป.ป.ช., (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), หน้า 82

ทำให้รัฐบาลต้องตั้งคณะกรรมการเฉพาะขึ้นสืบสวนกรณีหลบหนีดังกล่าว ผลการสอบสวนสรุปได้ว่า การหลบหนีเกิดจากช่องโหว่ของกฎหมายและการขาดประสิทธิภาพของตำรวจ คณะกรรมการจึงได้เสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามการทุจริต และเสนอให้ตั้งหน่วยงานปราบทุจริตคอร์รัปชันแห่งใหม่ที่เป็นอิสระจากตำรวจ เนื่องจากเดิมหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการปราบปรามคอร์รัปชัน เป็นหน้าที่ของสำนักปราบทุจริตต่อหน้าที่ราชการ (Anti-Corruption Office หรือ ACO) ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของกรมตำรวจ สาธารณชนจำนวนมากขาดความเชื่อมั่นในการปราบปรามการทุจริต¹⁰⁷

ต่อมาเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2517 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านกฎหมายต่อต้านการทุจริตของฮ่องกง (Independent Commission Against Corruption Ordinance) และมีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการต่อต้านการทุจริตของส่วนปกครองพิเศษฮ่องกง (Independent Commission Against Corruption หรือ ICAC) ให้เป็นองค์กรอิสระในการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนตามกฎหมายฉบับดังกล่าว มีภารกิจหลัก 3 ด้าน คือด้านปราบปรามการทุจริต ด้านป้องกันการทุจริต และด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน โดยมีหัวหน้าสำนักงานที่เรียกว่า Commissioner เป็นผู้ควบคุมดูแลเพียงผู้เดียว มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อข้าหลวงใหญ่ (Governor) ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้ง Commissioner และต้องปฏิบัติตามคำสั่งและอยู่ในความควบคุมของ Governor เพียงผู้เดียว¹⁰⁸

กฎหมายที่ให้อำนาจ ICAC ในการใช้บังคับเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตนั้นมีดังต่อไปนี้¹⁰⁹

- 1) Independent Commission Against Corruption Ordinance เป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรและกำหนดอำนาจหน้าที่ของ ICAC
- 2) Prevention of Bribery Ordinance เป็นกฎหมายหลักในด้านการปราบปรามการทุจริต กำหนดความผิดต่างๆ ในการทุจริต ตลอดจนกระบวนการดำเนินคดี

¹⁰⁷ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, รายงานการวิจัยการคอร์รัปชันในระบบราชการ, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.), 2541, หน้า 248-249

¹⁰⁸ ชิดชัย พาณิชพัฒน์, องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ : ศึกษาเปรียบเทียบองค์กรของฮ่องกงกับไทย, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2533), หน้า 15

¹⁰⁹ อุดม รัฐอมฤต และคณะ, โครงการศึกษาความเหมาะสมในการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157, กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2555, หน้า 139

สำหรับความผิดเกี่ยวกับการทุจริตที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ มีความผิดหลายลักษณะดังต่อไปนี้

การเรียกหรือรับผลประโยชน์ใดๆ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การเสนอว่าจะให้ผลประโยชน์ใดๆ แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

การเสนอว่าจะให้ผลประโยชน์แก่บุคคลใด เพื่อให้บุคคลนั้นถอนคำเสนอหรือถอนตัวจากการเข้ายื่นคำเสนอ หรือถอนตัวในการทำสัญญาใดๆ กับหน่วยงานภาครัฐ และการเรียกหรือรับผลประโยชน์ใดเพื่อให้เกิดการถอนคำเสนอ หรือถอนตัวจากการเข้ายื่นคำเสนอหรือถอนตัวในการทำสัญญาใดๆ กับหน่วยงานของรัฐ

การเสนอว่าจะให้ผลประโยชน์แก่บุคคลใด หรือการเรียก หรือรับผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดการถอนตัวจากการประมูลใดๆ ที่หน่วยงานของรัฐจัดให้มีขึ้น

การเรียกหรือรับผลประโยชน์ใดๆ โดยตัวแทนในกิจการที่เกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ระหว่างตัวการตัวแทน

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในบางตำแหน่งดำรงชีพอย่างไม่สอดคล้องกับรายได้ที่ได้รับ หรือมีทรัพย์สินมากเกินกว่ารายได้ปกติที่ได้รับ โดยไม่สามารถอธิบายได้

ในส่วนของการปราบปรามการรั่วรัวผิดปกตินั้น เทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายอาญาของไทยในหมวดที่ว่าด้วยลักษณะความผิดเกี่ยวกับการปกครองในกรณีของการเรียกรับหรือยอมรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ดังเช่น มาตรา 143 มาตรา 149 และมาตรา 150 รวมทั้งการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ ข่มขืนใจหรือจูงใจให้บุคคลมอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่น เช่น มาตรา 148 เป็นต้น แต่ลงโทษรุนแรงมากกว่า¹¹⁰ ดังนี้

(1) ถ้าเป็นการเรียกรับหรือรับสินบนเกี่ยวกับสัญญาซื้อหรือจ้าง มีโทษปรับ 500,000 เหรียญฮ่องกง (ผิดตามมาตรา 5 และมาตรา 6 และลงโทษตามมาตรา 12 (1) (a) (i))

(2) ถ้าเป็นการเรียกหรือรับผลประโยชน์ นอกเหนือจากส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาซื้อหรือจ้าง เช่น รับของขวัญ เงินกู้ยืม รางวัล การให้ความช่วยเหลือเพื่อการเข้าทำงาน เพื่อไม่ถูกลงโทษในกรณีต่างๆ เป็นต้น จะมีโทษปรับ 100,000 เหรียญฮ่องกง และจำคุก 1 ปี และอาจถูกศาลสั่งให้จ่ายเงินให้รัฐเป็นจำนวนตามที่ตนได้รับหรือศาลกำหนด (ผิดตามมาตรา 3 และลงโทษตามมาตรา 12(2))

¹¹⁰ นกสร ปิติถะวงษ์, ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในกรณีรั่วรัวผิดปกติ, ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2555, หน้า 84-86

(3) กฎหมายฮ่องกงดังกล่าวยังได้บัญญัติในเรื่องโทษของการมีทรัพย์สินมากผิดปกติของข้าราชการไว้ในมาตรา 12(1) (a) (i) ซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 10 ว่ามีโทษปรับถึง 1,000,000 เหรียญฮ่องกง และจำคุก 10 ปี และยังถูกยึดทรัพย์สินส่วนตัวที่ไม่สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบ ตามมาตรา 12AA. (1) อีกด้วย

สำหรับความผิดในกรณีที่ข้าราชการมีทรัพย์สินมากผิดปกติ หรือฐานความผิดว่าด้วยการครอบครองทรัพย์สินที่ไร้ที่มา (Possession of unexplained property)¹¹¹ ตามมาตรา 10¹¹² มีเนื้อหาสาระสำคัญสรุปได้ว่า บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเคยเป็นแล้วมีความเป็นอยู่เกินฐานะหรือครอบครองทรัพย์สินที่เป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินไม่สมเหตุผลกับค่าตอบแทนการทำงานในอดีตและปัจจุบัน¹¹³ ถ้าหากไม่สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าทรัพย์สินที่มากเกินกว่าปกติที่ตนมีหรือครอบครองอยู่นั้นได้มาโดยชอบแล้ว ถือว่ามีความผิด และความผิดดังกล่าวจะถูกลงโทษและยึดทรัพย์ ซึ่งความผิดดังกล่าวเทียบเคียงได้กับฐานความผิดตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และฐานความผิดร่ำรวยผิดปกติของ UNCAC ข้อ 20 ที่กำหนดว่า “ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญและหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายของตน รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องพิจารณารับเอามาตรการทางนิติบัญญัติและมาตรการอื่นๆ ที่อาจจำเป็นในการกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาเมื่อกระทำโดยเจตนาสำหรับการร่ำรวยโดยผิดกฎหมาย

¹¹¹ ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานวิจัย โครงการศึกษาความเหมาะสม และความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาขององค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ ค.ศ. 1997 ว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2556), หน้า 126

¹¹² Prevention of Bribery Ordinance section 10

(1) บุคคลใดในฐานะที่เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารสูงสุดเกาะฮ่องกงหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด

(a) มีมาตรฐานการดำรงชีพสูงกว่าที่ควรจะเป็นตามรายได้ที่ได้จากตำแหน่งปัจจุบันหรือในอดีต; หรือ

(b) ครอบครองสินทรัพย์ที่มีค่าหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ไม่ได้สัดส่วนกับรายได้ที่ได้จากตำแหน่งในปัจจุบัน หรือในอดีตถือว่ามีความผิดต้องลงโทษ เว้นแต่บุคคลนั้นจะอธิบายตามสมควรแก่ศาลได้ว่าบุคคลนั้นสามารถดำรงชีวิตในมาตรฐานเช่นนั้นได้อย่างไร หรือได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นไว้ในครอบครองได้อย่างไร

¹¹³ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, “รายงานการเดินทางไปประชุมสัมมนา ฝึกอบรม ศึกษาดูงานในต่างประเทศ. การศึกษาดูงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พร้อมด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ณ หน่วยงาน Independent Commission Against Corruption (ICAC) เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ระหว่างวันที่ 23-24 เมษายน 2550”, นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, หน้า 110

ซึ่งหมายถึงการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลถึงความเกี่ยวโยงของทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นนั้นกับรายได้โดยชอบด้วยกฎหมายของตน”¹¹⁴

สำหรับความผิดฐานการมีทรัพย์สินมากผิดปกติ หรือรัวรวยผิดปกตินี้ กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาด้วย กล่าวคือ หากเป็นกรณีที่พบความผิดจากการฟ้องคดีต่อศาลมีโทษปรับ 1 ล้านเหรียญ และจำคุก 10 ปี แต่หากเป็นการพบความผิดจากกระบวนการรวบรัด กล่าวคือผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาโดยไม่มีลูกขุน มีโทษปรับ 1 แสนเหรียญ และจำคุก 3 ปี โดยผู้ถูกกล่าวหาต้องจ่ายค่าปรับให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานราชการ และตามที่ศาลจะกำหนดตามจำนวนและมูลค่าของประโยชน์ที่ได้รับหรือกำหนดส่วนตามจำนวนและมูลค่าดังกล่าว

ในกรณีที่บุคคลถูกศาลตัดสินว่ามีเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่เป็นสัดส่วนกับเงินเดือนข้าราชการที่ได้รับ นอกจากโทษปรับและจำคุกแล้ว ศาลอาจสั่งให้ริบเงินหรือทรัพย์สินใดหากทรัพย์สินนั้นปรากฏต่อศาลในระหว่างการพิจารณาคดีว่าผู้นั้นเป็นเจ้าของซึ่งกระทำผิดด้วย และเป็นจำนวนหรือมูลค่าที่ไม่สามารถอธิบายที่มาให้พึงพอใจแก่ศาล ในการร้องขอให้ริบทรัพย์สินนี้ ปลัดยุติธรรมจะเป็นผู้ร้องขอต่อศาลภายใน 28 วันนับแต่วันที่ถูกลงโทษ ทั้งนี้ คำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้น ไม่รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่ได้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดด้วย แต่หากว่าผู้อื่นนั้นมิได้ชี้แจงให้สมเหตุสมผลอาจมีการออกคำสั่งดังกล่าว แต่ผู้อื่นมีโอกาสที่จะแสดงให้เห็นว่าไม่ควรมีการออกคำสั่ง

คำสั่งยึดทรัพย์สินนั้น อาจมีขึ้นภายใต้เงื่อนไขตามที่ศาลเห็นสมควรในทุกลักษณะพฤติการณ์ แม้จะปรากฏข้อเท็จจริงในกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการมีเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่เป็นสัดส่วนกับเงินเดือนข้าราชการที่ได้รับก่อนข้อบัญญัติมีผลใช้บังคับ ศาลก็สามารถออกคำสั่งยึดทรัพย์สินดังกล่าวได้

สำหรับการอุทธรณ์คำสั่งยึดทรัพย์สินนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งยึดเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นของบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด บุคคลผู้นั้นอาจอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ภายใน 28 วันนับแต่วันที่ออกคำสั่ง โดยศาลอุทธรณ์อาจยืนยันคำสั่ง โดยอาจแก้ไขหรือไม่แก้ไขก็ได้ หรือกลับคำสั่งและทำคำสั่งอื่น (ถ้ามี) ตามที่เห็นสมควร

¹¹⁴ สำนักการต่างประเทศ, สรุปสาระสำคัญของสนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ฉบับผู้บริหาร, นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, (ม.ป.ป.), หน้า 27

3) Elections Ordinance เป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับการทุจริตในการเลือกตั้งว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการกระทำทุจริตและการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย อาทิ การป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้ง เป็นต้น

กฎหมายทั้ง 3 ฉบับข้างต้น เป็นกฎหมายหลักที่ให้อำนาจหน้าที่ ICAC ในการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเน้นทางด้าน การดำเนินคดีอาญามากกว่าทางด้านวินัย¹¹⁵ ดังนั้น ในการสอบสวนของ ICAC จึงมีขั้นตอนการดำเนินการในทางคดีอาญาและทางวินัย ดังนี้

หากพบว่าเป็นความผิดอาญา ICAC ก็จะดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาฟ้องคดีอาญาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้ตำรวจดำเนินการสอบสวนคดีนั้นอีก แต่หากเห็นว่า การสอบสวนและพยานหลักฐานที่ได้มา ไม่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ ก็จะไม่ส่งให้พนักงานอัยการ แต่จะมีคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติงานปราบปราม (Operating Review Committee) ซึ่งประกอบด้วย Commissioner เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมอัยการ อธิบดีกรมตำรวจ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ ICAC เป็นกรรมการเป็นผู้พิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป โดยอาจส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหา หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเพื่อดำเนินการทางวินัยต่อไปหรือยุติการสอบสวนลง¹¹⁶

¹¹⁵ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, รายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการเสริมสร้างมาตรการเพื่อสัมฤทธิ์ผลในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการ ป.ป.ช., (ม.ป.ป.), หน้า 85

¹¹⁶ พวงสร้อย เพชรประพันธ์ และคณะ, รายงานการวิจัยผลการปฏิบัติราชการของคณะกรรมการ ป.ป.ช.: เน้นศึกษากระบวนการยุติธรรมภายหลังการชี้มูลความผิดทางอาญา, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ม.ป.ป.), หน้า 134-138

4. ประเทศญี่ปุ่น¹¹⁷

จากการศึกษาพบว่าประเทศญี่ปุ่นนั้นถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเคร่งครัด เรื่องของการบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับใช้กฎหมายลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ซึ่งกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมีการใช้บทกฎหมายลงโทษสำหรับความผิดทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ดังนี้

ในประเทศญี่ปุ่นความผิดเกี่ยวกับการทุจริต บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดเรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ให้เป็นหลักประกันแก่ความเที่ยงธรรม ในระบบงานของรัฐ หรือเป็นการสร้างหลักประกันให้กับสาธารณชนในความเชื่อถือไว้วางใจได้

ก่อนจะลงโทษในเนื้อหาสาระนั้น สมควรที่จะได้กล่าวถึงนิยามความหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยสังเขป เพราะเป็นถ้อยคำสำคัญอันแสดงขอบเขตการใช้บทกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวนี้ อันจะบอกได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดนี้ได้บ้าง¹¹⁸

มาตรา 7 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (ประเทศญี่ปุ่น) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ไว้ดังนี้

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ในประมวลกฎหมายฉบับนี้หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลท้องถิ่น หรือลูกจ้างที่ปฏิบัติงานอันเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐตามที่กฎหมายกำหนด

จากนิยามนี้ เป็นที่เข้าใจว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา หมายความผิดในการทุจริตนี้มีขอบเขตใช้บังคับกว้างขวาง โดยไม่มีข้อยกเว้นแม้แต่ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ และตำรวจ¹¹⁹

¹¹⁷ ฌวม เจริญหลาย, การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ของพนักงานสอบสวน, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มจร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2559, หน้า 77 – 79

¹¹⁸ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดย อุดม รัฐอมฤต และคณะ, รายงานผลการวิจัย โครงการศึกษาความเหมาะสมในการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157, กรุงเทพฯ, 2555, หน้า 86

¹¹⁹ “เรื่องเดียวกัน”

บทบัญญัติในหมวดดังกล่าวนี้อาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะหรือประเภทของการกระทำความผิด คือ

(1) กลุ่มความผิดที่เกี่ยวกับการบิดเบือนการใช้อำนาจนี้ เป็นเรื่องของการที่เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจของตนโดยมิชอบบีบบังคับให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดกระทำการ หรือขัดขวางไม่ให้บุคคลใช้สิทธิ กับในอีกบทบัญญัติหนึ่งเป็นเรื่องของผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจโดยมิชอบในกระบวนการยุติธรรมไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำผิดนี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ¹²⁰

(2) กลุ่มความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำต่อผู้ต้องหาในคดีอาญา (มาตรา 195(1)) เป็นกรณีผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำร้ายร่างกายหรือทำให้เกิดความหวาดกลัวแก่จำเลยคดีอาญา ผู้ต้องหาในคดีอาญา หรือบุคคลอื่น ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็จะได้รับโทษหนักยิ่งขึ้น กล่าวคือได้รับโทษ ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี¹²¹

(3) กลุ่มความผิดที่เกี่ยวกับการให้หรือรับสินบน มีหลากหลายลักษณะด้วยกัน แต่จะยกมาเฉพาะมาตรา 197(1) ดังนี้

¹²⁰ (Abuse of Authority by Special public officers)

Article 194 When a person performing or assisting in judicial, prosecutorial or police duties, abuses his or her authority and unlawfully captures or confines another, imprisonment with or without work for not less than 6 months but not more than 10 years shall be imposed.

¹²¹ (Assault and Cruelty by Special public officers)

Article 195

(1) When a person performing or assisting in judicial, prosecutorial or police duties commits, in the performance of his or her duties, an act of assault or physical or mental cruelty upon the accused, suspect or any other person, imprisonment with or without work for not more than 7 years shall be imposed.

(2) The same shall apply when a person who is guarding or escorting another person detained or confined in accordance with laws and regulations commits an act of assault or physical or mental cruelty upon the person.

(Abuse of Authority Causing Death or Injury by Special public officers)

Article 196 A person who commits a crime prescribed under the preceding two Articles and thereby causes the death or injury of another shall be dealt with by the punishment prescribed for the crimes of injury or the preceding two Articles whichever is greater.

มาตรา 197(1) กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ อนุญาต โทศุลาการ รับหรือเรียกรับหรือสัญญาว่าจะรับสินบนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและหากได้กระทำตามที่ตกลงไว้ก็จะได้รับโทษที่หนักขึ้น กล่าวคือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และหากได้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่อันเนื่องมาจากการรับสินบน ต้องระวังโทษหนักขึ้น กล่าวคือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี¹²²

อนึ่ง สำหรับขอบเขตความหมายของคำว่าสินบนนั้นในบทกฎหมายของญี่ปุ่นไม่มีบทนิยามไว้ในกฎหมาย แต่กล่าวได้ว่าถูกใช้ในความหมายอย่างกว้างมิได้หมายความว่าเฉพาะเงินหรือสิ่งของมีรูปร่างทางกายภาพจับต้องได้ แต่จะรวมไปถึงประโยชน์อื่นใดที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ สมประโยชน์ สมความต้องการของผู้รับ อาทิ การจัดเลี้ยง จัดทัวร์ ฯลฯ ทั้งนี้โดยมิต้องคำนึงถึงมูลค่าของสิ่งนั้น ขอเพียงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ถือเป็นสินบน¹²³

สำหรับบรรดาสินบนที่ผู้กระทำความผิดได้รับไว้หรือที่บุคคลที่สามได้รับไว้ โดยรู้ว่าเป็นสินบน จะถูกยึด และหากไม่อาจยึดได้ หรือยึดได้ไม่ครบ ให้เรียกเก็บเป็นเงินในมูลค่าที่เท่ากัน¹²⁴

¹²² (Acceptance of Bribes; Acceptance upon Request; Acceptance in Advance of Assumption of Office)

Article 197

(1) A public officer or arbitrator who accepts, assisting in judicial, prosecutorial or police solicits or promises to accept a bribe in connection with his/her duties shall be punished by imprisonment with work for not more than 5 years; and when the official agrees to perform an act in response to a request, imprisonment with work for not more than 7 years shall be imposed.

¹²³ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดย อุดม รัฐอมฤต และคณะ, รายงานผลการวิจัย โครงการศึกษาความเหมาะสมในการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157, กรุงเทพฯ, 2555, หน้า 89

¹²⁴ (Confiscation and Collection of a Sum of Equivalent Value)

Article 197-5 A bribe accepted by an offender or by a third party with knowledge shall be confiscated. When the whole or a part of the bribe cannot be confiscated, an equivalent sum of money shall be collected.

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวทางการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149¹²⁵ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิก สภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต” จะเห็นได้ว่า โทษสูงสุดที่กำหนดไว้นั้นสูงถึงขั้นประหารชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นอัตราโทษที่สูงสุดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18¹²⁶

ประเด็นที่ 1 การลงโทษประหารชีวิตขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลัก สิทธิมนุษยชน

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง¹²⁷ (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ในภาค 3 ข้อ 6 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตไว้สำหรับประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิต อาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำความผิด และไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกติกานี้ และต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นนี้จะกระทำได้อีกแต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ จะเห็นได้ว่ากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ก็มีได้ห้ามการลงโทษด้วยการประหารชีวิต เสียทีเดียว เพียงแต่มีมาตรการป้องกันและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องโทษประหารชีวิต (Safeguards Guaranteeing Protection of the Rights of those Facing the Death Penalty 1984) ไว้ใน ข้อ 4 คือ

¹²⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149

¹²⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้ (1) ประหารชีวิต (2) จำคุก (3) กักขัง (4) ปรับ (5) ริบทรัพย์สิน

¹²⁷ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ค้นคืน 2 ธันวาคม 2562, จาก http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/pdf/ICCPR_TH.pdf

การกำหนด ให้บุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิตมีสิทธิขอภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาไว้ด้วย และข้อ 5 การห้ามลงโทษประหารชีวิตกับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี และห้ามบังคับโทษกับหญิงขณะมีครรภ์ นอกจากนี้ผู้ที่ถูกกล่าวหาในคดีที่มีโทษประหารชีวิตต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิในการพิจารณาตัวอย่างเป็นธรรมรวมถึงหลักประกันขั้นต่ำเพื่อคุ้มครองสิทธิตามข้อ 14 ของ ICCPR ด้วย¹²⁸ โดยได้มีการจำกัดความของคำว่า “อาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด” (Most Serious Crime) ที่อาจลงโทษผู้กระทำด้วยการประหารชีวิตไว้ว่า “เป็นการกระทำที่มีเจตนาฆ่าและก่อให้เกิดความตายเท่านั้น”

ในส่วนของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 5 กำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้” เมื่อพิจารณาประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 วรรคสี่ที่กำหนดไว้ว่า “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้” จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ แต่กฎหมายอาญาของไทยยังมีการกำหนดโทษประหารชีวิตในความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน ซึ่งมีได้เป็นการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่สุดที่มีเจตนาฆ่าและก่อให้เกิดความตาย จึงไม่สอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนตามมาตรา 149 แล้ว จะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดตามมาตรา 149 นี้ มิใช่การกระทำที่เข้าลักษณะอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด ตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตสำหรับประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตที่กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในภาค 3 ข้อ 6 เรื่องการลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด เนื่องจากการกระทำความผิดตามมาตรา 149 นี้เป็นการกระทำที่มีเจตนาฆ่าและก่อให้เกิดความตายเท่านั้นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เห็นได้อย่างชัดเจนเลยว่า การกระทำความผิดตามมาตรา 149 ผู้กระทำความผิดมุ่งที่ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับเท่านั้น มิได้มีเจตนาฆ่าหรือก่อให้เกิดความตามแต่ประการใด

เมื่อเปรียบเทียบกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 วรรคสี่ เห็นว่าการกำหนดโทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน ตามมาตรา 149 นั้น ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง

¹²⁸ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, “สรุปมติการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านบริหาร ครั้งที่ 25/2556 เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2556”, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หน้า 4

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และยังเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 3 ที่ว่า “คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ ความมั่นคง” ด้วย

ประเด็นที่ 2 ปัญหาความไม่สัมพันธ์ระหว่างการกระทำความผิดและโทษที่กำหนดไว้

ความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน เป็นความผิดที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 ตั้งแต่ฉบับปี 2499 โดยกำหนดโทษไว้ที่ “ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท” และมีกรแก้ไขบทบัญญัติในมาตรานี้เมื่อปี 2502 กำหนดโทษเป็น “ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต” ซึ่งให้เหตุผลในการประกาศใช้ไว้ว่า “โดยที่การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ย่อมส่งผลเสียหายร้ายแรงแก่รัฐและประชาชน โทษสำหรับการกระทำความผิดนี้ยังมีอัตราต่ำกว่าที่ควร สมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้สูงขึ้นและกำหนดโทษขั้นต่ำไว้ด้วย เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดให้ได้ผลดียิ่งขึ้นต่อไป”¹²⁹ ซึ่งโทษสูงสุดที่กำหนดแก้ไขในครั้งนั้น คือ “โทษประหารชีวิต” ต่อมาปีพ.ศ. 2558 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 กำหนดความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน เพิ่มเป็นบทบัญญัติมาตรา 123/2 โดยโทษตามมาตราดังกล่าวนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 148 คือ “ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต” ซึ่งมีมานานแล้ว ส่วนที่แตกต่าง คือ กฎหมายใหม่มีการกำหนดโทษปรับให้สูงขึ้น และครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศที่มาเรียกรับสินบนในประเทศไทยด้วย¹³⁰ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ ด้วยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption : UNCAC) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2554 อันก่อให้เกิดหน้าที่ในการปฏิบัติตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวหลายประการ

¹²⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2502

¹³⁰ ศูนย์ประสานราชการใสสะอาด “เรียกรับสินบน โทษสูงสุดประหารชีวิต” วารสารกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ 11, 8 (กรกฎาคม 2558), หน้า 1

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในของประเทศไทยเพื่ออนุวัติตามอนุสัญญาซึ่งเป็นมาตรฐานสากล การที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเรื่องความพยายามและความจริงจังในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตรวมถึงการแก้ไขปัญหาการทุจริตภายในประเทศ จึงมีความจำเป็น ต้องแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุวัติตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าว โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดความผิดการให้หรือรับสินบนที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศ การกำหนดอายุความในกรณีหลบหนีและอายุความล่วงเลยการลงโทษการกำหนด การริบทรัพย์สินในคดีทุจริตให้เป็นไปตามหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า อีกทั้งยังเป็นการสอดคล้อง กับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีกลไกในการจัดการทุจริต และประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเนื่องจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุวัติตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวถือเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ จึงควรบัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นการเฉพาะเพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระและความเชี่ยวชาญของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และเป็นหลักประกันมิให้เกิดการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากเกินไป¹³¹ แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน ไว้ในมาตรา 174 ซึ่งกำหนดโทษไว้ ดังนี้ “ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท” ซึ่งก็เป็นโทษที่มีกำหนดไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 แตกต่างกันตรงที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้กำหนด “โทษประหารชีวิต” ไว้ด้วย สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการจัดให้มีมาตรการหรือแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดความรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม อีกทั้งได้บัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการ

¹³¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

และกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวดตามมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญ¹³²

เห็นได้ว่าความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนมีการกำหนดโทษประหารชีวิตมาตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2502 และยังคงบัญญัติไว้จนถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในกติกาและอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนแล้วทั้งสิ้น 7 ฉบับจากทั้งหมด 9 ฉบับที่สหประชาชาติได้รับรองแล้ว ซึ่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เป็น 1 ใน 7 สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเข้าร่วมโดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลบังคับใช้กับไทยตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2540¹³³ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีใน ICCPR แล้ว จึงเกิดหน้าที่ในการปฏิบัติตามพันธกรณีเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อให้เป็นมาตรฐานสากลเช่นเดียวกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน เห็นว่าการกำหนดโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดนี้มีความไม่เหมาะสมอย่างยิ่งเนื่องจากการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนไม่เข้าหลักเกณฑ์การเป็น “อาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด” ที่อาจอนุญาตให้ใช้โทษประหารชีวิตได้ เพราะเป็นความผิดที่ไม่มีเจตนาฆ่าและก่อให้เกิดความตายตามที่กำหนดไว้ใน ICCPR ประกอบกับเมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนไว้ในมาตรา 173 โดยมีกำหนดโทษไว้เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 ซึ่งเป็นบททั่วไป แต่ในมาตรา 173 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว แตกต่างจากมาตรา 149 ประมวลกฎหมายอาญา ตรงที่มีได้กำหนดโทษประหารชีวิตไว้ด้วย ถือว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้น ในส่วนของกฎหมายอาญาซึ่งเป็นบทกฎหมายทั่วไปที่กำหนดลักษณะของความผิดเช่นเดียวกันกับบทกฎหมายเฉพาะก็ควรแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วยเพื่อให้

¹³² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

¹³³ ศูนย์นายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, “10 ข้อควรรู้ ก่อนการประชุมทบทวนการบังคับใช้ ICCPR ของไทย ที่นครเจนีวา 13-14 มี.ค. 60” คั่นคืน 2 ธันวาคม 2562 จาก <http://www.thr2014.com/?p=3659>

สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศและเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วย

เมื่อพิจารณาถึงหลักความเหมาะสมระหว่างการกระทำและผลของการกระทำในความคิดตามมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายอาญาแล้ว จะเห็นว่า การกระทำความผิดดังกล่าวมุ่งประสงค์ต่อทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่จะได้รับเท่านั้น มิได้เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายของผู้เสียหายแต่อย่างใด ในบางกรณีตัวผู้เสียหายซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกลับได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดดังกล่าวเสียด้วยซ้ำ เช่น กรณีการกระทำความผิดเรียกสินบนจากโครงการก่อสร้างถนนสายใดสายหนึ่ง ผู้ร่วมกระทำความผิดได้แก่ เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่กับบริษัทรับเหมาก่อสร้าง บุคคลทั้งสองฝ่ายนี้ได้รับผลประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว เรียกได้ว่าสมประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย ส่วนผลเสียตกแก่รัฐและประชาชนทั่วไปที่ใช้รถใช้ถนนเห็นได้อย่างชัดเจนเลยว่าการกระทำความผิดตามมาตรา 149 นี้ ผู้กระทำความผิดมุ่งที่ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่ได้รับเท่านั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 149 เพื่อให้เป็นไปตามหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Prevention Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation) นั้น ควรเป็นการลงโทษจำคุกและโทษปรับ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งและทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม ส่วนที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิดนั้น หากผลการสอบสวนพบว่าเจ้าพนักงานกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็จะต้องถูกลงโทษทางวินัยปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 97¹³⁴ ถือเป็น การตัดโอกาสการกระทำความผิดแล้ว

¹³⁴ มาตรา 97 “ภายใต้บังคับวรรคสอง ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัย อย่างร้ายแรง ให้ลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษลงต่ำกว่าปลดออก

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง หรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 94 เห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่แล้วแต่กรณี พิจารณา เมื่อ อ.ก.พ. ดังกล่าวมีมติเป็นประการใด ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

แม้ว่าการดำเนินคดีอาญายังไม่สิ้นสุดก็ตาม¹³⁵ โทษประหารชีวิตจึงไม่จำเป็นสำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิด ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ต่อไปนี้¹³⁶

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. 117/2558 กรณีข้าราชการตำรวจเรียกเก็บเงินจากญาติผู้ต้องหา : ผู้ฟ้องคดีเป็น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่รักษาความเรียบร้อยประจำศาล ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ปลดออกจากราชการ เนื่องจากมีพฤติการณ์ในการเรียกร้อยเงินจากญาติผู้ต้องหาจำนวน 2,000 บาท เพื่อเป็นค่าช่วยเหลือทางคดีในระหว่างผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 (ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค) ได้รายงานไปยังคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 (อ.ก.ตร. เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า พฤติกรรมของบุคคลทั้งสองเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ควรได้รับโทษถึงปลดออกจากราชการ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 จึงมีคำสั่งลงโทษปลดบุคคลทั้งสองออกจากราชการ ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องศาลปกครอง

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า ขณะที่ผู้ฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาลจังหวัด ได้พุดกับนาง บ. และนาง ป. ซึ่งเดินทางมาเยี่ยมสามีที่ถูกจับกุมในข้อหาเมียเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองและอยู่ ระหว่างฝากขังต่อศาลจังหวัดว่า ถ้าอยากให้สามีออกเร็วหรือฟ้องเร็วให้ไปพุดกับจำสืบตำรวจ ส. และจำสืบตำรวจ ส. ได้แจ้งว่าให้นำเงินมาให้ 2,000 บาท ผัดฟ้องครั้งต่อไปก็จะเสร็จคดี จากนั้นผู้ฟ้องคดีได้ติดตามสอบถามเรื่องเงินตามจำนวนที่ตกลงไว้ เห็นได้ว่าผู้ฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่ราชการที่ศาลจังหวัดเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาล มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลไม่มีอำนาจหน้าที่ใดๆ เกี่ยวกับคดีที่ศาลจังหวัดจะพิจารณาพิพากษา และการกระทำแสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้ฟ้องคดีและจำสืบตำรวจ ส. ว่าประสงค์ที่จะเรียกเก็บเงินจากนาง บ. และนาง ป. เพื่อเป็นค่าตอบแทนในการช่วยเหลือในทางคดีและมีใช่เป็นการอำนวยความสะดวกในการนำเงินไปชำระเป็นค่าปรับภายหลังจากที่ศาลจังหวัดได้ พิพากษา

¹³⁵ สำนักงาน ก.พ. ที่ สร 7904/ว4 เรื่อง การสอบสวนพิจารณาโทษข้าราชการ ลงวันที่ 18 มีนาคม 2509

¹³⁶ นิรัญ อินทร, เจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกสินบน...หนีไม่พ้น “ออกจากราชการ”, ค้นคืน 16 ธันวาคม 2562
จ 1 ก <http://mkarea1.go.th/ita2019/law/data-lawtip2019/%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%90%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%99%20...%20%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B9%84%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B8%9E%E0%B9%89%E0%B8%99%20%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3.pdf>

ลงโทษนาย ท. แล้ว เพราะไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของผู้ฟ้องคดีแต่เป็นการเพิ่มภาระโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาระเรื่องเงินหรือการรับเงินจากผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นสิ่งที่ไม่ใช่หน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงย่อมหลีกเลี่ยง เพราะอาจเกิดความเข้าใจผิดระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินของศาล ญาติของผู้ต้องหาหรือจำเลยกับผู้ฟ้องคดีได้ง่าย เพราะโดยวิสัยของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการแก่ประชาชน ต้องคำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดแก่ศาลจังหวัดเนื่องจากศาลเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งต้องเป็นที่ยอมรับและมีความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไปเป็นสำคัญเช่นเดียวกับสถานีตำรวจภูธร ซึ่งการเกิดเหตุการณ์ดังในคดีนี้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน จึงเชื่อได้ว่าผู้ฟ้องคดีได้เรียกรับเงินจากญาติผู้ต้องหาเพื่อเป็นค่าช่วยเหลือในทางคดีที่ผู้ต้องหาถูกดำเนินคดีอาญาและก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ อันถือเป็นการกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 98 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 คำสั่งลงโทษปลดผู้ฟ้องคดีออกจากราชการ จึงชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. 190/2553 กรณี นาย กอบต. เรียกรับเงินจากผู้สมัครสอบตำแหน่งผู้ช่วยครู : สถานีโทรทัศน์ไอทีวีได้แพร่ภาพในรายการสอดนินส์ว่า ผู้ฟ้องคดี (นาย กอบต.) เรียกรับเงินจากผู้สมัครสอบตำแหน่งผู้ช่วยครูดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย ต่อมานายอำเภอได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าพฤติการณ์เรียกรับเงินของผู้ฟ้องคดีเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้ ถือเป็นการปฏิบัติกรโดยไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพฤติการณ์เข้าข่ายกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามมาตรา 149 และมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ผู้ถูกฟ้องคดีจึงมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งนาย กอบต. ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องศาล

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า เมื่อสถานีโทรทัศน์ไอทีวีได้รับการร้องเรียนจากผู้สมัครสอบตำแหน่งผู้ช่วยครูดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยของ กอบต. ก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบข้อเท็จจริง ในลักษณะสายลับมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และมีการให้ผู้สมัครสอบที่จะเข้าไปพบผู้ฟ้องคดีติดกล้องบันทึกภาพและเสียงขนาดเล็กที่กระคุมเสื้อ ในการเผยแพร่ออกอากาศมิได้มีการ ตัดต่อเปลี่ยนแปลงส่วนที่เป็นสาระสำคัญของเหตุการณ์ พยานซึ่งเป็นผู้สมัครสอบต่างยืนยันว่า ผู้ฟ้องคดีเรียกร้อยสิบบน คนละ 15,000บาท ต่อรองลดเหลือ 10,000 บาท หากไม่ให้จะไม่เข้าสอบ สอดคล้องกับภาพและเสียงที่ปรากฏในแผ่นซีดีรายการสอดนินส์ ซึ่งผู้ฟ้องคดียอมรับว่า ภาพบุคคลที่ปรากฏในแผ่นซีดีดังกล่าวเป็นภาพของตนเอง และเป็นการพูดคุยกับผู้สมัครสอบในเรื่อง การทำสัญญาจ้าง ดังนั้น จึงฟังได้ว่าผู้ฟ้องคดีมีพฤติการณ์เรียกรับเงินจากผู้สมัครสอบเพื่อทำ สัญญาจ้าง ผู้สมัครสอบปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยครูดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย อันเป็นการปฏิบัติกรไม่ชอบด้วย

อำนาจหน้าที่ คำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งนายก อบต. จึงเป็นการใช้ดุลพินิจโดยชอบ จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อความเป็นนายก อบต. สิ้นสุดผู้ดำรงตำแหน่งรองนายก อบต. และเลขานุการนายก อบต. จึงต้องพ้นจากตำแหน่งดังกล่าว ตามมาตรา 64/6 แห่ง พระราชบัญญัติเดียวกัน โดยผลของกฎหมาย

ประเด็นที่ 3 ปัญหาประสิทธิภาพในการบังคับโทษประหารชีวิต

ความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน เป็นหนึ่งฐานความผิดในจำนวน 55 ฐานความผิดที่มีการกำหนดโทษประหารชีวิตไว้ตามกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าความผิดที่กำหนดโทษประหารชีวิตในกฎหมายไทยนั้น มีทั้งความผิดที่เข้าลักษณะที่อาจใช้โทษประหารชีวิตได้ กล่าวคือ เข้าลักษณะอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด เช่น ความผิดต่อชีวิต ตามมาตรา 288 และมาตรา 289 ความผิดต่อเสรีภาพเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 321 ทวิ เป็นต้น และเป็นความผิดที่มีเข้าลักษณะอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุดที่อาจใช้โทษประหารชีวิตได้ เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามมาตรา 148 และมาตรา 149 เนื่องจากมิได้เป็นการกระทำที่มีเจตนาฆ่าและก่อให้เกิดความตายเท่านั้น ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน ICCPR

เมื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนในกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตได้อย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพสามารถสรุปออกมาเป็นตารางที่ 4.1 ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 สรุปมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003	สาธารณรัฐสิงคโปร์	เขตปกครองพิเศษฮ่องกง	ญี่ปุ่น	ประเทศไทย
- ลงโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี - อายัดทรัพย์สินและริบทรัพย์สิน	- จำคุกไม่เกิน 5 ปี - ปรับ 100,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ * เน้นลงโทษจำคุก และปรับอัตราสูงสุด	- จำคุก 1 ปี และ - ปรับ 100,000 เหรียญฮ่องกง - จ่ายเงินให้รัฐ ตามที่ศาลกำหนด	- จำคุกไม่เกิน 7 ปี และ - สินบนที่ได้รับไว้นั้น จะถูกยึดหากยึดไม่ได้ หรือยึดได้ไม่ครบจะเรียกเก็บ เป็นเงินในมูลค่าที่เท่ากัน	- ประหารชีวิต - จำคุกตลอดชีวิต - จำคุกตั้งแต่ 5 – 20 ปี และ - ปรับตั้งแต่ 100,000 – 400,000 บาท

จะเห็นได้ว่าประเทศที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตได้อย่างเคร่งครัด และมีประสิทธิภาพ อย่างสาธารณรัฐสิงคโปร์ เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ญี่ปุ่น ไม่มีประเทศใดเลย ที่กำหนดโทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการเหมือนกับประเทศไทย แม้ว่าการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนนั้นจะเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของสังคมเป็นอย่างมากก็ตาม การกำหนดบทลงโทษ ทางอาญาก็ควรเป็นแนวทางการลงโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดตามทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกัน มากกว่าการกำหนดโทษที่รุนแรงแต่ไม่สามารถใช้บังคับได้จริง เพราะมาตรการลงโทษทางกฎหมาย และบทลงโทษทางอาญาต้องเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการที่จะช่วยยับยั้งการกระทำความผิด ได้จริง

ในประเทศที่ยังใช้โทษประหารชีวิตสถิติอาชญากรรมก็มีได้ลดลง และในประเทศ ที่ยกเลิกการใช้โทษประหารชีวิตบางประเทศกลับมีสถิติคดีอาชญากรรมลดลง และยังไม่มียุทธศาสตร์ ใดเลยที่แสดงให้เห็นว่าการประหารชีวิตมีผลยับยั้งการก่ออาชญากรรมได้มากกว่าการลงโทษ ในรูปแบบอื่น เช่น จำคุกตลอดชีวิต และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนได้เลย โดยเมื่อ ตรวจสอบข้อมูลการประหารชีวิต จากรายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิต ปีพ.ศ. 2558 ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล เปรียบเทียบข้อมูลจำนวนการประหารชีวิตในระดับโลก ของปีพ.ศ. 2558 พบว่าเพิ่มขึ้น 54% โดยมีผู้ถูกประหารชีวิตอย่างน้อย 1,634 คน เพิ่มจากข้อมูลที่ บันทึกได้ในปีพ.ศ. 2557 จำนวน 573 คน¹³⁷ ทั้งนี้ไม่รวมจำนวนการประหารชีวิตในจีน การประหารชีวิต ที่สามารถบันทึกข้อมูลได้ในปีพ.ศ. 2558 นั้น 89% เกิดขึ้นเพียง 3 ประเทศเท่านั้น ได้แก่ อิหร่าน ปากีสถาน และซาอุดีอาระเบีย จำนวนการประหารที่บันทึกได้ในอิหร่านและซาอุดีอาระเบียเพิ่มขึ้น ถึง 31% และ 76% ตามลำดับเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และพบว่ามีผู้ถูกประหารในปากีสถาน กว่า 320 คนในปีพ.ศ. 2558 นับเป็นสถิติการประหารชีวิตสูงที่สุดเท่าที่เคยบันทึกได้ในประเทศปากีสถาน

¹³⁷ ก่อนปีพ.ศ. 2558 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเสนอตัวเลขการประหารชีวิตในอิหร่าน 2 ตัวในการ รายงานการใช้โทษประหารระดับโลก โดยเป็นเลขที่ทางการประกาศ และหน่วยงานได้ใช้ข้อมูลอ้างอิงหลัก ในการจัดทำภาพประกอบและคำบรรยาย ส่วนตัวเลขที่สองซึ่งมีจำนวนสูงกว่าเนื่องจากครอบคลุมการประหารชีวิต ซึ่งไม่มีกรรายงานอย่างเป็นทางการ แต่เป็นตัวเลขที่หน่วยงานสามารถยืนยันได้ (โดยใช้วิธีหลักเลี่ยงการนับซ้อนด้วย) และนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559 เป็นต้นไป แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลจะใช้เพียงเลขตัวเดียว ซึ่งเป็นเลขรวม ของจำนวนการประหารชีวิตอย่างเป็นทางการและตัวเลขการประหารชีวิตอย่างอื่นที่ทางหน่วยงานสามารถยืนยัน ข้อมูลได้ ตัวเลขรวมของการประหารชีวิตในอิหร่านสำหรับปีพ.ศ. 2557 คือ 743 ครั้ง ซึ่งเป็นเหตุให้จำนวน การประหารชีวิตระดับโลกที่รวบรวมได้โดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสำหรับปีพ.ศ. 2557 สูงถึง 1,061 ครั้ง แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล รายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิต ปี 2558 หน้า 7

นอกจากนี้ยังพบว่าการประหารชีวิตในอียิปต์เพิ่มขึ้น 47% (จาก 15+ ครั้งในปีพ.ศ. 2557 เป็น 22+ ครั้งในปี 2558) และในโซมาเลียเพิ่มขึ้นถึง 79% (จาก 14+ ครั้งในปี 2557 เป็น 25+ ครั้งในปีพ.ศ. 2558)¹³⁸ จากการเปรียบเทียบสถิติการประหารชีวิตของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล เห็นได้อย่างชัดเจนว่าโทษประหารชีวิตมิได้มีผลทำให้การก่ออาชญากรรมลดลง ดังจะเห็นได้จากจำนวนการบังคับโทษประหารชีวิตที่เพิ่มขึ้นในประเทศที่ยังมีการกำหนดโทษประหารชีวิตอยู่ และเมื่อพิจารณาถึงการกำหนดโทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนแล้ว จะเห็นว่าการกำหนดโทษประหารชีวิตนั้นขัดกับหลักว่าด้วยสัดส่วนของโทษกับการกระทำความผิด เนื่องจากการกระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบนนั้น เป็นการกระทำที่มุ่งต่อทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่จะได้รับ แต่การกำหนดโทษประหารชีวิตนั้นเป็นการลงโทษที่มุ่งต่อชีวิตของผู้กระทำ อีกทั้งยังขัดต่อหลักอาชญาวิทยาการลงโทษในปัจจุบันที่เป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อให้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้

¹³⁸ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล รายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิต ปี 2558

ก้นก้น 11 พฤศจิกายน 62 จาก https://www.amnesty.or.th/files/3115/5443/2459/2558-DP_REPORT-Thai.pdf,

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โทษประหารชีวิต สำหรับความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน มีกำหนดไว้ตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2502 เหตุผลว่าการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการและความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ทำให้มีผลเสียหายร้ายแรงแก่รัฐและประเทศ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดดังกล่าว ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นควรกำหนดโทษให้สูงขึ้นและกำหนดโทษขั้นต่ำไว้ด้วย

1. บทสรุป

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้โทษประหารชีวิตสำหรับประเทศที่ยังไม่ยกเลิกโทษประหารชีวิตไว้ว่า “การลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะที่กระทำและไม่ขัดต่อกติกาอื่น และต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นนี้จะกระทำได้อีกแต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ” และมีการจำกัดความคำว่า “อาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด” (Most Serious Crime) ที่อาจใช้โทษประหารชีวิตได้ ไว้ว่า “เป็นการกระทำที่มีเจตนาฆ่าและก่อให้เกิดความตายเท่านั้น” ดังนั้น การกระทำความผิดที่อาจใช้โทษประหารชีวิตได้ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศก็น่าจะเป็นความผิดต่อชีวิตและความผิดที่ก่อให้เกิดความตายเท่านั้น

ไทยเข้าเป็นภาคีในกติกาและอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนแล้วทั้งสิ้น 7 ฉบับจากทั้งหมด 9 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลบังคับใช้กับไทยตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2540 ดังนั้น จึงเกิดหน้าที่ในการปฏิบัติตามพันธกรณีเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศให้เป็นมาตรฐานสากล แม้ยังไม่อาจยกเลิกโทษประหารชีวิตกับการกระทำความผิดอาญาทุกประเภท ในเบื้องต้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ของอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุดเสียก่อน เนื่องจากเป็นการลงโทษที่ขัดต่อหลักสิทธิขั้นพื้นฐาน ขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ

โทษประหารชีวิต เป็นการดำเนินการโดยวิธีการที่เข้าลักษณะการกระทำทารุณโหดร้าย ต่อผู้ที่ต้องโทษเพื่อให้ผู้นั้นเสียชีวิตลง แม้ว่าภายหลังจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการลงโทษมาเรื่อยๆ จากการตัดคอ แขนงคอก การยิงเป้า แก้วไฟฟ้า และล่าสุดในกฎหมายไทยเปลี่ยนมาเป็นการฉีดยา หรือสารพิษให้ตายก็ตาม และยังมีประเด็นที่ว่าโทษประหารชีวิตเป็นการกระทำที่โหดร้าย และไร้มนุษยธรรมและไม่สามารถทำหน้าที่ยับยั้งการกระทำความผิดได้ เนื่องจากยังไม่มีกรณีใดที่แสดงให้เห็นว่าการประหารชีวิตสามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้จริง อีกทั้งยังเป็น การเหยียบย่ำศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับไม่ได้

สำหรับความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน ผู้ก่อเหตุมุ่งประสงค์ต่อทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อตนเองหรือบุคคลอื่น ได้มีฐานะที่ดีขึ้น มิได้มุ่งต่อชีวิตหรือเสรีภาพ ของบุคคลใด และไม่เข้าข้อกำหนดของการเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุดที่อาจใช้โทษประหารชีวิตได้ โทษสำหรับการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ควรเป็นโทษที่เป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษ เพื่อการป้องกันและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำ ส่วนโทษตามทฤษฎีการตัดโอกาสการกระทำความผิดนั้น มีหลักเกณฑ์และกระบวนการตามกฎหมายอยู่แล้ว คือ การดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการ ที่กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงโดยการปลดออกหรือไล่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ พลเรือน ซึ่งสามารถดำเนินการควบคู่ไปได้โดยไม่ต้องรอผลคดีอาญาให้แล้วเสร็จ โทษประหาร กับความผิดฐานทุจริตนั้น ถือเป็นโทษที่ขัดกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและความร้ายแรง ต่อผลของความผิดที่กระทำ เมื่อมีแนวทางการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอยู่แล้ว โทษประหารชีวิตจึงไม่น่าจำเป็นสำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิดด้านทุจริต

2. ข้อเสนอแนะ

จากประเด็นปัญหาที่ได้ศึกษามาจะเห็นว่าโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดฐานเจ้าพนักงาน เรียกรับสินบน เป็นโทษที่ขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขัดต่อหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ ความผิดและโทษ ทำให้การบังคับโทษที่ไม่มีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแก้ไขบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 ให้เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ จากเดิมที่กำหนดไว้ เป็น “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียกรับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการ หรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท” โดยเสนอให้ตัด “โทษประหารชีวิต” ออกจากบทบัญญัติมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR). สืบค้นจาก
http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/pdf/ICCPR_TH.pdf
- กนกวรรณ ขวัญดี. (2550). *การยกเลิกโทษประหารชีวิตในสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- กิตติพงษ์ สุภพงศกร. (2551). *การยกเลิกโทษประหารชีวิต* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร.
- เกียรติขจร วัฒนสวัสดิ์. (2549). *คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1*. กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์.
- เกียรติศักดิ์ จีระเชิรนาถ. (2539). *การทุจริตในองค์กรและอาชญากรรมธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.พ.).
- ข่าวสด. (2561). *อัยจี้ไทยเลิกโทษประหาร! ซีอีโอมนุษยธรรม-ยอมรับไม่ได้ จับตาค่าก่อน 'บิ๊กตู' บินยุโรป*. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_1237268
- _____. (2561). *แอมเนสตี้ ค้านโทษประหาร นักโทษชิงทรัพย์แหง 24 แผลรายล่าสุดในรอบ 9 ปี!* สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1234503
- คณิต ฌ นคร. (2554). *กฎหมายอาญามาตราทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- นัทรแก้ว นิธิอุทัย. (2536). *ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนินันท์ ศรีธีระวิศาล. (2523). *การยกเลิกโทษประหารชีวิต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ชิดชัย พานิชพัฒน์. (2533). *องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ: ศึกษาเปรียบเทียบองค์กรของฮ่องกงกับไทย*. (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.).
- ไชยเจริญ สันติศิริ. (2499). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยพิทยา.
- ณัฐกร พัฒนพงศ์. (2556). *การห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- ณวม เจริญหลาย. (2559). การบังคับโทษทางอาญา ศึกษา การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่
ในการยุติธรรมของพนักงานสอบสวน. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ณัฐพร นครอินทร์. (2553). วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย
และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ไทยรัฐ. (2561). โทษประหารชีวิตจากมีดบนคอ ปีนึง สู่นิเคียวให้ตาย นักโทษคนที่ 7.
สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/1311902>
- ชัยฤทธิ์ ทิวถนอม. (2550). การลงโทษประหารชีวิต : อำนาจ ความรุนแรง และรัฐไทย.
(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ธานี วรภัทร. (2557). หลักกฎหมาย มาตรการบังคับโทษทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
นคร วัลลภากร. (2549). โทษประหารชีวิตในประเทศไทย : ศึกษาแนวคิดในการยกเลิก.
(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
กรุงเทพมหานคร.
- นภสร ปิติกะวงษ์. (2555). ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน
ในกรณีร่ำรวยผิดปกติ. (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.).
- นันทศรี เทพดลชัย. (2543). ตามไปคู่อื่นเขาประหารชีวิตกันอย่างไร. วารสารราชทัณฑ์, 48(1).
- นิรัญ อินดร. (ม.ป.ป.). เข้าหน้าที่ของรัฐเรียกรับสินบน...หนีไม่พ้น “ออกจากราชการ”. สืบค้นจาก
<http://mkarea1.go.th/ita2019/law/data-lawtip2019/%E0%B9%80%E0%B8%88%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%90%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%99%20...%20%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B9%84%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B8%9E%E0%B9%89%E0%B8%99%20%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3.pdf>

- บัณฑิต ไชยวงศ์. (2558). *ความเหมาะสมของโทษประหารชีวิตในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 : กรณีศึกษาการค้าเมทแอมเฟตามีน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2559). *กฎหมายอาญาชั้นสูง*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ประมวลกฎหมายอาญา
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2502
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551
พวงสร้อย เพชรประพันธ์ และคณะ. (ม.ป.ป.). *รายงานการวิจัยผลการปฏิบัติราชการ ของคณะกรรมการ ป.ป.ป. : เน้นศึกษากระบวนการยุติธรรมภายหลังการชี้มูล ความผิดทางอาญา*. (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.).
- พุทธภูมิ รัตนเกตุ. (2559). *ปัญหาการดำเนินการทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือร่ำรวยผิดปกติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ภิสันต์ เจนร่วมจิต. (2546). *ทัศนคติของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการลงโทษประหารชีวิต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เยาวลักษณ์ ศรีเผด็จ. (2523). *ควรยกเลิกโทษประหารชีวิตหรือไม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- วสันต์ ปานสังข์. (2543). *การลงโทษประหารชีวิต กับการยับยั้งอาชญากรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- วันชัย ศรีนวนนัต. (2557). *โทษประหารชีวิต : หลักคิดด้านสิทธิมนุษยชน ใน เอกสารวิชาการ การอบรมหลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สถาบันพระปกเกล้าศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

- วิชัย เศษชุดิพงษ์. (2555). *ข้อดีข้อเสียของโทษประหารชีวิตกับสังคมไทย*.
กรุงเทพมหานคร: (ม.ป.พ.).
- วิศิษฐ์ เจนนานนท์. (2545). *โทษประหารชีวิต : ศึกษาการบังคับโทษด้วยการฉีดยาพิษกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ. (ม.ป.ป.). *รายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการเสริมสร้างมาตรการเพื่อสัมฤทธิ์ผลในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการ ป.ป.ช.*
(ม.ป.ท. : ม.ป.พ.).
- ศิริกัลยา ธงชัย. (2553). *การใช้โทษอื่นแทนโทษประหารชีวิต*. (สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2560). *10 ข้อควรรู้ ก่อนการประชุมทบทวนการบังคับใช้ ICCPR ของไทย ที่นครเจนีวา 13-14 มี.ค. 60*. สืบค้นจาก <http://www.thr2014.com/?p=3659>
- ศูนย์ประสานราชการใสสะอาด. (2558). *เรียกรับสินบน โทษสูงสุดประหารชีวิต*.
วารสารกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 11(8).
- ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา. (2556). *รายงานวิจัยโครงการศึกษาความเหมาะสม และความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาขององค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ ค.ศ. 1997 ว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ*, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.)
- สมาคมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน. (2551). *โทษประหารชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์เพลส.
- สหชน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2561). *หลักและคำพิพากษา : กฎหมายอาญา*. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.
- สำนักงานต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (ม.ป.ป.).
สรุปสาระสำคัญของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ฉบับผู้บริหาร. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0904/ว 4 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2509 เรื่อง การสอบสวนพิจารณาโทษข้าราชการ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2550). รายงานการเดินทาง
ไปประชุม สัมมนา ฝึกอบรม ศึกษาดูงานในต่างประเทศ. การศึกษาดูงาน
ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พร้อมด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ณ หน่วยงาน
Independent Commission Against Corruption (ICAC) เขตปกครองพิเศษฮ่องกง
ระหว่างวันที่ 23-24 เมษายน 2550. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

_____. (2551). *สรุปสาระสำคัญของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต*
ค.ศ. 2003 *United Nations Convention against Corruption UNCAC* ฉบับผู้บริหาร,
กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2556). *สรุปมติการประชุมคณะกรรมการ*
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านบริหาร ครั้งที่ 25/2556 เมื่อวันที่ 13
พฤศจิกายน 2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.

สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/index.php>

สุพน บريسัทธี. (2550). *การกำหนดความผิดอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่ได้อัปโหลด"). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,
กรุงเทพมหานคร.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ. (2551). *รายงานการวิจัยการศึกษาพันธะกรณีและความพร้อม*
ของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน
การทุจริต ค.ศ. 2003. (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.)

หยุด แสงอุทัย, ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (บรรณาธิการ). (2556). *กฎหมายอาญาภาค 1*.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนันต์ ลิขิตชนสมบัติ. (2557). *มาตรการการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม*
ผลงานส่วนบุคคล ใน เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตร "ผู้พิพากษาผู้บริหาร
ในศาลชั้นต้น" รุ่นที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ
ศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

อรัญ สุวรรณบุบผา. (2518). *หลักอาชญาวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- อุดม รัฐอมฤต และคณะ. (2555). รายงานผลการวิจัยโครงการศึกษาความเหมาะสมในการปฏิรูปกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157, กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- อุททิส แสนโกศิก. (2513). วัตถุประสงค์ของการลงโทษ. *บทบัญญัติ*, 27(2).
- _____. (2525). *กฎหมายอาญาภาค 1* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ. (2553). รายงานการวิจัยแนวทางการประยุกต์มาตรการสากลเพื่อการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย. (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.)
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล. (2558). รายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิตปี 2558. สืบค้นจาก https://www.amnesty.or.th/files/3115/5443/2459/2558-DP_REPORT-Thai.pdf
- Abraham H. Maslow. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Casare Beccaria. (1985). *On Crimes and Punishment, whit notes and introduction* by David Young (Indianapolis, IN : Kackeeet) The selection here has been abridged from the original.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวปนัดดา ปัญเจริญ
วัน เดือน ปีเกิด	25 ตุลาคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2546
สถานที่ทำงาน	สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดพิษณุโลก
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานตรวจสอบทรัพย์สินปฏิบัติการ

